

บทที่ 3

ชีวประวัติของอิมามอัชชาฟีอีย์

- 3.1 สภาพทั่วไปของแหลมอาหรับช่วงกำเนิดอิมามอัชชาฟีอีย์
 - 3.1.1 ด้านการเมือง
 - 3.1.2 ด้านสังคม
 - 3.1.3 ด้านการศาสนา
- 3.2 ประวัติส่วนตัว
 - 3.2.1 เชื้อสายต้นตระกูล
 - 3.2.2 กำเนิดอิมามอัชชาฟีอีย์
 - 3.2.3 ครอบครัวของอิมามอัชชาฟีอีย์
 - 3.2.4 ชีวิตในวัยเยาว์
- 3.3 ประวัติการศึกษา
 - 3.3.1 การริเริ่มการศึกษา
 - 3.3.2 การเดินทางเพื่อการศึกษา
 - 3.3.3 คณาจารย์และสานุศิษย์
 - 3.3.4 งานเขียนและตำรา
 - 3.3.5 การยอมรับและการชื่นชมของอุละมาอ์ต่ออิมามอัชชาฟีอีย์
- 3.4 อิมามอัชชาฟีอีย์กับการก่อตั้งมัซฮับ (สำนักคิด)
 - 3.4.1 สภาพบัญญัติศาสนาในสมัยอิมามอัชชาฟีอีย์
 - 3.4.2 ชื่อมัซฮับ
 - 3.4.3 การแพร่หลายของมัซฮับ
 - 3.4.4 ผู้สนับสนุนมัซฮับ
 - 3.4.5 แหล่งที่มาของบทบัญญัติในมัซฮับ
 - 3.4.6 วิธีการบัญญัติหุก่มของอิมามอัชชาฟีอีย์
- 3.5 บทบาทของอิมามอัชชาฟีอีย์
 - 3.5.1 ด้านการเมือง
 - 3.5.2 ด้านสังคม
 - 3.5.3 ด้านศาสนา

- 3.5.4 ด้านตะอวะฮฺ (การเผยแพร่อิสลาม)
- 3.5.5 ด้านตะอฺลีม (การให้การศึกษาและอบรม)
- 3.6 การเสียชีวิตของอิมามอัชชาฟีอี

Prince of Songkla University
Pattani Campus

3.1 สภาพทั่วไปของแหลมอาหรับช่วงกำเนิดอิมามอัซซาฟีอี¹

อิมามอัซซาฟีอี¹ได้ถือกำเนิดในยุคของราชวงศ์อับบาซียะฮ์ตั้งแต่ตอนปลายการปกครองของเคาะลีฟะฮ์ฮะมัดมัมศูร (ปี ฮ.ศ. 136-158) จนถึงตอนต้นของเคาะลีฟะฮ์ฮะมัดอะหมฺูน (ปี ฮ.ศ. 198-218) สภาพทั่วไปในสมัยนั้นย่อมมีเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น โดยเฉพาะในด้านการเมือง ด้านสังคม และด้านการศาสนา

3.1.1 ด้านการเมือง

สภาพการปกครองทั่วไปในสมัยที่อิมามอัซซาฟีอีถือกำเนิด ตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงสามารถพิจารณาสองด้านคือ การเมืองภายในและการเมืองภายนอก

3.1.1.1 การเมืองภายใน

ในประเด็นการเมืองนี้ผู้วิจัยจะไม่ขอกล่าวทั้งหมดมานำเสนอ ณ ที่นี้แต่จะขอกกล่าวเพียงบางส่วนที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงหรือทางอ้อมกับความเป็นอยู่ของอูละมาอ์ในสมัยนั้น

ในยุคอับบาซียะฮ์ช่วงแรกมีความแตกต่างกันมากกับสมัยอุมะวียะฮ์ กล่าวคือในสมัยอุมะวียะฮ์จะยึดถือความเป็นอาหรับและอิทธิพลของพวกเขาในการดำเนินการปกครองประเทศ และสมัยอับบาซียะฮ์จะยึดถือรากเดิมความเป็นเปอร์เซียและเปิดโอกาสกว้างให้พวกเขามาดำเนินการปกครองประเทศ ความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นกับผู้นำของราชวงศ์อับบาซียะฮ์โดยเฉพาะในสมัยของท่านอิมามอัซซาฟีอี

ด้วยเหตุดังกล่าวไม่ใช่เป็นเรื่องแปลกเลยที่ชาวอับบาซียะฮ์สามารถปกครองราชบัลลังก์โดยที่ได้รับความร่วมมือจากชาวเปอร์เซียที่อยู่ในเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวเคาะเราะซาน ซึ่งได้ถือว่าเมืองเคาะเราะซานเป็นเมืองหลักของราชวงศ์อับบาซียะฮ์ และได้ตั้งชื่อประตุมืองว่า “بابเคาะเราะซาน” แปลว่า “ประตูแห่งเมืองเคาะเราะซาน” ในนครบัฆดาตเพื่อที่จะต้อนรับชาวเคาะเราะซาน ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวเคาะเราะซานมีความกระหายในอำนาจและแสวงหาตำแหน่งหลักในราชวงศ์ด้านการปกครองและการทหาร ความกระหายนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้ไฝฝินถึงแม้ว่ายังไม่สมบูรณ์ก็ตาม แต่ความหวังที่แท้จริงคือ การปกครองประเทศโดยสมบูรณ์โดยชาวเคาะเราะซานเอง แต่ความต้องการเสมือนความหวังนั้นเป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง

¹ การปกครองของราชวงศ์อับบาซียะฮ์ช่วงแรกตั้งแต่ปี ฮ.ศ. 132 ถึงปี ฮ.ศ. 232

บรรดานักประวัติศาสตร์นับว่าคุณสมบัติพิเศษที่สำคัญที่สุดในสมัยนี้คือ ชาวเปอร์เซียครอบครองอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพในขณะที่ชาวอาหรับเริ่มมีความอ่อนแอด้านการปกครอง

การปฏิวัติของอับบาสิยะฮ์ที่เกิดขึ้นต่อรัฐอุมะวียะฮ์ทำให้ชาวเปอร์เซียมีอำนาจเพิ่มขึ้น แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าชาวอาหรับไม่มีอำนาจเลยเพราะท่านเคาะลีฟะฮ์เองเป็นชาวอาหรับและท่านยังมีผู้นำด้านการทหารและด้านการปกครองมาจากชาวอาหรับเช่นเดียวกับท่านมีผู้นำการทหารและการปกครองมาจากชาวเปอร์เซีย แต่ส่วนใหญ่แล้วตำแหน่งที่สำคัญต่าง ๆ อาทิ กระทรวงอยู่ภายใต้อำนาจของชาวเปอร์เซีย จึงทำให้ชาวเปอร์เซียนับวันยิ่งเพิ่มอำนาจซึ่งจะแตกต่างกันกับสมัยอุมะวียะฮ์โดยเฉพาะในสมัยของเคาะลีฟะฮ์ฮารูน อรรเราะซิด ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าชาวเปอร์เซียมีอำนาจมากในสมัยนั้น พวกเขาเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการคลังและกิจการต่าง ๆ และพวกเขาจะมีอำนาจเพิ่มมากขึ้นในสมัยเคาะลีฟะฮ์อัลมะอฺมูนทั้งนี้เนื่องจากว่าพวกเขาเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือเคาะลีฟะฮ์อัลมะอฺมูน ขณะที่ชาวอาหรับส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนกับเคาะลีฟะฮ์อัลอะมีน (Ahmad Amīn, 1956 : 1/35-44)

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับราชวงศ์อับบาสิยะฮ์ช่วงต้นนับเป็นสถานการณ์การเมืองภายในซึ่งได้ดำเนินอย่างราบรื่นเคียงแ้วในสมัยเคาะลีฟะฮ์อัลมะอฺมูนกับเคาะลีฟะฮ์อัลอะมีน ถึงแม้ว่ามีความไม่สงบและปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นในบางระยะก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้วถือว่าไม่เป็นเรื่องอันตรายโดยตรงที่ทำให้ประเทศต้องสะเทือน ทั้งนี้เนื่องจากว่าทางฝ่ายตรงข้ามมีความอ่อนแอหรือสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นอยู่ไกลกับเมืองหลวงตลอดจนสามารถปราบปรามให้สงบได้ โดยมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

ในปี ฮ.ศ. 150 ของสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อัลมันศูร ซึ่งเป็นปีที่ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์กำเนิดได้มีกลุ่มอุศตาสซิสกับนักรบเผ่าพันธุ์ ฮิรอต บาชูมิส สะญิสตานและอื่น ๆ จำนวน 300,000 นายที่เคาะเราะซาน แต่พวกเขาได้ปราบด้วยน้ำมือของ คอซิม เป็น คุซัยมะฮ์ (al-Tabariy, 1939 : 6/440 ; Ibn al-Athīr, 1998 : 5/190)

ในปี ฮ.ศ. 154 เคาะลีฟะฮ์อัลมันศูร ได้ออกคำสั่งให้ ยะซิด เป็น หาดิม พร้อมทหาร 50,000 นาย ไปที่แอฟริกาเพื่อปราบปรามพวกเคาะวาริจญ์ที่ได้ฆ่าตัวแทนของท่านเคาะลีฟะฮ์อัลมันศูรคือ อุมร์ เป็น หัฟศุ และได้อนุมัติงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้ปราบปรามมีจำนวน 63,000 ดิรฮัม (al-Tabariy, 1939 : 6/296 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/114)

ในปี ฮ.ศ. 161 สมัยเคาะลีฟะฮ์อัลมะฮฺดี (158-169) มีกลุ่มต่อต้านการปกครอง 2 กลุ่มคือ กลุ่มหะกิม อัลมุกันอิที่เคาะเราะซาน หะกิมเผยแพร่ความเชื่อเกี่ยวกับการสิงสถิตวิญญาณได้ทำให้คนหลงทางมากมาย อัลมะฮฺดีได้มอบหมายให้ท่านสะอิด อัลหฺรัซียีไปปราบปรามเขาใน

ที่สุดและกลุ่มอับดุลลอฮ์ เป็น มัรวาน เป็น มุฮัมมัดอัลอุมะวีย์ที่สาม (ซีเรีย) ได้ออกมาต่อต้านเคาะลีฟะฮ์ แต่ได้รับความพ่ายแพ้และถูกคุมขังไว้ ในสุดท้ายอับดุลลอฮ์ได้รับการอภัยจากเคาะลีฟะฮ์ (al-Tabariy, 1939 : 6/367 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/136)

ในปี ฮ.ศ. 162 ได้มีอับดุลอะซฮาม เป็น ฮาซิมและผู้สนับสนุนอีกจำนวนมากออกมาที่แถบคาบสมุทรอาหรับแต่เขาได้รับความพ่ายแพ้และถูกฆ่าตายที่กัณสะรีน (Ibn al-Athīr, 1998 : 5/242 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/138)

ในปี ฮ.ศ. 169 สมัยเคาะลีฟะฮ์อัลฮาดี (169-170) ได้เพิ่มความเข้มงวดในการปราบปรามกลุ่มที่ไม่เชื่อถือศาสนาและสามารถฆ่าผู้คนบางกลุ่มเช่นยัซดาน เป็น บาซัน ซึ่งมาจากเผ่าพันธุ์อันนะสุเราะวาน (al-Tabariy, 1939 : 6/408 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/161)

ในปี ฮ.ศ. 178 สมัยเคาะลีฟะฮ์สุฮารุน อรรเราะซิด (170-193) ได้เกิดเหตุการณ์อันตรายคือ อัลวะลีด เป็น ฎะรีฟ อัซซัยบานีย์ ได้ขึ้นมาต่อต้านเคาะลีฟะฮ์สุฮารุน แล้วท่านได้ส่งยะซิด เป็น มะซิด อัซซัยบานีย์ หลานของมะอิน เป็น ซาอิดะฮ์ อัซซัยบานีย์ วีระบุรุษแห่งอรรรอวันคิยะฮ์ แล้วได้เกิดการพ่ายแพ้กับทหารของอัลวะลีดและได้ถูกฆ่าในที่สุด

เผ่าพันธุ์อัลบับร์ที่แอฟริกาได้มีการต่อต้านกับราชวงศ์ของอับบาสิยะฮ์เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ในระยะเวลาสองปี คือ ปี ฮ.ศ. 178 กับ 181 เคาะลีฟะฮ์สุฮารุน อรรเราะซิดได้ส่ง ฮัรยะมะฮ์ เป็น อะฮ์ยูน นำกองทัพเป็นจำนวนมากไปปราบปรามพวกเขาและสามารถลดความรุนแรงของพวกเขาได้ (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/51 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/161)

การปกครองในสมัยอับบาสิยะฮ์มีความคล้ายคลึงกับการปกครองของชาวเปอร์เซียในสมัยของศาสนาที่พบว่ารัฐมนตรีนั้นตั้งเดิมมาจากชาวเปอร์เซียเช่นเดียวกันกับการปกครองที่ดำเนินอยู่บนระบอบเดียวกันกับการดำเนินการของอัมบะรอญิยะฮ์จากวงศ์ตระกูลศาสนา นั้นเป็นผลเนื่องมาจากการเอนเอียงของพวกอับบาสิยะฮ์ที่ได้แสดงต่อพวกเปอร์เซียและการดูแลเอาใจใส่ที่ครอบคลุมต่อพวกเขา (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/89)

ส่วนการเมืองที่มีต่อบรรดาอะละมาฮ์และฟูเคาะฮาฮ์ในสมัยนี้โดยทั่วไปแล้วเป็นการเมืองที่ดี การเมืองที่ให้การสนับสนุนมากโดยเฉพาะในสมัยเคาะลีฟะฮ์สุฮารุน อรรเราะซิดที่โด่งดังด้วยการให้ความสัมพันธ์ที่ดีของท่านต่อบรรดาอะละมาฮ์

อิมามอฏเฐาะบะรีย์ได้กล่าวว่า อัลอับบาซ เป็น มุฮัมมัด จากบิดาของท่านแล้วว่าเมื่อเคาะลีฟะฮ์สุฮารุน อรรเราะซิด ไปประกอบพิธีฮัจญ์จะมีบรรดาฟูเคาะฮาฮ์และบรรดาอุกหลานของพวกเขา นับเป็นร้อยไปประกอบพิธีฮัจญ์ร่วมกับท่าน...และท่านเองก็มีความเอนเอียงไปทางนักวรรณคดีและฟิสิกส์ ท่านรังเกียจในเรื่องการโต้เถียงในศาสนา (al-Tabariy, 1939 : 6/529)

3.1.1.2 การเมืองภายนอก

อาณาจักรอิสลามในสมัยของอิมามอัชชาฟีอี้อธิบายได้ว่าไม่ได้มีการขยายเพิ่มขึ้น นอกจากเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นยังมีบางพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลได้ขาดหายไปจากอำนาจการปกครองของสำนักงานศูนย์กลางที่บัฆดาต

ในปี ฮ.ศ.172 ได้เกิดรัฐอัลอะดารีสะฮ์¹ (al-Adārisah) ขึ้นที่ทางทิศตะวันตกสุด (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/221)

ในปี ฮ.ศ. 184 ได้เกิดรัฐอัลอะฆอลิบะฮ์² (al-Aghālibah) ในตุนิเซีย ซึ่งได้วางรากฐานโดยอับดุลเราะหฺมาน เป็น มูอาวียะฮ์ เป็น อิชาม เป็น อับดุลมาลิก ผู้ซึ่งเป็นอิสระจากอิทธิพลของพวกอับบาสิยะฮ์ที่ได้หลบหนีไปที่เมืองอัลอันดะลุส (สเปน) ในปี ฮ.ศ. 138 และความเจริญของเมืองอัลอันดะลุสนี้เองเป็นต้นนำความเจริญให้กับประเทศในยุโรปต่อมา แต่อย่างไรก็ตาม การเมืองของเคาะลีฟะฮ์อัลมะฮฺดีก็ไม่สามารถที่จะเอาเมืองนี้กลับคืนมาเป็นของอาณาจักรอับบาสิยะฮ์ได้ อับดุลเราะหฺมานได้ปกครองเมืองอัลอันดะลุส (สเปน) เป็นเวลา 33 ปี กับ 4 เดือน และได้เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 172 (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/226-235)

ในสมัยนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงจุดประสงค์ของการสงครามระหว่างกลุ่มอาหรับกับพวกอัลบิซันฏิน (al-Bizāntīn) เกิดขึ้น

การทำสงครามระหว่างกลุ่มอาหรับกับพวกอัลบิซันฏินในสมัยนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงจุดประสงค์คือ เพื่อทำการรื้อถอนและการทำลายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งแตกต่างกันกับสมัยของพวกอุมะวียะฮ์ที่มีการเมืองในการสู้รบพวกอัลบิซันฏินก็เพื่อที่จะยึดครองอัลกิสฏันฏินียะฮ์ (al-Qisāntīniyah) (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/238-239)

ชาวอับบาสิยะฮ์ไม่ต้องการเผชิญหน้าที่จะเปิดเมืองใหม่ขึ้นมานอกจากเมืองฮินดู (อินเดีย) และสินดู (ปากีสถาน) ทั้งนี้เนื่องจากว่าเกิดความอ่อนแอในการต่อต้านของเผ่าตระกูลรัฐไม่สนับสนุนงบประมาณในการใช้จ่ายมากพอ พร้อมกับมีผลประโยชน์ที่ใหญ่หลวงที่รอคอยอยู่ด้านหลัง แต่อย่างไรก็ตามการเปิดขยายเมืองของประชาชาติมุสลิมในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อัลฮาคีมและเคาะลีฟะฮ์อัลมะอฺมินที่ฮินดู(อินเดีย) และสินดู(ปากีสถาน) ยังคงดำเนินอยู่

¹ รัฐอัลอะดารีสะฮ์เกิดขึ้นภายใต้การนำของอิดริส เบน อับดุลลอฮ์ เบน อัลหะสัน เบน อัลหะสัน เบน อลี ที่ได้หนีออกจากเมืองฟัก (Fakh) ในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อัลฮาคีมในปี ฮ.ศ. 169

² รัฐอัลอะฆอลิบะฮ์ เกิดขึ้นภายใต้การนำของอิบรอฮีม เบน อัลอะฆอลิบ เบน คิษัยของอัลลัยศ เบน สะอัด ผู้เป็นผู้นำในวิชาฟิกฮ์และหะดีษของชาวมุสลิม

จากการอธิบายข้างต้นจะเห็นว่าสาเหตุที่เกิดขึ้นเป็นเช่นนั้นก็คือ

1. พวกอับบาสิยี้นไม่มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเข้าไปเผชิญหน้ากับสิ่งอันตราย ซึ่งอาจจะเกิดกับสิ่งที่ไม่ดีในบั้นปลาย พวกเขามีความเอียงเอนไปในการเมืองที่เป็นการปกป้องรักษา กับสิ่งที่มืออยู่ และให้ค่าชดเชยกับสิ่งที่ได้พลาดไปหากเป็นไปได้พร้อมกับลงโทษอย่างรุนแรงและไม่ผ่อนปรนกับสิ่งอันตรายทั้งหมดที่ทำให้เกิดความหวาดกลัวกับสถานภาพของพวกเขา
2. ประสิทธิภาพในความแข็งแกร่งของชาวเปอร์เซีย การมีความกระตือรือร้นและความกล้าหาญของพวกเขามีน้อยกว่าชาวอาหรับในเรื่องการขยายเปิดเมือง ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาเป็นสาเหตุที่ทำให้ชีวิตความสนุกสนานและสุขสบายเข้ามาในพระราชวังของคุดะฟะฮ์
3. เคาละลีฟะฮ์บางท่านได้ให้ความสนใจในเรื่องวิชาการและให้ร่วมมือกับบรรดาอุละมาอ์ในการค้นคว้าและการโต้แย้งปัญหา ซึ่งบางอย่างทำให้พวกเขาห่างไกลจากการสนใจกับปัญหาการเมืองภายนอกต่าง ๆ

3.1.2 ด้านสังคม

รัฐอิสลามได้ดำเนินไปสอดคล้องกันกับความเจริญที่ได้เปลี่ยนแปลงจากสถานะหนึ่งไปสู่อีกสถานะหนึ่ง

3.1.2.1 ความหลากหลายทางสังคม

อาณาจักรของอับบาสิยะฮ์ได้มาในขณะที่ประชาชนกำลังก้าวไปสู่ความเจริญที่สมบูรณ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา และไม่เป็นที่สงสัยเลยว่าสภาพชีวิตสังคมในสมัยอิมามอัชชาฟีอีย์ โดยเฉพาะในยุคต้น ๆ ของอับบาสิยะฮ์จะเต็มไปด้วยวิชาการและวรรณคดีต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะพิเศษดังกล่าวนี้จะไม่พบในสมัยการปกครองของอุมะวียะฮ์

ราชอาณาจักรอิสลามในสมัยนี้มีอาณาเขตที่กว้างใหญ่จากอัลอันดะลุส(สเปน) ด้านทิศตะวันตกจนถึงฝั่งด้านทิศตะวันออกของประเทศอินเดีย ซึ่งประกอบด้วยประชาชาติที่หลากหลายมีความแตกต่างกันในด้านผิวพรรณ รูปร่าง คุณลักษณะรวมทั้งคุณสมบัติที่ดีต่าง ๆ และทั้งหมดนี้จะมีประเพณี วัฒนธรรมและความต้องการทางการเมืองอีกด้วย ในบรรดาประชาชาติเหล่านี้จะประกอบไปด้วยชาวอาหรับ ชาวเปอร์เซีย ชาวอินเดีย มีทั้งนิกายสุนนีย์ นิกายชีอะฮ์ ยิมมีย (ผู้ที่ได้รับการคุ้มครอง) ทาสและอื่น ๆ (Ahmad Amin, 1956 : 1/403)

ประชาชาติทั้งหมดนี้ได้รวมตัวอยู่ในที่เดียวกันเป็นกลุ่มใหญ่โตคือรัฐอิสลามนั่นเอง เพื่อสานสัมพันธ์ให้กลายเป็นหนึ่งเดียวในด้านร่างกาย จิตใจ และความคิด สิ่งที่สำคัญที่สุดที่สามารถจะรวบรวมพวกเขาให้เป็นจิตใจหนึ่งเดียวอยู่ในโลกอิสลามได้คือ การมีจิตใจที่เป็นพี่น้องในอิสลามเท่านั้น

การมีความแตกต่างเชื้อชาติในสังคมบางครั้งอาจจะก่อให้เกิดความแตกแยกดังที่ได้เกิดความแตกแยกขึ้นระหว่างชาวอาหรับกับชาวเปอร์เซีย จนทำให้ชาวอับบาสิยะสุได้เอียงไปสนับสนุนชาวเปอร์เซียอันทำให้ประเพณีวัฒนธรรมของพวกเขาแทรกซึมเข้าไปในสังคมของชาวอับบาสิยะสุ จนกลายเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยวัฒนธรรมของชาวเปอร์เซียมากกว่าวัฒนธรรมของชาวอาหรับ

ชาวอับบาสิยะสุได้อยู่ในสังคมที่มีความสะดวกสบายและฟุ่มเฟือย ราชวัง (พำนัก) ของบรรดาเคาะลีฟะฮ์และบรรดาผู้ปกครองเป็นที่ถูกเปรียบเทียบกับในด้านของความงดงาม ความใหญ่โต มีสวนหย่อมที่สวยงามเต็มไปด้วยบรเวาร นางรำและคนรับใช้ ได้มีการกล่าวพูดถึงว่า ท่านเคาะลีฟะฮ์ฮารูนได้มีนางรำและคนใช้จำนวน 2,000 คน อยู่ในชุดเครื่องแต่งกาย เสื้อผ้าและเพชรพลอยต่างๆที่สวยงาม (Ahmad Amin, 1956 : 1/9)

ชาวอับบาสิยะสุได้เอาประเพณีการดื่ม การกิน และการละเล่นทั้งหมดมาจากเปอร์เซีย

3.1.2.2 ผลสะท้อนจากความเปลี่ยนแปลง

สภาพความเป็นจริงที่ได้กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า ชาวอับบาสิยะสุทั้งหมดนั้นได้อยู่ในสภาพฟุ่มเฟือย

อิมามอัลอัศฟะฮานีกกล่าวว่า หลังจากฮารูน อีระเซซิด ได้ถูกแต่งตั้งเป็นเคาะลีฟะฮ์ ท่านได้ใช้เวลาว่างหลังเสร็จราชการกับการดื่มและสนุกสนานกับบรรดานักร้อง (al-Asfahaniy, n.d. : 5/203-204)

อิมามอัฏเฐาะบะรียี (al-Tabariy, 1939 : 6/394) ได้กล่าวว่า อัลหะสัน เป็น อะบี สะอิดได้กล่าวว่า ท่านอลี เป็น ศอลิหฺได้เล่ากับฉันว่า วันหนึ่ง เคาะลีฟะฮ์อัลมะฮ์ดีได้มอบรางวัลต่างๆในที่พำนักของท่านแก่บรรดาเครือญาติและผู้บัญชาการ โดยมีการอ่านรายชื่อและคำสั่งให้มีการเพิ่มรางวัลอีกกับพวกเขา

บรรดาทาสในสมัยนี้มีเกียรติอยู่ในสังคมไม่มีการดูถูกกับพวกเขาเพราะมารดาของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ส่วนใหญ่ได้มาจากทาส บรรดาผู้ที่มีใช้มุสลิมจากชาวคริสเตียนและชาวยิวพวกเขามีความสนุกสนานมากกับรูปแบบที่ให้ความกรุณาในด้านศาสนา ดังนั้นจะเห็นได้ว่าโบสถ์มีจำนวนมากเกิดขึ้นที่บัลคาด รัฐอิสลามก็ไม่ได้ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาของพวกเขา ยิ่งกว่านั้นได้มีเคาะลีฟะฮ์บางท่านไปร่วมขบวนและงานเฉลิมฉลองของพวกเขาพร้อมทั้งตั้งเสียให้มีการดูแลกับพวกเขา

เป็นที่ยอมรับว่าชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมนั้นย่อมมีอิทธิพลตรงต่อการเมือง การศึกษา วรรณกรรมและศิลปะ

บรรดาเคาะลีฟะฮ์ ผู้ปกครอง ผู้บริหารในสมัยนี้มีความพยายามมากที่จะให้เกิดความพึงพอใจกับบรรดาอุละมาอ์ ฟุเกาะฮ์ นักวรรณกรรม นักเขียน นักร้องและกับทุกคนที่มีเกียรติในสังคม โดยการมอบของกำนัลและทรัพย์สินมากมายให้กับพวกเขา เพื่อที่จะให้มีการสนับสนุนช่วยเหลือศูนย์กลางและอำนาจของพวกเขา

บรรดาอุละมาอ์ที่เน้นในด้านวัตถุนั้นจะมีน้อยมากนอกจากอุละมาอ์ที่มีผู้นำหรือคนรวยให้การช่วยเหลือกับพวกเขาให้มีความสุขสบายเท่านั้น แต่สำหรับบรรดาอุละมาอ์ที่เน้นในด้านศาสนาไม่สามารถจะหลอกลวงพวกเขาเกี่ยวกับชีวิตบนโลกนี้ได้ พวกเขาจะเลือกความทุกข์ยากมาแทนความสุขสบายอันน้อยนิด พวกเขาจะพูดความจริงและพวกเขาจะต่อต้านความพินาศและความไม่ถูกต้อง พวกเขาจะไม่กลัวกับบรรดาผู้ธรรม พวกเขาคือผู้พิทักษ์ศาสนาบนโลกนี้ พวกเขาจะเสียดสละอุทิศตัวรับใช้ศาสนา พวกเขาชอบใช้ชีวิตอย่างพอเพียง

ด้วยเหตุนี้สามารถเห็นได้ว่าอุละมาอ์วัตถุนิยมที่มีความอยากในวัตถุเท่านั้นที่ได้รับอิทธิพลจากบรรดาเคาะลีฟะฮ์ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเห็นอุละมาอ์ที่ใช้ชีวิตอย่างพอเพียงบนโลกนี้ทุกแห่ง และสามารถเห็นเช่นกันศิลปะต่าง ๆ ที่มีความงามเช่น โคลงกลอนซึ่งสิ่งเหล่านี้จะไม่สุกใสและเหี่ยวแห้งถ้าไม่ได้รับการดูแลจากบรรดาเคาะลีฟะฮ์ ฉะนั้นบทกลอนส่วนใหญ่จะออกมาในรูปแบบสรรเสริญ ยกย่องและชมเชยกับบรรดาเคาะลีฟะฮ์เช่นเดียวกันกับเรื่องประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่จะเขียนเรื่องเกี่ยวกับอิรัก ส่วนเมืองอื่น ๆ เช่นมีร์ ซามและหิญาซาในสมัยนั้นจะไม่มีกรกล่าวถึงนอกจากมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (Ahmad Amin, 1956 :139-142)

3.1.3 ด้านการศาสนา

เป็นที่ทราบกันดีของทุกคนว่าศาสนาอิสลามนั้นได้กำเนิดขึ้นมาครั้งแรกที่เมืองนครมักกะฮ์ ซึ่งเป็นเมืองใจกลางของคาบสมุทรอาหรับ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงเลือกภาษาอาหรับเป็นภาษาหลักของศาสนาของพระองค์อย่างที่ได้เลือกชนชาวอาหรับมาเพื่อรณรงค์และกลั่นกรองศาสนาที่มีท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแกนนำหลักที่นำศาสนาของพระองค์ให้กับมนุษยชาติ

3.1.3.1 สภาพการยึดมั่นในหลักการศาสนา

หลังจากสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ สมัยของบรรดาเคาะลีฟะฮ์แล้ว ศาสนาอิสลามก็ขยายไปเรื่อย ๆ ตามยุคตามสมัยจนกระทั่งถึงสมัยของการปกครองของอับบาสิยะฮ์ โดยเฉพาะในสมัยของอิมามอัชชาฟีอี

ในสมัยการปกครองของอับบาสิยะฮ์มีความแตกต่างกันมากกับสมัยของการปกครองของอุมะวียะฮ์ที่ผ่านมา เพราะพวกอุมะวียะฮ์มีความเอนเอียงไปทางพวกอาหรับพวกเขาจะยึดถือรากเดิมอาหรับเป็นหลักในการปกครองประเทศและใช้ศาสนาอิสลามที่ตั้งอยู่บนรากฐานของ

ความเสมอภาคในระหว่างบรรดามุสลิมด้วยกัน ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างคนอาหรับกับคนที่
นอกอื่นจากอาหรับ ซึ่งจะแตกต่างกับพวกอับบาสิยะฮ์ที่มีชาวเปอร์เซียให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ
ในการก่อตั้งประเทศของพวกเขาจนกลายเป็นประตูเปิดทางให้กับวัฒนธรรมอื่นหลังไหลเข้ามา
โดยเฉพาะวัฒนธรรมเปอร์เซียได้ปะปนรวมกันกับวัฒนธรรมอาหรับอิสลาม จึงทำให้เกิด
วัฒนธรรมใหม่ขึ้นมา ซึ่งไม่ใช่วัฒนธรรมที่เคยมีมาก่อนทั้งรูปแบบ คุณลักษณะและธรรมชาติของ
มัน

การผสมปะปนกันนั้นปกติจะเกิดจากวิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธีเหล่านี้ คือ

1. วิธีการปฏิบัติโดยตรงหมายถึงการติดต่อสัมพันธ์และการผสมปะปนกัน อาทิ
เช่น การรวมตัวของวัฒนธรรมในสังคมเดียว การแต่งงานระหว่างชาวอาหรับกับชาวเปอร์เซีย
เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดการปะปนในเรื่องภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อในศาสนา
ตลอดจนแนวคิดต่าง ๆ

2. วิธีการปฏิบัติโดยทางอ้อมหมายถึง โดยวิธีการคัดลอกและการแปล ซึ่งสิ่งเหล่านี้
ทำให้เกิดแนวความคิดและวิชาการต่าง ๆ เช่น ด้านปรัชญา ศาสนา การปกครอง การแพทย์ และ
อื่น ๆ เป็นต้น (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 109)

3.1.3.2 กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อศาสนา

กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อศาสนาในช่วงสมัยอิมามอัชชาฟีอีย์ มี 5 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ
2. กลุ่มชีอะฮฺ
3. กลุ่มเคาะวาริจญ์
4. กลุ่มมูตะชีละฮฺ
5. กลุ่มชะนาเคาะฮฺ

1) กลุ่มอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ

กลุ่มอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ เป็นที่รู้โดยทั่วกันว่ายึดถือกับอัลกุรอาน
และอัลหะดีษเป็นหลักในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวเท่านั้นที่ได้รับการยืนยันจากท่านนบีมุฮัมมัด
ﷺ ว่าจะรอดพ้นจากไฟนรกดังที่กล่าวมาแล้วในการอธิบายเตาฮีดข้างต้น ในสมัยนั้นกลุ่มอะฮฺลุ
อัสสุนนะฮฺเป็นกลุ่มชนส่วนใหญ่ของประชาชาติมุสลิม อิมามอัชชาฟีอีย์เป็นอุละมาอ์หนึ่งที่ยึดตาม
แนวทางอะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺ

ส่วนหลักฐานที่ยืนยันว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ คือ หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่อยู่ในมัฮฺฮับ
อะฮฺลุ อัสสุนนะฮฺนั้น มีหลักฐานดังต่อไปนี้

1. อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้กล่าวว่า คำพูดในเรื่องอัศสุนนะฮ์ที่ฉันและบรรดาชาวหะดีษที่ฉันได้เห็นและได้ร่ำเรียนมาจากพวกเขา เช่น สุฟยาน มาลิกและท่านอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทั้งสองได้ยืนยันชัดไว้กับอัศสุนนะฮ์ คือ การยืนยันด้วยการปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่เที่ยงแท้ นอกจากอัลลอฮ์และท่านมุฮัมมัด คือ เราะฮูล (ศาสนทูต) ของพระองค์ และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอยู่เหนืออَرْض บนฟากฟ้า พระองค์ทรงใกล้ชิดกับมนุษย์ตามที่พระองค์ทรงปรารถนา และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงลงสู่ฟากพื้นโลกตามที่พระองค์ทรงปรารถนาเช่นกัน ... (Ibn Qaiyim, 1993 : 122)

2. ยูनुส เป็น อับดุลอะอะลา เล่าว่าฉันได้ยินอะบูอับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิดริส อัชชาฟีอีย์ ตอบเมื่อท่านได้ถูกถามถึง คุณลักษณะ (ศิฟาต) ของอัลลอฮ์และศรัทธากับศิฟาตอย่างไร? ท่านกล่าวว่า สำหรับอัลลอฮ์ ﷻ นั้นมีพระนามและคุณลักษณะต่าง ๆ ดังที่ อัลกุรอานได้ระบุไว้และนบีของพระองค์ได้ชี้แจงกับประชาชาติของท่าน ไม่มีใครคนใดจาก มัคลุกของอัลลอฮ์ สามารถอ้างเหตุผลหรือหลักฐานมาปฏิเสธได้ เพราะอัลกุรอานได้ระบุลงมา และคำพูดนั้นถูกต้องจากเราะฮูล ﷺ ที่รายงานโดยผู้มีคุณธรรม (อูดูล) แล้วหากว่าไม่เชื่อฟัง หลังจากได้มีหลักฐานมายืนยันกับเขาแล้ว เขาคือ กafir (ผู้ปฏิเสธศรัทธา) แต่ก่อนที่มีหลักฐานมายืนยันให้กับเขา เขาคือคนที่ไม่ได้รับความผ่อนปรนเนื่องจากความไม่รู้ เพราะการรู้ในเรื่องนั้นไม่สามารถเข้าใจด้วยสติปัญญา สังเกตการณ์และการพิจารณา และไม่เกิดเป็นกafirกับใครคนใดโดยความไม่รู้ นอกจากได้มีการชี้แจงให้กับเขาแล้ว และยืนยันชัดกับคุณลักษณะเหล่านี้พร้อมทั้งปฏิเสธความเสมอเหมือน (Ibn Qaiyim, 1993 : 122) ดังที่พระองค์ทรงปฏิเสธกับพระองค์เอง แล้วท่านอันเจมิอุอะยะฮ์ที่ว่า :

﴿ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴾ (الشورى : 11)

ความว่า : “ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยินผู้ทรงเห็น ” (อัซซุรอ : 11)

2) กลุ่มชีอะฮ์ (ผู้ให้การสนับสนุน)

แหล่งกำเนิดของชีอะฮ์

อะบูซัยเราะฮ์ กล่าวว่า ชีอะฮ์เป็นกลุ่มอิสลามที่เก่าแก่ที่สุดที่ได้ปรากฏในรูปแบบการเมืองขึ้นมาในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อูลี ﷺ (Abū Zahrah, 1948 : 79)

กลุ่มชีอะฮ์ คือผู้ให้ความสนับสนุนกับท่านอลี ﷺ และกล่าวกับการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และคิลาฟะฮ์ของท่านอลีด้วยหลักฐานและคำสั่งเสียทั้งที่ปรากฏและที่ปกปิด และการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) จะต้องไม่พ้นจากลูกหลานของท่าน แท้จริงการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) คือ รุกันของศาสนาที่ไม่อนุญาตให้กับท่านเราะฮูล ﷺ ปล่อยปละละเลย เพิกเฉยและมอบหน้าที่ให้กับคนทั่วไปทำหน้าที่แทน

หลักการของชีอะฮ์

การเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในหลักการของชีอะฮ์ และถือเป็นขอบเขตที่แยกกันระหว่างพวกชีอะฮ์กับพวกอื่นที่มีใช้ชีอะฮ์

สิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเป็นผู้นำ (อิมามะฮ์) และการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (คิลาฟะฮ์) มี 4 เรื่องได้แก่ คือ

1. อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ (al-Ta'yin wa al-Tansis)

อัตตะอัยน วะ อัตตันศิศ หมายถึง การเจาะจงและการกำหนดที่ชัดเจน กลุ่มชีอะฮ์มองว่าการเป็นผู้นำมิใช่เป็นประเด็นปัญหาผลประโยชน์ที่ต้องพึงพิงกับการเลือกตั้งทั่วไปแล้ว ยกขึ้นมาเป็นผู้นำ (อิมาม) แต่เป็นประเด็นปัญหามูลฐาน คือ เป็นรูกันศาสนา (รากฐานศาสนา) ที่ไม่อนุญาตให้ท่านเราะฮ์ลุ ปล่อยปละละเลยหรือเพิกเฉยหรือมอบหน้าที่ให้กับคนทั่วไปทำแทน ฉะนั้นเป็นสิ่งที่แน่นอนที่สุดท่านจะต้องกำหนดและเจาะจงโดยวิธีการที่ชัดเจนหรือปิดบัง

2. อัลอิสมะฮ์ (al-Ismah)

อัลอิสมะฮ์ หมายถึง การบริสุทธิ์จากการกระทำบาปต่างๆ กลุ่มชีอะฮ์มองว่าบรรดาอิมามเหมือนกันกับบรรดานบีทั้งหลาย คือ พวกเขามีความบริสุทธิ์จากการกระทำบาปต่างๆ ในชีวิตทั้งบาปเล็กและบาปใหญ่ จะไม่มีการละเมิด การผิดพลาดและการหลงลืมขึ้นกับพวกเขา

3. อัลมะฮ์ดีย วะ อัรรูญอะฮ์ (al-Mahdiy wa al-Ruj'ah)

อัลมะฮ์ดีย วะ อัรรูญอะฮ์ หมายถึง การฟื้นชีพของอัลมะฮ์ดีย กลุ่มชีอะฮ์มองว่าอัลมะฮ์ดีย คือ อิมามที่รอคอย ที่จะกลับให้ความยุติธรรมกับโลกนี้ ผู้ที่ได้กล่าวในเรื่องของการฟื้นชีพในยุคแรก คือ อับดุลลอฮ์ เป็น สะบะ ซึ่งกล่าวว่า ท่านนบีมุฮัมมัดจะกลับมีชีวิตอีกครั้งหลังจากที่ท่านได้เสียชีวิตแล้ว ชีอะฮ์อิมามิยะฮ์ส่วนใหญ่จะยึดถือในเรื่องนี้ว่า ท่านนบีมุฮัมมัด อลี อัลหะสัน อัลหุสัยนุ บรรดาอิมามที่เหลือทั้งหลายและบรรดาผู้ต่อต้านกับพวกเขา เช่น อะบูบักร์ อุมร์ อุสมาน มุอาวิยะฮ์ และยะซีด พวกเขาจะกลับมีชีวิตอีกครั้งบนโลกนี้หลังจากอัลมะฮ์ดียปรากฏขึ้นมา และจะลงโทษกับผู้ที่รุกรานกับบรรดาอิมามทั้งหลายและฉกชิงสิทธิ์ต่าง ๆ ของพวกเขาหรือฆ่าพวกเขา หลังจากนั้นก็เสียชีวิตทั้งหมด แล้วก็เกิดอีกครั้งในวันกิยามัต

4. อัตตะกียะฮ์ (al-Taqiyyah)

อัตตะกียะฮ์ หมายถึง การแสดงตัวโดยการกักตุนและให้ความรัก เพื่อรักษาเกียรติยศ ชีวิต หรือทรัพย์สินที่มีการปิดบังความจริง ซึ่งชีอะฮ์ถือว่าเป็นการจัดการลับ ในเมื่ออิมาม

ต้องการที่จะปฏิบัติหรือออกจากเคาะลีฟะฮ์ เขาจะเอาการจัดการนี้มาใช้ในการบริหารจัดการ ในเมื่อสมาชิกทุกคนทราบพวกเขาที่จะปิดบังความจริงและแสดงความจงรักภักดีออกมาจนกว่าแผนการของพวกเขาจะสำเร็จ พวกเขาจะใช้การจัดการนี้เช่นกันในเมื่อพวกเขาารู้สึกได้รับอันตรายจากคนกาไฟร์หรือคนสุนนีย์ พวกเขาจะแสดงให้เห็นถึงการเห็นชอบกับเขาด้วยความบิดพลิ้ว ด้วยหลักการนี้ทำให้คนชีอะฮ์สามารถร่วมอยู่กับพวกอะฮ์ลุล อัสสุนนะฮ์ได้ เขาเห็นชอบด้วยกับการละหมาดกับพวกเขา การถือศีลอดและทั้งหมดที่พวกเขาได้ปฏิบัติในพิธีศาสนา ซึ่งแนวคิดนี้ขัดกันกับแนวคิดของพวกเคาะวาริจญ์ที่เห็นว่ามีควมจำเป็นอย่างยิ่งต้องออกจากผู้ปกครองที่อธรรมอย่างแน่นอน (Ahmad Amīn, 1956 : 3/246-247)

3) กลุ่มเคาะวาริจญ์ (ผู้ที่ออกนอกกลุ่มนอทาง)

มุสลิมในสมัยท่านเราะฮูล ﷺ อะบูบักร์และอุมร์ ﷓ อยู่อย่างเป็นหนึ่งเดียวไม่มีความแตกแยก ทุกคนเท่าเทียมกัน จนกระทั่งช่วงท้ายสมัยของอูสมาน ﷓ ได้เริ่มมีการแบ่งแยกขึ้นมาในบรรดามุสลิมเดียวกัน โดยมีกลุ่มชีอะฮ์เกิดขึ้นมาและได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วในสมัยของท่านอลี ﷓

หลังจากได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นระหว่างอลีกับมูอาวิยะฮ์ที่เมืองศัฟฟิน เมื่อฝ่าย มูอาวิยะฮ์เรียกร้องให้มีการตัดสินด้วยกิตาบอัลลอฮ์ ทางฝ่ายผู้สนับสนุนอลีได้มีความแตกต่างกันในบรรดาพวกเขา จะรับในเรื่องของการตัดสิน (ตะหุกิม) หรือ จะปฏิเสธ ? มีกลุ่มหนึ่งจากบรรดาพวกเขาอมรับและเสนอให้ออลีรับในเรื่องของการตัดสินเพราะพวกเขามองว่าพวกเขาทำการญิฮาดเพื่อความสูงส่งของศาสนาของอัลลอฮ์ และอีกกลุ่มหนึ่งจากบรรดาของพวกเขารู้สึกหวาดกลัวกับอันตรายที่จะเกิดขึ้น เพราะมองว่ามันเป็นเรื่องการหลอกลวงและเล่ห์เหลี่ยมหรือยุทธวิธีของมูอาวิยะฮ์และพรรคพวกในการป้องกันเมื่อพวกเขารู้สึกด้วยความพ่ายแพ้

หลังจากอลีได้รับในเรื่องของการตัดสิน (ตะหุกิม) แล้ว มูอาวิยะฮ์ได้เลือก อัมรฺ เป็น อัลอาศ เพื่อเป็นตัวแทนของเขา และฝ่ายอลีก็ได้เลือก อะบูมุซา อัลอัซหะรียฺ เพื่อเป็นตัวแทนทางกองทัพอลีได้เกิดแยกตัวออกและได้ประกาศออกจากการภักดีต่อเขา แล้วตั้งชื่อกับพวกเขาในขณะนั้นว่า “อัลเคาะวาริจญ์” (al-Khawarij) ซึ่งพวกเขาได้มองว่าการตัดสิน(ตะหุกิม) เป็นสิ่งที่ผิดเพราะพวกเขาได้เข้าไปในสงคราม ซึ่งเชื่อว่าความถูกต้องนั้นอยู่กับพวกเขาแล้วเรื่องนี้ไม่จำเป็นต้องใช้คำชี้ขาดใหม่ และการตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสิน เป็นเรื่องที่สงสัย และความสงสัยนั้นจะไม่เกิดขึ้นกับการศรัทธา แล้วได้เลือกคำที่ว่า (لَا حُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ) ลาหุกมะ อิลลา ลิลลาฮฺ หมายความว่า ไม่มีคำชี้ขาดใดนอกจากเพื่ออัลลอฮ์เท่านั้น เป็นสัญญาณของพวกเขา และได้เรียกร้องกับอลีให้ตัดสินออก

จากความผิดพลาดในการรับเรื่องของตะหุกิม และให้แก่ออกกับสิ่งที่ได้ทำการลงนามสัญญา กับ มุอาวิยะฮ์

เมื่อพวกเขาได้หมดความหวังจากการกลับตัวของอลีในความเห็นของพวกเขา พวกเขาได้รวมตัวและยินดีที่จะออกจากเมือง กุฟะฮ์ ไปที่หมู่บ้านแห่งหนึ่ง ซึ่งใกล้กับกุฟะฮ์ มีชื่อว่า หะรุรอฮ์ และได้ตั้งชื่อกับกลุ่มนี้ว่า “หะรุริยะฮ์” เช่นเดียวกับศาลได้เรียกชื่อกับผู้ที่กล่าวว่า “ลาหุกม อิลลา ลิลลอส” ว่า “หะรุริยะฮ์”

อลีได้ทำสงครามกับพวกเขาที่สมรภูมิ “อันนะฮฺเราะวาน” ภายใต้การนำของ อับดุลลอฮ์ เป็น ะฮับ อรรอสีบีเยและได้พ่ายแพ้ในที่สุด พวกเขาได้ถูกฆ่าเป็นจำนวนมาก ได้มีการกล่าวว่าไม่มีเหลือเลยในบรรดาพวกเขา นอกจากจำนวนไม่ถึงสิบคนเอง (al-Shahrustaniy, 1976 : 1/114-118)

ในการพ่ายแพ้ครั้งนี้ทำให้พวกเขาหวาดกลัวเกรงมากกับอลี จนได้ติดตามวางแผนกับเขาและได้ถูกฆ่าโดย อับดุลเราะหฺมาน เป็น มัลญุม อัลคอริญีย ซึ่งเป็นสามีของผู้หญิงคนหนึ่ง ที่สมาชิกครอบครัวของเธอถูกฆ่าหลายคนในสมรภูมิอันนะฮฺเราะวาน (Ahmad Amin, 1959 : 257)

พวกเขาหวาดกลัวได้แยกออกไปเป็นกลุ่มมากมาย แต่พวกเขาเห็นชอบด้วยอย่างเป็นทางการในการปฏิเสธกับอุมมานกับอลี อัสฮานุลญะมัล¹ และกับทุกคนที่ยอมรับในเรื่องของการ ตะหุกิม และเห็นชอบด้วยในการปฏิเสธกับผู้ที่ได้กระทำความผิดใหญ่ นอกจากผู้ที่ให้ความช่วยเหลือจากพวกเขา และการออกจากอิมามเป็นสิ่งที่ถูกต้องและจำเป็น เมื่อไม่เห็นชอบด้วยกับ สุนนะฮ์

คำสอนของเคาะวาริจญ์

เคาะวาริจญ์ เริ่มต้นประโยคหรือคำพูดของเขาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสืบตำแหน่งผู้ปกครอง (กิลาฟะฮ์) และสำหรับพวกเขามีทฤษฎีเฉพาะในปัญหานี้ พวกเขา มองว่า กิละฟะฮ์จำเป็นต้องมีการคัดเลือกที่บริสุทธิ์จากบรรดามุสลิม และเมื่อได้ถูกเลือกแล้วจะไม่มีใครถอนตัวสำหรับเขา หรือจะแต่งตั้งให้คนหนึ่งเป็นผู้ตัดสิน และไม่จำเป็นเคาะลีฟะฮ์ต้องเป็นคนกูเรชตลอดไป แต่จะเป็นการถูกต้องกับคนอื่นที่นอกเหนือจากคนกูเรชด้วย แม้ว่าเขานั้นเป็นทาสชาว หะบาชีย์ก็ตาม ในเมื่อมีความสมบูรณ์ในการคัดเลือกเขาก็ได้เป็นผู้ปกครองของคนมุสลิมทุกคน และวาญิบต้องถ่อมตัวเชื่อฟังทั้งหมดในสิ่งที่อัลลอฮ์สั่งไว้ และหากว่าไม่วาญิบต้องปลดพ้นจากตำแหน่งและสิ่งที่อันตรายที่สุดในบรรดาคำสอนของพวกเขาคือ การมองของพวกเขาต่อผู้ทาบ

¹ หมายถึง กลุ่มพวกอะฮิซะฮ์ ที่เกิดการสงครามระหว่างกลุ่มอะฮิซะฮ์กับกลุ่มอลีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารประเทศในสมัยนั้น และกลุ่มอลี เป็นฝ่ายชนะสงคราม การทำสงครามครั้งนี้ทำให้มุสลิมต้องเสียชีวิตเนื้อเป็นจำนวนมาก ที่เรียกว่าอัสฮานุลญะมัล เนื่องจากว่าท่านหญิงอะฮิซะฮ์ได้ใช้อาวุธในการสงคราม

ใหญ่และบางครั้งบาปเล็กน้อยว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) และด้วยสาเหตุนี้เองทำให้พวกเขาต้องออกจากบรรดาอิมามของพวกเขาที่ได้ทำความผิดขนาดเล็ก และมีส่วนมากจากบรรดาพวกเขา mong กับคนมุสลิมที่นอกเหนือจากพวกเขาอย่างรุนแรง นับกับพวกมุสลิมเหล่านั้นเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาปฏิบัติต่อพวกมุสลิมเหล่านั้นยิ่งกว่าปฏิบัติกับคนกาฟิร และพวกเขาจะไม่คว่ำหน้าในการฆ่าเด็ก ผู้หญิง และคนชราที่ไม่เหมือนกับพวกเขา

ในบรรดาคำสอนของพวกเขาเช่นกันคือทุกการงานจากการละหมาด ละศีลอด จ่ายซะกาตและอื่น ๆ เป็นส่วนหนึ่งของอิมาน อิมานของคนหนึ่งจะไม่ทำให้ถูกลงด้วยการศรัทธาในใจอย่างเดียวและไม่ใช้ด้วยการยืนยันด้วยลิ้น แต่จำเป็นต้องเป็นการงานทั้งหมด

ความแข็งแกร่งของเคาะวาริจญ์ได้อ่อนแอลงในสมัยของอิมามอัชชาฟีอีห์ หลังจากพวกเขาได้รับความพ่ายแพ้อย่างต่อเนื่องจากพวกอับบาซียะฮ์

ในสมัยของเคาะลีฟะฮ์อะลมะฮะดีฮ์ กลุ่มเคาะวาริจญ์ได้ก่อความไม่สงบขึ้นที่เคาะเราะซาน ภายใต้การนำของยูสุฟ บิน อิบรอฮีม และพวกเขาได้ถูกฆ่าโดยเคาะลีฟะฮ์อะลมะฮะดีฮ์ ในปี ฮ.ศ. 160 ยาซีน อัตตะมิมียุได้ออกมาที่ อัลมุสูล และได้เข้ายึดครองเมืองคิยารเราะบียะฮ์ และอัลญะซีเราะฮ์เป็นส่วนใหญ่ เคาะลีฟะฮ์อะลมะฮะดีฮ์ได้ส่งคนไปปราบปรามและฆ่าเขา นั่นคือในปี ฮ.ศ. 168

ในสมัยของเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยรูน อัรเราะซิด ได้มีอัศเศาะห์เศาะห์ออกมาที่อัลญะซีเราะฮ์ และได้รับชัยชนะจากเมืองคิยารเราะบียะฮ์ แล้วเคาะลีฟะฮ์ฮุซัยรูน อัรเราะซิดได้ส่งคนไปปราบปรามและฆ่าเขา นั่นคือในปี ฮ.ศ. 171 (Ahmad Amīn, 1956 : 3/339 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 141)

4) กลุ่มมูตะฮิละฮ์ (ผู้ที่แยกตัวออกจากกลุ่ม)

กลุ่มมูตะฮิละฮ์ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ที่มีกลุ่มศาสนาเกิดขึ้นมาโดยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเมือง กลุ่มนี้มีความแตกต่างกันกับกลุ่มชีอะฮ์และเคาะวาริจญ์ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการเมืองเช่นได้มีการพูดในเรื่องของอิมาม เจื่อนใจของอิมามและอื่น ๆ เป็นต้น (Hasan Ibrāhīm, 1959 : 2/156)

บรรดาอุละมาอ์ได้มีความแตกต่างกันในเรื่องของสาเหตุที่ได้ตั้งชื่อขึ้นขึ้นมาใช้ แต่ที่โด่งดังก็คือ เนื่องจาก วาซิล บิน อะตอฮ์ ได้มีความแตกต่างกันกับอาจารย์ของเขาอัลหะสันอัลบัศรีฮ์ ในปัญหาของมูอ์มินที่ได้กระทำบาปใหญ่ คนนั้นยังเป็นมูอ์มินอีกหรือไม่ ? วาซิล กล่าวว่า หากได้เหมือนบุคคลนี้ที่ไม่สามารถที่จะเรียกว่าเป็นกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) ได้ แต่ในตรงกันข้ามเป็นสิ่งจำเป็นกับเขาต้องอยู่ที่ตำแหน่งหนึ่งที่อยู่ระหว่างสองตำแหน่ง คือ ฟาลิก (ผู้ฝ่าฝืน) ซึ่งมีไม้มูอ์มินและกาฟิร และได้ย้ายออกไปไกลจากมัซฮิด แล้วได้อธิบายคำสอนของเขากับผู้คนที่อยู่กับเขา อัลหะสัน

อัลบัสรีซ ได้กล่าวกับบรรดาผู้ที่อยู่รอบ ๆ เขาว่า แท้จริง วาซิล ได้ออกจากฉัน และจากนั้นมาผู้
ต่อต้านวาซิลได้เรียกกับวาซิลและผู้ติดตามเขาว่า มุฮตะซึละฮฺ ซึ่งแปลว่า ผู้ที่ห่างไกล (Ahmad
Amīn, 1959 : 288)

อะหมัด อะมีน มองกับทัศนะนี้ว่าเป็นทัศนะที่อ่อน (เฉาะอีฟ) ด้วยสาเหตุดังนี้คือ

1- เพราะการย้ายของวาซิลหรืออัมรฺ เป็น อุบัยด จากทะเลเกาะฮฺ (การชุมนุม
เป็นวงกลม) ในมัสยิดไปที่อื่นนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญที่ถูกต้องที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นชื่อกลุ่ม
(ฟิรเกาะฮฺ)

2- มีสายรายงานที่แตกต่างกันในเรื่องของการแยกย้าย

3- เพราะชื่อ มุฮตะซึละฮฺ เป็นชื่อของมัซฮับหรือทัศนะที่มีอุดมการณ์ ไม่ใช่
เฉพาะการแยกออกจากสถานหนึ่งไปยังอีกสถานหนึ่งเท่านั้น (Ahmad Amīn, 1959 : 288-289)

อย่างไรก็ตามพวกมุฮตะซึละฮฺเองก็ไม่ยอมรับกับชื่อนี้ พวกเขาจะเรียกชื่อกับตัวเอง
ว่า อะฮฺลุ อัดเตฮฺอีดวัลอัดลุ ที่เรียกกับตัวเองว่า อะฮฺลุ อัดเตฮฺอีด เพราะพวกเขาเป็นฝ่ายตรงข้ามกับ
พวกที่กล่าวว่า อัลกุรอานนั้นดั้งเดิม พวกเขาปฏิเสธกับคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ และพวก
เขานับว่า การกล่าวด้วยคุณลักษณะต่าง ๆ นั้นทำให้เกิดจามานกับอัลลอฮฺ ﷻ ขึ้นมา และที่เรียกกับ
ตัวเองว่า อะฮฺลุ อัดอัดลุ เพราะพวกเขาได้บริสุทธิกับอัลลอฮฺจากสิ่งที่คุณประปักษ์ของพวกเขากล่าว
กับอัลลอฮฺว่า พระองค์ทรงกำหนดให้กับมนุษย์การฝ่าฝืน แล้วพระองค์ทรงลงโทษกับมนุษย์ในสิ่ง
นั้น แต่พวกเขากล่าวว่าแท้จริงมนุษย์นั้นมีความอิสระในสิ่งที่กระทำ และด้วยสาเหตุนี้มนุษย์จึง
ได้รับการลงโทษจากสิ่งที่เขาได้กระทำไว้และนี่คือความยุติธรรม (Ahmad Amīn, 1959 : 296)

นับว่ามุฮตะซึละฮฺสืบทอดมาจากเกาะคะริยะฮฺ¹ และญะฮฺมียะฮฺ² เพราะใน
มุฮตะซึละฮฺได้ปรากฏร่องรอยเจือปนของทั้งสองอยู่ และด้วยสิ่งนี้ทำให้ส่วนใหญ่เรียกชื่อ
มุฮตะซึละฮฺด้วยเกาะคะริยะฮฺ เพราะพวกเขาสอดคล้องกันกับเกาะคะริยะฮฺในคำพูดที่ว่า แท้จริง
มนุษย์นั้นคือ มีความสามารถที่จะกระทำด้วยตนเองอย่างโดดเดี่ยวและอิสระจากอัลลอฮฺ และใน
บางครั้งจะเรียกชื่อมุฮตะซึละฮฺด้วยญะฮฺมียะฮฺ เพราะพวกเขาจะสอดคล้องกันกับญะฮฺมียะฮฺใน
เรื่องของการปฏิเสธคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ อัลกุรอานคือมัคลุก (สิ่งถูกสร้าง) และคำของเขา
ที่ว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นมองไม่เห็นในวันอาคิเราะฮฺ (Ahmad Amīn, 1959 : 287)

¹ เกาะคะริยะฮฺ คือ กลุ่มชนที่เกิดขึ้นในเมืองหลวงสมัยอุมะยะฮฺและได้กล่าวว่าแท้จริงสำหรับมนุษย์มีความสามารถในการ
ปฏิบัติกิจของเขา กล่าวคือมนุษย์มีความต้องการที่อิสระ เกาะคะริยะฮฺเป็นกลุ่มแรกที่แยกออกบนอะกีซะฮฺของศาสนาและ
ปรัชญาไม่ใช่อำนาจการเมือง

² ญะฮฺมียะฮฺ คือ กลุ่มผู้ที่ติดตาม ญะฮฺมฺ เป็น ศัฟวาน อัลฟาริสีฮฺที่กล่าวว่าด้วยการบังคับและความจำเป็นในการกระทำและปฏิเสธ
ความสามารถทั้งหมด ซึ่งมาจากกลุ่ม ญะฮฺบะริยะฮฺ

กลุ่มมูตะซิดะฮุ เป็นกลุ่มที่มีพลังมีชีวิตชีวาที่สุดในด้านศาสนาและการเมือง ในสมัยอิมามอัชชาฟีอี โดยเฉพาะในสมัยการปกครองของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ (198-218) ซึ่งได้ถือว่า ประโยคนั้นเป็นประโยชน์ของพวกเขา ประเทศนั้นเป็นประเทศของพวกเขา ทั้งนี้เนื่องจากว่า ท่านเคาะลีฟะฮ์เองได้รับเอามัซฮับมูตะซิดะฮุ เพราะท่านเองชอบกับความเป็นอิสระที่ยึดอาศัยกับความคิดอยู่แล้ว จึงทำให้พวกเขาเป็นผู้ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่และมีอำนาจในพระราชวังที่มีการสืบตำแหน่งผู้ปกครองที่บัลฆาด ตลอดจนเอาอะกีดะฮ์มูตะซิดะฮุมาเป็นอะกีดะฮ์ของรัฐ และมอบหมายให้บุคคลผู้มีอำนาจของรัฐเพื่อทำหน้าที่ชักนำผู้คนว่าด้วย คัลลุลกูรอน¹ สมัยช่วงท้ายการปกครองของท่านคือในปี ฮ.ศ. 218 มูตะซิดะฮุกลายเป็นผู้มีอำนาจสั่ง ห้าม และอนุญาตให้ใช้ดาบในสถานที่ที่มีการโต้เถียงได้ ในบรรดาหัวหน้าของพวกเขาในเวลานั้นคือ อะหมัด เบน อะบูดาูด และมุฮัมมะฮ์ เบน อัลอัชเราะฮ์ (Ahmad Amīn, 1956 : 2/90 , 93,163,164)

หลักการของมูตะซิดะฮุ

สำหรับมูตะซิดะฮุ นั้นมี 5 หลักการด้วยกันคือ อัตเตฮีด อัลอัคล อัลวะฮดุ วัลวะฮิด อัลมันซิดะฮ์ บัยนัลมันซิดะฮ์ ตัยนุ และอัลอัมรฺ บิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยฺ อะนิลมนักร์ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/338)

อะบูอัลหะสัน อัลคิยาฏ² กล่าวว่า คนหนึ่งคนใดในบรรดาพวกเขาไม่สามารถจะเป็นมูตะซิดะฮุได้จนกว่าเขาจะประกอบด้วยหลักการ 5 ประการคือ อัตเตฮีด อัลอัคล อัลวะฮดุ วัลวะฮิด อัลมันซิดะฮ์ บัยนัลมันซิดะฮ์ ตัยนุ และอัลอัมรฺ บิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยฺ อะนิลมนักร์ และในเมื่อครบ 5 ประการแล้วเขาก็คือคนมูตะซิดะฮุ (Ahmad Amīn, 1956 : 3/22)

1- อัตเตฮีด

หลักการนี้เป็นหลักการที่สำคัญที่สุดของมูตะซิดะฮุ พวกเขาได้กล่าวว่าแท้จริง อัลลอสุนัน ไม่เหมือนกับสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น แต่ที่ต่างกับกลุ่มอะฮฺลฺ อัซซุนนะฮฺคือพวกเขาจะใช้ความคิดหรือปรัชญาในการอธิบายและวิเคราะห์อายะฮ์ต่าง ๆ พร้อมทั้งตีความอายะฮ์ตามความเห็นชอบของสติปัญญา โดยเฉพาะอายะฮ์มุตะซาบิฮาด (คลุมเครือ) พวกเขาจะตีความหมายให้สอดคล้องกับการบริสุทธิ ซึ่งจะแตกต่างกับมูลฐานของเตฮีดในส่วนของความหมาย

ในเรื่องของเตฮีดเช่นกันพวกมูตะซิดะฮุมองว่า ชาตของอัลลอสุนันกับศิฟาตของพระองค์คือสิ่งเดียวกัน พวกเขาจะปฏิเสธกับคุณลักษณะต่างๆ ที่ไม่ใช่ตัวเดียวกันกับชาต อย่างเช่น

¹ หมายถึง การเชื่อว่าอัลกูรอนัน คือ มัลกุก (สิ่งที่ถูกสร้าง) ไม่ใช่คำตรัสของอัลลอสุนัน

² ท่านคือ อูสตาซ อัลกะอูบีย เป็นคนหนึ่งที่ไม่มีหะดีษอาหาดเป็นหลักฐานและปฏิเสธบทบัญญัติศาสนาต่าง ๆ ที่ขัดแย้งกับหะดีษอาหาด

ศิฟต์อิติม กุศเราะฮฺ หะยาตเป็นต้น ซึ่งเขาถือว่าเป็นคุณลักษณะที่เพิ่มเติมจากชาติของอัลลอฮฺ ด้วยหลักการนี้เองทำให้พวกมูตะฮิละฮฺกล่าวกับอัลกุรอานว่า เป็นมัลกุก ไม่ใช่กะลามุลลอฮฺ (คำตรัสของอัลลอฮฺ) ซึ่งจะขัดแย้งกับพวกอะฮฺลุล อัสสุนนะฮฺที่ยึดถือว่า อัลกุรอานคือ กะลามุลลอฮฺ (คำตรัสของอัลลอฮฺ) ซึ่งเป็นศิฟต์หนึ่งในบรรดาศิฟต์ของอัลลอฮฺ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/235,244)

2- อัลอัครุ

อัลอัครุ หมายความว่า อัลลอฮฺนั้นอาคิล (ผู้ทรงยุติธรรม) และด้วยความยุติธรรมของพระองค์จึงได้กำหนดความสามารถและความปรารถนาให้กับมนุษย์ทันใดที่เขายังคงอยู่เขาต้องรับผิดชอบโดยที่วามมนุษย์นั้นคือ ผู้บังเกิดให้กับการกระทำของตนเองและเป็นผู้รับผิดชอบกับการกระทำนั้น สำหรับอัลลอฮฺนั้นไม่ได้เข้าร่วมในเรื่องนั้น หลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกญะบะริยะฮฺที่ว่าด้วยอัลลอฮฺคือ ผู้สร้างทุกสรรพสิ่งและเป็นผู้กระทำทุกสรรพสิ่งที่เป็นการกระทำของมนุษย์ทั้งหมด โดยที่มนุษย์นั้นเป็นผู้ถูกอำนาจบังคับเหมือนกับสิ่งอื่นในธรรมชาติ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/298)

3- อัลวะฮฺดวัลวะฮิด

อัลวะฮฺดวัลวะฮิด หมายถึง การตอบแทนกับผู้ภักดีและลงโทษกับผู้ฝ่าฝืนหากไม่ขอภัยโทษ หรือในคำอธิบายอื่นว่า แท้จริงอัลลอฮฺจะไม่ทรงอภัยโทษกับผู้ที่กระทำความผิดใหญ่ นอกจากด้วยการเตาบะฮฺ (ขอภัยโทษ) เท่านั้น และพระองค์นั้นเป็นผู้สัจจะในสัญญาไม่มีการเปลี่ยนแปลงในข้อบัญญัติของพระองค์ และนี่เป็นผลมาจากความคิดของพวกเขาที่ว่า อีมานนั้นไม่ใช่เป็นการยอมรับด้วยใจอย่างเดียว แต่ต้องปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ เพราะอีมานในบรรดาพวกเขา คือ การยอมรับด้วยใจ การกล่าวด้วยลิ้นและการปฏิบัติด้วยอวัยวะต่าง ๆ แล้วผูกมัดการตอบแทนและการลงโทษด้วยการงานต่าง ๆ (Ahmad Amin, 1956 : 3/61-63)

4- อัลมันซิละตุบัยนัลมันซิละตัยน์

อัลมันซิละตุบัยนัลมันซิละตัยน์ หมายความว่า ผู้กระทำความผิดใหญ่จะอยู่ที่ตำแหน่งหนึ่งซึ่งอยู่ระหว่างกุฟรฺ (การปฏิเสธ) กับอีมาน (การศรัทธา) คือ ตำแหน่งฟิสิก (การฝ่าฝืนหรือการทรยศ) และหลักการนี้จะตรงข้ามกับพวกเคาะวาริจญ์ที่กล่าวว่าเป็นกุฟรฺกับผู้กระทำความผิดใหญ่และตรงข้ามกับพวกมูรญิอะฮฺที่พวกเขานับว่าเป็นมูอ์มิน แต่พวกเขามีความแตกต่างกันในการกำหนดบาปเล็กและบาปใหญ่มีสามทัศนะด้วย คือ

1- สิ่งทุกอย่างที่มีวะฮิด (การชู้ญ) มันคือบาปใหญ่ และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีวะฮิดมันคือ บาปเล็ก

2- สิ่งทุกอย่างที่มีอะฮัด (การขู่เชิญ) มันคือบาปใหญ่และสิ่งทุกอย่างที่เหมือนกับมันในความใหญ่ก็คือบาปใหญ่เช่นกัน และสิ่งทุกอย่างที่ไม่มีอะฮัดหรือกับสิ่งที่เหมือนกับมันสามารถกล่าวได้ว่าทั้งหมดคือบาปเล็ก และสามารถกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งคือบาปเล็กและอีกส่วนหนึ่งคือบาปใหญ่ และไม่สามารถกล่าวได้เลยว่าส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดไม่ใช่บาปเล็ก

3- ญะอ์ฟิร เป็น มุบชिर กล่าวไว้ว่า ทุกอย่างที่มีการเจตนาหรือตั้งใจคือบาปใหญ่และทุกคนที่ได้กระทำความผิดฝ่าฝืนโดยเจตนาผู้นั้นคือผู้ที่ได้กระทำบาปใหญ่ (al-Ash'ariy, 1969 : 1/332)

5- อัลอัมรฺบิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยฺอะนิลมนักร

อัลอัมรฺบิลมะอฺรูฟ วันนะฮฺยฺอะนิลมนักร หมายถึง การสั่งทำในสิ่งที่ดีและยับยั้งในสิ่งที่ชั่วช้า หลักการนี้ใช้ในการต่อสู้กับทุกคนที่ไม่เห็นชอบด้วยกับบทบัญญัติของอัลลอฮฺ สั่งใช้และสั่งห้ามโดยการลงโทษด้วยดาบหากมีอำนาจ และไม่มี ความแตกต่างกันระหว่างการต่อสู้กับกาฟิร (ผู้ปฏิเสธ) หรือฟาสิค (ผู้ฝ่าฝืน) ด้วยหลักการนี้ทำให้พวกเขาสามารถใช้อาวุธได้ และทุกครั้ง ที่พวกเขาได้มีโอกาสใช้มันก็สามารถทำให้ผู้ต่อต้านได้และไม่มีการเคลื่อนไหวที่ไร้ความปราณี ในปัญหาของคัลกุลกูรอนและเคราะห์ร้ายของมัน นอกจากปรากฏการณ์ที่พวกเขาได้ใช้กับอาวุธนี้ เท่านั้น (Ahmad Nahrawiy , 1988 : 150)

อิมามอัซซะรีเย่เล่าว่า พวกมูอะตะฮิละฮฺได้กล่าวว่า ในเมื่อเราได้เกิดกลุ่มชนขึ้นมา ปกติพวกเราจะเพียงพอกับพวกที่ไม่เห็นชอบด้วยกับเราโดยที่พวกเราทำสัญญากันเพื่ออิมาม พวกเราลุกขึ้นแล้วเรามาเข้าผู้ครองอาณาจักรไม่ให้มีเกิดขึ้น และเรายังบังคับให้ผู้คนเชื่อฟังกับคำพูดของเรา จนกระทั่งพวกเขารับเอาคำพูดของเราคือ ในเรื่องเตาฮิดและเรื่องของเกาะดร์หากว่าปฏิเสธเราก็ฆ่าพวกเขาและบังคับผู้คนออกจากอำนาจและอิทธิพลของผู้ครองอาณาจักร หากสิ่งนั้นอำนวยความสะดวกให้กับพวกเขาและพวกเขาเองก็มีความสามารถ (al-Ash'ariy, 1969 : 2/157)

นอกเหนือจากหลักการ 5 ประการนี้แล้วพวกเขาได้ใช้พลังสติปัญญาในการตัดสินความดีและความเลวอีกด้วยแม้ว่าทั้งสองนั้นไม่ได้กล่าวในบทบัญญัติก็ตาม

5) กลุ่มชะนาดิเกาะฮฺ (ผู้ไม่เชื่อถือศาสนา)

คำว่า “ซันดะเกาะฮฺ” (Zandaqah) แปลว่าการไม่นับถือศาสนา คำนี้ในสมัยอิมาม อัซซาฟีอีฮฺ มีความเข้าใจถึงสามความหมายด้วยกันคือ

5.1 ความหมายในด้านอะกิเดฮฺ คือการดำเนินตามศาสนาอิสลามด้านกาย นอกเท่านั้น แต่ภายในจะยึดถือศาสนาเปอร์เซียสมัยก่อนอย่างเป็นทางการลับ หรือการยึดถือกับศาสนาเปอร์เซียอย่างเฉียวโดยที่ไม่ได้รับเข้าศาสนาอิสลามแต่อย่างใด หรือปฏิเสธการนับถือศาสนา

ทั้งหมด และใช้คำว่า “ซินติก” (Zindiq) หมายถึง ผู้ไม่เชื่อถือศาสนา กับพวกที่เข้ารับอิสลามโดยที่ไม่ได้มีความรัก ไม่ได้มีความศรัทธา แต่เข้าด้วยความเกลียดชังและเพื่อการแก้แค้น พวกเขาจะแสดงความเป็นมุสลิมออกมาและจะปิดบังในความชั่วพวกเขาเข้ารับอิสลามเพื่อให้ปลอดภัยกับพวกเขา และให้เกิดขึ้นกับพวกเขาที่จะเป่าพ่นยาพิษเพื่อทำลายอะกิละฮ์อิสลามมิยยะฮ์

5.2 ความหมายในด้านการเมือง คือ ต้องการใช้มันในการปิดบังเพื่อจุดมุ่งหมายในการเมือง หรือใช้คำว่า “ซันดะเกาะฮ์” (Zandaqah) เป็นอาวุธทางการเมืองเพื่อให้เกิดความแตกแยกในบรรดานักการเมืองและเป็นที่ยึดกันดีในการใช้มันเพื่อจุดประสงค์เหล่านี้

5.3 ความหมายในด้านสังคม คือ ไปใช้กับผู้ที่มีความแตกต่างในด้านมารยาททั่วไป และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น กล่าวกับผู้เพิกเฉยไม่เอาใจใส่ อดคิดว่าเขาคือ “ซินติก” (Zindiq) และใช้แพร่กระจายออกไปในสมัยนี้กับการกล่าวหาเกี่ยวกับคนที่มีใจไม่เชื่อในเรื่องอะกิละฮ์ แต่เขาไม่นับถือศาสนาเพื่อให้เขามีชื่อเสียงกับสถานการณ์

ในสมัยของอิมามอัชชาฟีอีย์นี้ใช้คำ “ชะนาดิเกาะฮ์” เพื่อการโจมตีอย่างรุนแรงที่มีความตั้งใจอย่างเด็ดเดี่ยวมาจากบรรดาผู้ปกครองอับบาสิยะฮ์ ในปี ฮ.ศ. 161 ที่เกาะเราะซาน ได้มีหะกิม อัลมุกนิฮ์ ออกมากล่าวในเรื่อง “ตะนาสุกุลฮ์รวาฮ์” แปลว่า วิญญาณที่สิงสถิต เกาะลีพะฮ์ อัลมะฮ์ดีฮ์ ได้จัดกองกำลังเพื่อทำสงครามกับเขา

ในปี ฮ.ศ. 167 เกาะลีพะฮ์อัลมะฮ์ดีฮ์ ได้ใช้กำลังในการค้นหา และปราบปรามพวกชะนาดิเกาะฮ์ ที่ อัลอาฟาก (al-Āfak) และได้ฆ่าพวกเขา แล้วได้แต่งตั้ง อุมร์ อัลกัลวาฮียะฮ์ เป็นผู้ปกครองพวกเขา

ในปี ฮ.ศ. 169 เกาะลีพะฮ์อัลฮาดียะฮ์ ได้เข้มงวดในการค้นหาพวกชะนาดิเกาะฮ์ แล้วได้ฆ่ากลุ่มหนึ่งจากบรรดาพวกเขา นั่นเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งเสียของบิดาของท่าน

(al-Tabariy, 1939 : 6/267 , 389 , 408 , 444)

อิมามอัชชาฟีอีย์มีทัศนะเห็นว่าไม่ถูกฆ่ากับชะนาดิเกาะฮ์ที่ปรากฏมีการเตาบัต (การอภัยโทษ) ซึ่งแตกต่างกับทัศนะในมัฮ์ฮับนะนาฟีฮ์ที่ส่วนใหญ่ในบรรดาพวกเขาเห็นว่าผู้ที่มูรตัด (ผู้ออกนอกศาสนา) ในเมื่อเขาได้เตาบัตก็จะถูกรับเตาบัตของเขาและไม่ถูกฆ่า แต่แตกต่างกันกับซินติก (ผู้ไม่เชื่อถือศาสนา) เมื่อเขาเตาบัตจะไม่ถูกตอบรับเตาบัตของเขาและถูกฆ่า เจ้าของหนังสือ “Fath al-Qadir” ได้กล่าวในเรื่องซินติก ด้วยสองกระแสรายงานจากมัฮ์ฮับนะนาฟีฮ์ กระแสแรกกล่าวว่าจะไม่ถูกตอบรับเตาบัตของเขาเหมือนกับทัศนะของมาลิกและอะหฺมัด อีกกระแสกล่าวว่าถูกตอบรับเตาบัตของเขาเช่นเดียวกับทัศนะของอิมามอัชชาฟีอีย์

(Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 124)

อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้กล่าวในเรื่องนี้ว่า ฉันเห็นชอบด้วยกับพรรคพวกบางคนของ ฉันจากชาวมะดีนะฮ์ ชาวมักกะฮ์ ชาวอิรักและอื่น ๆ ในบรรดาผู้รู้ที่เห็นว่า จะไม่ถูกฆ่ากับผู้ที่ปรากฏ การเดาขัด และมีค่าเท่ากันระหว่างผู้ที่ได้เกิดในอิสลามกับผู้ที่ไม่ได้เกิดในอิสลาม ผู้ที่ได้นับถือ ศาสนาอย่างเปิดเผย หรือได้นับถือศาสนาอย่างปกปิดตัวเอง เพราะทั้งหมดนี้คือ กุฟรฺ(การปฏิเสธ) (al-Shāfi'iy, 1990 : 6/178)

3.2 ประวัติส่วนตัว

3.2.1 เชื้อสายต้นตระกูล

ทางด้านบิดา

อิมามอัชชาฟีอีย์ มีชื่อเต็มว่า อะบูอับดุลลาฮ์ มุฮัมมัด เป็น อิครีต เป็น อัลอับบาส เป็น อุษมาน เป็น ชาฟีอฺ เป็น อัศสาอิบ เป็น อุบัยดฺ เป็น อับดุลยะซิด เป็น ฮาซิม เป็น อัลมุกฏาะลิบ เป็น อับดุลมะนาฟ เป็น กุศ็อย อัลกูเราะซีย์ อัลมุกฏาะลิบีย์ (al-Rāziy, 1993 : 25 ; Ibn Kathīr, 1987 : 10/263)

อัลมุกฏาะลิบ คือ พี่ชายของฮาซิม ซึ่งเป็นบิดาของอับดุลมุกฏาะลิบ ผู้เป็นปู่ของ ท่านนบี ﷺ ดังนั้นอิมามอัชชาฟีอีย์จะไปร่วมเชื้อสายต้นตระกูลกับท่านเราะสูล ﷺ ที่ อับดุลมะนาฟ ซึ่งเป็นปู่คนที่ 3 ของท่านเราะสูลและเป็นปู่คนที่ 9 ของอิมามอัชชาฟีอีย์ (al-Baihaqiy, 1996 : 1/56)

ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า ((إنما بنو هاشم و بنو المطلب شيء واحد))

(رواه البخاري ، 1997 : 3502)

ความว่า “แท้จริงกูเรช บะนี ฮาซิม (ซึ่งเป็นเชื้อสายของเราะสูล ﷺ)

และกูเรช บะนี อัลมุกฏอลิบ (ซึ่งเป็นเชื้อสายของอิมามอัชชาฟีอีย์)

คือ สายตระกูลเดียวกัน” (บันทึกโดย al-Bukhāriy, 1997 : 3502)

ทางด้านมารดา

ส่วนเชื้อสายต้นตระกูลของอิมามอัชชาฟีอีย์ทางด้านมารดามี 2 ทศนะ คือ

1. ทศนะมัซซุร (เป็นที่รู้จักกัน) กล่าวว่า มารดาของท่าน คือ ฟาฏิมะฮ์ อุมมุ หะบีบะฮ์ อัลอุซัยยะฮ์ มาจากต้นตระกูล อัลอุซุคฺ ทศนะนี้ได้ยืนยันจากคำกล่าวของอิมามอัชชาฟีอีย์ คือ มารดาของฉันมาจากต้นตระกูล อัลอุซุคฺ ซึ่งเรียกชื่อว่า อุมมุหะบีบะฮ์ อัลอุซัยยะฮ์

อิบนุ หะญูร อัลอัศเกาะลานีย์ กล่าวว่า ทศนะนี้ คือ ทศนะที่ถูกต้องที่สุด (al-‘Asqalāniy, 1301 : 45)

2. ทศนชาษุ (ผิดปกติ) กล่าวว่า มารดาของอิมามอัชชาฟีอีย์ คือ ฟาฏิมะฮ์ เป็นดิอัลดุลลอฮ์ เป็น อัลหุสซัน เป็น อัลหะสัน เป็น อลี เป็น อะบีฏอลิบ เป็นทศนชาษุที่เห็นชอบโดยอิมามอัศศุบกีย์¹ (al-Rāziy, 1993 : 30 ; al-Baihaqiy, 1996 : 1/57 ; al-Subkiy, n.d. : 1/100 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 23-24)

อิมามอันนะวะวีย์ได้กล่าวในหนังสือ“Tahdhib al-Asmā’ wa al-Lughāt” ของเขาว่า “แท้จริงอัชชาฟีอีย์ คือ กุเราะซีย์ (ตระกูลกุเรช) มุญาละลิบีย์ โดยการลงมติอย่างเป็นทางการจากบรรดานักอ้างอิงของมุฮ์ซันทั้งหมด และมารดาของเขา คือ จากอูซัยยะฮ์” (al-Nawawiy, n.d. : 1/44)

3.2.2 กำเนิดอิมามอัชชาฟีอีย์

นักประวัติศาสตร์มีความเห็นพ้องกันว่า อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำเนิดขึ้นเมื่อปีฮิจญ์เราะฮ์ศักราช ที่ 150 ตรงกับปีที่ อิมามอะบูสะนิฟะฮ์เสียชีวิตพอดี และมีบางทศนชาษุกล่าวว่า แท้จริงนั้นอิมามอัชชาฟีอีย์ได้กำเนิดตรงกับวันที่อิมามอะบูสะนิฟะฮ์เสียชีวิตพอดี อิมามอัลบัยฮะกีย์ได้ตอบกับทศนชาษุนี้ว่า ฉันไม่ได้พบในเรื่องที่ไปกำหนดวันนอกจากมีบางสายรายงานเท่านั้น แต่เรื่อง that ไปกำหนดปีนั้นเป็นที่รู้จักกันในบรรดานักประวัติศาสตร์ (al-Rāziy, 1993 : 34 ; al-Baihaqiy, 1996 : 1/51)

ส่วนเรื่องเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดของอิมามอัชชาฟีอีย์นั้น ทางอุละมาอ์ได้มีทศนชาษุที่แตกต่างกันดังนี้ ตามทศนชาษุที่มีชุกรกล่าวว่า ท่านเกิดที่ มอซซะฮ์ มีทศนชาษุกล่าวว่า เกิดที่ อัศเกาะลาน และมีทศนชาษุอื่นกล่าวว่า เกิดที่ยะมัน (เยเมน) (Abū Zahrah, 1948 : 14)

จากอิบนุ อะบี หาดิม จากอัมรฺู เป็น สุวาด กล่าวว่า อัชชาฟีอีย์ได้กล่าวกับฉันว่า ฉันได้เกิดที่ อัศเกาะลาน เมื่ออายุของฉัน ได้มาถึงสองปี มารดาของฉัน ได้พาฉันไปที่มกกะฮ์

มีสายรายงานจากมุฮัมมัด เป็น อัลดุลลอฮ์ เป็น อัลดุลหะกัม กล่าวว่า ฉันได้ยิน อัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า ฉันได้เกิดที่ มอซซะฮ์ และมารดาของฉัน ได้พาฉันไปที่อัศเกาะลาน และมีสายรายงานอื่นอีกจากอัลดุลลอฮ์ เป็น วะฮับ กล่าวว่า ฉันได้ยิน มุฮัมมัด เป็น อิดริส อัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า ฉันได้เกิดที่ ยะมัน (เยเมน) เมื่อมารดา กล่าวว่าฉันจะถูกหายจากตระกูล เขากล่าวกับฉันว่า ลูกสมควรที่จะไปอยู่กับครอบครัวของลูกเพื่อที่จะให้ลูกเหมือนกับพวกเขา แท้จริงฉันกล่าวว่าลูกจะถูกครอบงำให้ออกจากตระกูลของลูก แล้วมารดาก็ได้เตรียมฉันเพื่อไปที่มกกะฮ์ และฉันได้มาถึงที่นั่นในขณะที่ฉันอายุแค่สิบปี (al-Baihaqiy, 1996 : 1/51-52)

¹ ท่านคือ ตาญดีน อัศศุบกีย์ อะบูนุศร อัลดุลละฮ์ฮะฮ์ เป็น อลี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.769

อิบน์ หะญัวร์ ได้กล่าวไว้ที่จริงแล้วสายรายงานทั้งหมดมิได้ขัดแย้งกัน เพราะ อัศเกาะลาน คือ ที่รากดั้งเดิม ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับมอซชะฮฺ อัศเกาะลานนั้นเป็นเมืองโดยที่ อัชชาฟีอียฺกล่าวว่า มอซชะฮฺ แต่สิ่งที่ท่านต้องการจะบอกคือชื่อหมู่บ้าน และท่านกล่าวอัศเกาะลาน แต่สิ่งที่ท่านต้องการจะบอกคือชื่อเมือง

ส่วนสายรายงานที่กล่าวว่า “เกิดที่ยะมัน” ก็หมายถึง ดินแดนที่อยู่อาศัยของเผ่าตระกูลที่มาจากยะมัน เพราะนางเองก็เป็นตระกูลอุซัยยะฮฺ (al-Asqalāniy, 1301 : 49 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 27 ; al-‘Aqīl, 1998 : 1/22)

3.2.3 ครอบครัวของอิมามอัชชาฟีอียฺ

สถาบันครอบครัวนับได้ว่าเป็นสถาบันสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกของครอบครัว ไม่ว่าจะด้านไหนเรื่องใด ล้วนมีปัจจัยที่สำคัญหรือพื้นฐานที่สำคัญมาจากสภาพของครอบครัว ครอบครัวของอิมามอัชชาฟีอียฺเป็นครอบครัวที่มาจากตระกูลที่มีชื่อ มีเกียรติในสมัยนั้น ถึงแม้ว่าอิมามอัชชาฟีอียฺเป็นลูกกำพร้า หากจน หลังจากได้เกิดมาไม่นานนักบิดาก็เสียชีวิต แต่ท่านมีมารดาที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความรับผิดชอบในหน้าที่ พร้อมทั้งมีวิสัยทัศน์ที่ยาวไกลมองอนาคตของลูกเป็นที่สำคัญ ยอมลำบากเพื่อลูก ดังนั้นนางจึงคิดที่จะพาลูกน้อยของนางไปที่มักกะฮฺและอยู่ที่นั่น เพราะที่มักกะฮฺเป็นบ้านเกิดเมืองนอนของบรรพบุรุษของท่าน เป็นแหล่งของบรรดาอุละมาอ์ ฟุเกาะฮฺ (นักนิติศาสตร์อิสลาม) ชุอรอฮฺ (นักกลอน) และอุละมาอ์ (นักวรรณคดี) เพื่อที่จะให้ อิมามอัชชาฟีอียฺเติบโตในวงล้อมของชาวอาหรับที่แท้จริง เพื่อที่จะได้ร่ำเรียนเอาวิชาความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ

แม้ว่าชีวิตการอยู่ที่ปาเลสไตน์จะดีกว่าสำหรับนาง เพราะเป็นแหล่งของเผ่าตระกูลครอบครัวของอุซัยยะฮฺ ซึ่งเป็นตระกูลของนาง แต่นางเลือกความสำคัญของอัชชาฟีอียฺลูกน้อยที่ต้องอพยพจากมอซชะฮฺไปที่อัศเกาะลาน และหลังจากอัชชาฟีอียฺอายุได้ 2 ขวบ นางก็ได้พาเขาไปที่มักกะฮฺและได้เติบโตที่นั่น จนกระทั่งเป็นผู้รู้ ผู้มีความสามารถที่โด่งดังคนหนึ่ง

อิมามอัชชาฟีอียฺได้กล่าวว่า มารดาของฉันทันทีฉันจะหายจากตระกูล เขากล่าวว่า ลูกสมควรที่จะไปอยู่กับครอบครัวของลูกเพื่อที่จะให้ลูกเหมือนกับพวกเขา แท้จริงฉันกลัวว่าลูกจะถูกครอบงำให้ออกจากตระกูลของลูก ดังนั้นมารดาของฉันทันทีจึงจัดเตรียมฉันเพื่อไปที่มักกะฮฺ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 29 ; al-Baihaqiy, 1996 : 1/52)

ส่วนภรรยาของอิมามอัชชาฟีอียฺมีทั้งหมดสามท่านด้วยกัน คือ ฮะมิดะฮฺ เป็นดีนาฟือ เป็น อันบะสะฮฺ เป็น อัมรุ เป็น อุสมาน เป็น อัฟฟาน ได้ลูกชื่อ อะบดุลอสมาน มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อิดริส ท่านคือ ลูกคนโตของอิมามอัชชาฟีอียฺ เป็นกอฎี (ผู้พิพากษา) ของเมืองหะลัษ

ประเทศซาม ส่วนท่านที่สองคือ คะนานิร ได้ถูกซื้อ อะบูอัลหะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อิดริส อิมามอชชาฟีอี๋ได้เสียชีวิตในขณะที่เขายังเด็กอยู่ และภรรยาอื่นอีกหนึ่งท่านที่มาจากอัลอูษมานียะฮ์ ได้ถูกสาว 2 คน คือ ฟาติมะฮ์กับซัยนับ (al-Rāziy, 1993 : 55)

สำหรับครอบครัวของอิมามอชชาฟีอี๋แล้ว คือ ครอบครัวที่มาจากตระกูลที่มีชื่อเสียงและเกียรติในสังคมสมัยนั้น ท่านถูกดูแลโดยมารดาที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบและมีวิสัยทัศน์ อยู่ในแหล่งที่เต็มไปด้วยวิชาและศาสตร์ต่าง ๆ ในสังคมที่ล้อมไปด้วยอุละมาอ์และผู้รู้ จึงไม่เป็นที่แปลกหรือประหลาดใจแต่อย่างใดสำหรับอิมามอชชาฟีอี๋ที่เป็นท่านหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่สามารถสร้างประวัติศาสตร์ในสังคมมุสลิม

3.2.4 ชีวิตในวัยเยาว์

อิมามอชชาฟีอี๋ เริ่มต้นชีวิตในวัยเยาว์ด้วยความทุกข์ยากลำบาก เพราะท่านเป็นเด็กกำพร้า ขากจน และไกลจากครอบครัว ท่านได้พรากจากบิดาตั้งแต่อายุอย่างน้อย บิดาของท่านเสียชีวิตหลังจากท่านได้เกิดมาไม่นานนัก ทำให้มารดาต้องเป็นฝ่ายเลี้ยงดู เมื่ออายุได้สองปีลูกน้อยกับมารดาต้องเดินทางไกลด้วยความเหนื่อยยากจากมอซกะฮ์มายังมักกะฮ์ ทั้งนี้เพื่ออนาคตของลูกน้อย มารดาผู้ฉลาดท่านนี้ได้เลือกเมืองมักกะฮ์เป็นแหล่งที่ให้การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนลูก เพราะเมืองมักกะฮ์นอกจากจะเป็นเมืองของเผ่าวงศ์ตระกูลแล้ว ยังเป็นแหล่งที่มีความประเสริฐ แหล่งแห่งการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยบรรดาอุละมาอ์ ที่ล้อมรอบด้วยชนบทซึ่งเป็นแหล่งภาษาอาหรับดั้งเดิม บริสุทธิจากการปะปน เหมาะสำหรับที่จะเรียนภาษาที่ชัดเจน ดังนั้นอิมามอชชาฟีอี๋จึงถือโอกาสเรียนรู้ตั้งแต่อายุวัยเด็ก ด้วยความฉลาดและความพยายามของท่าน ท่านสามารถท่องจำอัลกุรอานทั้งเล่มขณะอายุได้ 7 ปี (al-Rāziy, 1993 : 36)

อิสมาอีล อิบน์ ยะหฺยูยา เล่าว่าเคยได้ยินอิมามอชชาฟีอี๋ กล่าวว่า ฉันท่องจำอัลกุรอานขณะอายุได้ 7 ปี ท่องจำอัลมูวัฏฏะฮ์ (หนังสือหะดิษของอิมามมาลิก) ขณะอายุได้ 10 ปี (Mustafā al- Shaka‘ah, 1983 : 485)

หลังจากนั้นจึงเดินทางจากมักกะฮ์ไปยังบะนีซุซัยลีย์ใช้ชีวิตร่วมกับชนเผ่านี้ 17 ปี พวกเขาใช้นี้ใช้ภาษาอาหรับดั้งเดิมได้อย่างถูกต้องชัดเจน ท่านได้เรียนรู้ภาษาอาหรับจากพวกเขา หลังจากนั้นได้หันมาสนใจศึกษาวิชาการหะดิษและฟิกฮ์จากคณาจารย์หลายท่าน และได้ท่องจำอัลมูวัฏฏะฮ์ภายในเวลา 9 คืนเท่านั้น (Mustafā al-Shaka‘ah, 1983 : 486-487)

อิมามอชชาฟีอี๋ไม่เฉพาะให้ความสำคัญกับความรู้เท่านั้น แต่ยังได้ให้ความสำคัญกับการเรียนยิงธนูอีกด้วย (Abū Zahrah, 1948 : 18)

สามารถสรุปได้ว่าชีวิตในวัยเยาว์ อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้เติบโตในแวดวงวิชาการ โดยมีนางผู้เป็นมารดาที่คอยให้กำลังใจในการศึกษาหาความรู้ พร้อมทั้งมีอุละมาอ์และผู้รู้ช่วยสั่งสอน อบรมทางด้านวิชาการต่าง ๆ ประกอบไปด้วยความเฉลียวฉลาด และความสามารถที่มีอยู่กับตัว ในที่สุดท่านเป็นที่รู้จักในวงวิชาการในเวลาต่อมา

3.3 ประวัติการศึกษา

3.3.1 การริเริ่มการศึกษา

อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้เริ่มเรียนและท่องจำอัลกุรอานตั้งแต่วัยเด็กขณะที่ท่านอยู่ที่มักกะฮ์ ท่านสามารถท่องจำอัลกุรอานจบทั้งเล่มได้เพียงอายุแค่ 7 ปีเอง จากนั้นจึงเริ่มศึกษาภาษาวรรณกรรมและบทกวี จนกระทั่งมีความชำนาญในเรื่องเหล่านี้ อิสมาอิล อิบน์ ยะหฺยา เล่าว่า เคยได้ยินอิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า ฉันท่องอัลกุรอานขณะอายุได้ 7 ปี ท่องจำอัลมูวัฎฎะอ์ขณะอายุได้ 10 ปี (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 485)

หลังจากนั้นจึงเดินทางติดต่อกัน ไปยังบะนีซุซัยลฺใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับชนเผ่านี้ ท่านได้เรียนรู้ภาษาอาหรับ วรรณกรรม การประพันธ์ และการกวีจากพวกเขา หลังจากนั้นได้หันมาสนใจศึกษาวิชาการหะดีษและฟิสิกจากคณาจารย์หลายท่านและได้ท่องจำอัลมูวัฎฎะอ์

อิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า ฉันเป็นเด็กกำพร้าที่อยู่ใต้การดูแลของแม่ และคุณแม่เองก็ไม่มีอะไรสำหรับที่จะให้กับคุณครู แต่คุณครูได้อนุญาตให้ฉันเรียนได้ หลังจากที่ฉันได้ท่องจำอัลกุรอาน ฉันก็ได้เข้านั่งในมัสยิดเพื่อที่จะร่ำเรียนกับอุละมาอ์ ฉันท่องหะดีษและปัญหาศาสนาต่าง ๆ บ้านของฉันเช่าอยู่ในกลุ่มหมู่ของอัลค็อยฟ ฉันได้เอากระดุกมาเขียน ในเมื่อได้มากแล้วฉันก็โยนมันใส่ในไหใหญ่ (al-Baihaqiy, 1996 : 1/59)

มีสายรายงานอื่นจากอิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า หลังจากที่ฉันได้ท่องจำอัลกุรอาน ฉันก็ได้เข้านั่งในมัสยิด เพื่อร่ำเรียนกับบรรดาอุละมาอ์ ฉันท่องหะดีษและปัญหาศาสนาต่าง ๆ บ้านของเราที่มักกะฮ์ อยู่ในหมู่กลุ่มของอัลค็อยฟ ฉันก็ได้เอากระดุกมาเขียน ฉันขอกระดุกที่ถูกเขียนไปแล้วจากนักบ้นทีก มาเขียนลงในที่ยังเหลืออยู่ (al-Rāziy, 1993 : 37)

ท่านเป็นผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร จึงทำให้ท่านได้เรียนรู้ในสาขาวิชาที่หลากหลาย แม้อายุยังน้อยก็ตามจนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของสังคมในด้านวิชาการของท่าน

อรรเราะบือ เป็น สุลัยมาน เล่าว่า อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ให้คำชี้ขาดในปัญหาศาสนา ขณะอายุ 15 ปี (al-Rāziy, 1993 : 37)

อับดุลลอฮ์ เบ็น อัสซุบิร อัลหุมายดียฺ เล่าว่า มุสลิม เบ็น คอลิด อัสซันญีญ์ ได้กล่าวกับอิมามอัซซาฟีอีย์ว่า “เจ้าจงให้คำชี้ขาดเถิด โอ้อาบูอับดุลลอฮ์ แท้จริงถึงเวลาแล้วสำหรับเจ้าที่จะต้องให้คำชี้ขาดในปัญหาศาสนา” ในขณะที่นั้นอิมามอัซซาฟีอีย์อายุได้ไม่ถึง 20 ปี (al-Rāziy, 1993 : 37)

3.3.2 การเดินทางเพื่อการศึกษา

การเดินทางเพื่อการศึกษาหาความรู้ ถือเป็นกิจวัตรที่สำคัญประการหนึ่งของอูละมาอ์สะลัฟทั้งในอดีตและปัจจุบัน และเป็นหนึ่งในกระบวนการที่จำเป็นสำหรับอูละมาอ์ที่จะต้องผ่านกระบวนการดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากว่ากระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของอิสลามนั้นจะต้องผ่านกระบวนการและวิธีการถ่ายทอดโดยตรงจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิเท่านั้น ซึ่งเรียกตามภาษาวิชาการว่า อัตตะลักกีฮ์ หมายถึง วิธีการถ่ายทอดวิชาเป็นกระบวนการและวิธีการหลักในการเข้าใจตัวบทต่าง ๆ ในบทบัญญัติของอิสลามจากอูละมาอ์โดยตรง ในขณะเดียวกันอิสลามก็ไม่ได้ปฏิเสธการเรียนรู้ด้วยตนเอง แต่การเรียนรู้ด้วยตนเองนั้นจะต้องเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการดังกล่าวแล้วเท่านั้น

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการเดินทางเพื่อการศึกษาจึงเป็นคุณลักษณะหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางของอูละมาอ์อะฮ์ลุล อัศสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ จึงไม่เป็นที่แปลกสำหรับอิมามอัซซาฟีอีย์และอูละมาอ์ท่านอื่น ๆ ในอดีตที่ได้ถือปฏิบัติมาตลอด

สำหรับการเดินทางเพื่อการศึกษาของอิมามอัซซาฟีอีย์นั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้ หลังจากท่านท่องจำอัลกุรอาน ท่านได้เรียนภาษา วรรณกรรม บทกวี กับบะนิฮ์ ซุฮัยลฺ เรียนวิชาฟิสิกส์กับมุสลิม เบ็น คอลิด อัสซันญีญ์ ผู้พิพากษาเมืองมักกะฮ์ และวิชาอื่น ๆ กับอูละมาอ์อาวุโสที่มักกะฮ์โดยประณีตแล้ว ท่านคิดที่จะทางเดินเพื่อการศึกษาต่อไป เพราะการศึกษาในทัศนะของอิสลามและผู้รู้ท่านนั้นไม่มีขอบเขตที่สิ้นสุด โดยเฉพาะหลังจากที่ท่านได้ฟังข่าวว่า อิมามมาลิก เบ็น อะนัส ที่มะดีนะฮ์ คือ อิมามของชนมุสลิมทั้งหลาย (al-Rāziy, 1993 : 37)

3.3.2.1 การออกเดินทางไปมะดีนะฮ์

ก่อนที่อิมามอัซซาฟีอีย์จะออกเดินทางไปหาอิมามมาลิก ท่านได้ท่องหนังสืออัลมูวัฎฎะฮ์ มีบางรายงานเล่าว่า ท่านท่องหนังสืออัลมูวัฎฎะฮ์ขณะอายุ 10 ปี และมีบางรายงานอื่นอีกว่า ท่านท่องหนังสือมูวัฎฎะฮ์ขณะอายุ 13 ปี (al-Baihaqi, 1996 : 1/63)

อิมามอัซซาฟีอีย์ได้เล่าถึงเรื่องการเดินทางไปพบอิมามมาลิกว่า หลังจากที่ได้ฟังลึกลงในหัวใจของฉันทันทีจะไปหาอิมามมาลิก ฉันทันได้ไปยืมหนังสืออัลมูวัฎฎะฮ์จากชายคนหนึ่งที่มีมักกะฮ์มาท่อง หลังจากนั้นได้ไปเข้าพบวาลี (ผู้ปกครอง) เมืองมักกะฮ์เพื่อเอาหนังสือ ไปให้กับวาลีเมือง

มะดีนะฮ์ และให้กับอิมามมาลิก เมื่อถึงที่มะดีนะฮ์ ฉันก็ได้ยื่นหนังสือให้กับวาลีเมืองมะดีนะฮ์ แล้วเขากล่าวว่า โอ้ชายหนุ่ม เอ๋ย ! หากให้ฉันเดินจากเมืองมะดีนะฮ์ไปถึงเมืองมักกะฮ์ด้วยเท้าเปล่า มันเป็นเรื่องที่ง่ายกว่าสำหรับฉันที่จะเดินไปที่ประตูของอิมามมาลิก ฉันตอบว่า นั่นความเห็นของวาลีจะให้เขาพามา ท่านกล่าวว่า ออกไป! หวังว่าเราได้ขึ้นไปหาเขาแล้วยืนหน้าประตู เขาออกมาเปิดประตูให้กับเรามากกว่า อิมามอัชชาฟีอีย์ เล่าต่อไปว่า หลังจากนั้นเราทั้งสองก็ได้เดินทางไปที่บ้านของอิมามมาลิก แต่ได้ผู้ชายคนหนึ่งไปถึงก่อนและเคาะประตู แล้วมีทาสหญิงผิวดำคนหนึ่งออกมาหาเรา วาลีได้กล่าวกับนางว่า บอกกับเจ้านายของเธอว่าฉันอยู่ที่ประตู นางก็เข้าไปอย่างซัดซ่า แล้วออกมาบอกว่า เจ้านายของฉันกล่าวว่า หากเจ้ามีปัญหาคำถาม จงเขียนใส่แผ่นกระดาษให้กับฉัน แล้วรอนกว่าท่านจะออกมาตอบให้กับเจ้า แต่ถ้าหากว่าการมานี้มีความสำคัญอันอื่น เจ้ารู้แล้วกับวันประชุม แล้วจึงกลับไป ท่านวะลี กล่าวกับนางอีกว่า บอกกับท่านว่า มีหนังสือที่สำคัญของวาลีเมืองมักกะฮ์อยู่กับฉัน นางก็ได้เข้าไป หลังจากนั้นนางก็ได้ออกมาพร้อมมีเก้าอี้ติดมือมาตั้ง แล้วอิมามมาลิกผู้ทรงคุณวุฒิก็ออกมาใส่เสื้อคลุมซึ่งเป็นคนที่น่ายกย่อง วาลีก็มอบหนังสือให้กับท่าน เมื่อได้อ่านมาถึงคำพูดที่ว่า แท้จริงมุฮัมมัด เป็น อิคริส คือ ผู้ชายที่มีเกียรติในงานของเขาและสภาพของเขา อย่างนั้นอย่างนี้ ท่านก็เลยโยนหนังสือจากมือของท่านและกล่าวว่า โอ้ อัลลอฮ์ผู้ทรงบริสุทธิ ความรู้ของท่านเราะสูดกลายเป็นสิ่งที่ขอด้วยจดหมาย

อิมามอัชชาฟีอีย์ เล่าต่อไปว่า ฉันเดินไปที่ท่านแล้วกล่าวว่า ขอให้อัลลอฮ์ทำให้ดีกับท่าน แท้จริงฉันเป็นคนตระกูลมูฏะอะลิบจากสภาพและประวัติของฉันอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อท่านได้ยื่นคำพูดของฉันท่านดูนาฬิกา อิมามมาลิกเป็นคนที่มองลึกแล้วถามฉันว่า คุณชื่ออะไร? ฉันตอบว่า มุฮัมมัด แล้วท่านกล่าวกับฉันว่า โอ้ มุฮัมมัด จงยำเกรงต่ออัลลอฮ์เถิดและจงห่างไกลจากการฝ่าฝืน (การทรยศ) แล้วเจ้าก็จะได้รับเกียรติ ฉันตอบว่า ใช่ เกียรติยศ แล้วท่านกล่าวต่อไปว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ ได้วางลงบนใจของเจ้าแสงสว่าง (รัศมี) และจงอย่าดับมันด้วยการฝ่าฝืน แล้วท่านกล่าวว่า ดังนั้นพรุ่งนี้พาคนมาอ่านหนังสืออัลมูวัฎฏะฮ์ให้กับเจ้า ฉันตอบกับท่านว่า ฉันจะอ่านมันเอง หลังจากนั้นวันพรุ่งนี้ฉันกลับไปหาท่านและฉันเริ่มอ่าน ทุกครั้งที่ฉันปรารถนาที่จะหยุดเพราะกลัวว่าท่านจะเบื่อหน่าย แต่ท่านได้สร้างความแปลกและประทับใจในการอ่านที่ดีของฉัน ท่านกล่าวว่า โอ้ ชายหนุ่มอ่านต่อ ฉันอ่านมันทั้งหมดภายในเวลาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และฉันได้อยู่ที่มะดีนะฮ์ จนกระทั่งอิมามมาลิกเสียชีวิตหลังจากนั้นก็เดินทางไปที่ยะมัน (al-Rāziy, 1993 : 37-38 ; al-Baihaqiy, 1996 : 1/64-65)

3.3.2.2 การออกเดินทางไปยะมัน

หลังจากท่านกลับจากมะดีนะฮ์มาอยู่ที่มักกะฮ์ ท่านก็ยังยุ่งเกี่ยวกับด้านวิชาการเป็นปกติ แต่ความยากจนของท่านทำให้ลำบากที่จะได้รับหนังสือและวิชาการต่าง ๆ ทั้ง ๆ ที่ต้องการจะ

เพิ่มวิชาอีก นี่เป็นเรื่องธรรมดาของอุละมาอ์ที่อัลลอฮ์ได้ทรงประทานให้กับพวกเขา ที่ไม่รู้สึกอึดอัดกับวิชาการ ด้วยจุดนี้เองท่านปรารถนาที่จะไปศึกษาวิชากับชาวยะมัน ซึ่งเป็นศิษย์ของอิบน์ญุรัยญ์ที่ยังหลงเหลืออยู่ คือ อิซาม เบน ยูสุฟ กับ มุฏเราะฟี เบน มาซิน ทั้งสองเป็นศิษย์ที่สำคัญของอิบน์ญุรัยญ์ ซึ่งอิบน์ญุรัยญ์เองได้เอาวิชาจาก อะฏอฮ์ แต่ด้วยความขัดสนท่านไม่สามารถเดินทางไปยะมันได้ ยิ่งเมื่อท่านได้ยินว่าที่นั่นมีวิชามากมาย เช่น วิชาลักษณะวิทยา เป็นต้น ก็ยิ่งอยากที่จะไปที่นั่นพร้อมทั้งรู้จักกับคนที่มีความเกี่ยวข้องด้วย

ในเมื่อมีผู้ปกครอง (วาลี) บางคนจากตระกูลอูไลบีย์มาที่มักกะฮ์ มารดาของท่านได้เดินทางไปหาครอบครัวของคุณ เพื่อไปพบกับเขาให้อิมามอัชชาฟีอีย์เป็นเพื่อนกันไปที่ยะมันด้วย และได้ตกลงกัน แต่นางไม่มีอะไรสักอย่างที่จะให้กับท่าน นางก็ได้งานองบ้านในราคา 16 ดีนาร์ แล้วนางก็เอาเงินนั้นมอบให้กับท่าน

อิมามอัชชาฟีอีย์เล่าถึงการไปของเขาที่ยะมัน

เมื่อนั้นได้ถึงที่ยะมัน เขาใช้ให้ฉันทำงานแล้วฉันก็เห็นชอบด้วยและเขาก็ได้เพิ่มงานให้กับฉัน ในเมื่อคนงานได้มาที่มักกะฮ์ในเดือนระญับพวกเขาได้ยกย่องสรรเสริญฉัน จนฉันกลายเป็นที่กล่าวถึง

เมื่อนั้นได้กลับจากยะมัน ฉันก็ได้พบกับอิบน์ อะบี ยะหฺยา ซึ่งฉันเคยนั่งเรียนกับเขา ฉันก็ได้ไปให้สลามกับเขา แล้วเขาบอกว่าฉันกล่าวว่า พวกเขอนั่งเรียนกับฉันและพวกเขาทำทำไม ในเมื่อสิ่งหนึ่งได้กำหนดให้กับคนหนึ่งในบรรดาพวกท่าน แน่นอนเขาถูกอยู่ในนั้นหรือได้กล่าวคำพูดในทำนองนี้ แล้วฉันก็จากกับเขา หลังจากนั้นฉันได้พบกับสุฟยาน เบน อุยฺยนะฮ์ ฉันได้ให้สลามกับเขาแล้วเขายินดีต้อนรับกับฉัน และเขากล่าวว่า แท้จริงการปกครองของท่านได้มาถึงกับฉันสิ่งที่แพร่กระจายจากท่านคืออะไรอย่างนั้น และสิ่งอะไรที่ท่านได้ทำทั้งหมดเพื่ออัลลอฮ์ ท่านไม่สามารถที่จะนับได้ แล้วได้มีการตัดเดือนจากสุฟยานมาระวังฉัน ได้บอกข่าวกับสิ่งที่อิบน์ อะบี ยะหฺยา ได้ทำไว้

หลังจากนั้นเขาได้กล่าวถึงการกลับมาของเขาจากยะมันและได้กล่าวถึงส่วนหนึ่งจากการทำงานของเขา การรักษาความยุติธรรมที่แผ่กระจาย ความพยายามในการค้นหาความรู้ จนกระทั่งได้พูดกระจายในบรรดาผู้คน และบางทีสิ่งเหล่านั้นทำให้เกิดการอิจฉากับเขาหรือกล่าวคนอื่นเอียงเอนกับเขาที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกในประเทศ

ด้วยเหตุนี้ทำให้ส่วนหนึ่งของผู้บังคับบัญชาของฮารูน อรรเราะซิดได้เขียนหนังสือถึงฮารูน อรรเราะซิด กล่าวถึงความวิตกในเรื่องของพวกเขาอัลอะละวีเยน ซึ่งมีชายคนหนึ่งชื่อเรียกว่า มุฮัมมัด เบน อิดริส ทำงานด้วยเงินของเขา โดยที่นี้กรบไม่ต้องใช้ดาบ หากว่าเมืองหิญาซยังเป็น

สิ่งที่จำเป็นสำหรับท่าน จงนำพาพวกเขาไปจากมัน แล้วได้พาจูงไปที่อิรักพร้อมกับพวก อัลอะละวียีนบางคน (al-Baihaqi, 1996 : 1/66-67 ; al-'Aqīl, 1998 : 1/29-30)

นี่คือเรื่องย่อของอิมามอัชชาฟีอีย์ในการเดินทางไปที่ยะมัน และได้กล่าวถึงการกลับมาเชื่อมเมืองมักกะฮ์ของท่านในขณะที่อยู่ที่ยะมัน และนี่คือสาเหตุที่นักเขียนบางคนเชื่อว่าการเดินทางของเขาไปที่ยะมันนั้นหลายครั้ง ไซ์มันเป็นความจริงสำหรับการมาของเขาที่มักกะฮ์ แต่ถ้าคิดในเรื่องของมูลแล้วคือ เดินทางครั้งเดียวเพื่อค้นหาความรู้ แต่วาลียะมันที่มาจากตระกูล อัญญอูลิเบียเห็นถึงความจำเป็นของเขา จึงใช้ให้เขาทำงานบางอย่างเพื่อช่วยเขาในการที่จะค้นหาความรู้ หลังจากได้มีชื่อเสียงในเรื่องการบริหาร วางแผนที่ดีของเขา ท่านจึงเพิ่มงานให้ในการทำงาน และอิมามอัชชาฟีอีย์พร้อมกับงานของเขาก็ไม่ได้ทอดทิ้งทางเดินของเขาที่จะไปสู่วิชาความรู้ ในเมื่อ งานของเขาเป็นที่มีความเสี่ยงในที่สุดทำให้เกิดความเดือดร้อนหรือเคราะห์ร้ายกับเขาขึ้นมาจนได้

เคราะห์ร้ายกับเขา

เมื่อหนังสือเรื่องราวเกี่ยวกับพวกอะละวียีนพร้อมกับอิมามอัชชาฟีอีย์ได้มาถึงมือของฮัรเราะซิด ฮัรเราะซิดได้เขียนหนังสือถึงวาลียะมันให้นำพาพวกอะละวียีนพร้อมกับอิมาม อัชชาฟีอีย์ หลังจากนั้นก็ได้นำพาพวกเขาโดยการล่อลวงด้วยเหล็ก อัลลอฮ์เท่านั้นเป็นผู้ทรงรู้เกี่ยวกับความเหี้ยมโหดในการทรมานต่อเขาในขณะที่เดินทางไปเมืองอิรัก แต่หวังว่าอัลลอฮ์ ﷻ คงเมตตากับปวงบ่าวของพระองค์ที่มูฮัมมัด โดยเฉพาะในวิกฤตการณ์เช่นนี้ มีสายรายงานมากมายที่กล่าวถึงการพบปะของอิมามอัชชาฟีอีย์กับฮัรเราะซิด แต่ก็มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน นอกจากมีรายงานหนึ่งเดียวเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นรายงานที่ไม่จริง เพราะผู้รายงานกล่าวอ้างว่า มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน กับ อะบยูสุฟ¹ มีความปรารถนาให้ฮัรเราะซิด ฆ่าอิมามอัชชาฟีอีย์ และขอตอบกับรายงานนี้ว่า

1. อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้เข้าเมืองอิรักประมาณในปี ฮ.ศ. 184 ซึ่งเป็นปีที่ อะบยูสุฟ ได้เสียชีวิตแล้ว

2. มีบางรายงานกล่าวว่า มุฮัมมัด เป็น หะสัน ได้ปกป้องอิมามอัชชาฟีอีย์ในขณะที่อยู่กับฮัรเราะซิด และหลังจากที่อัลลอฮ์ ﷻ ช่วยชีวิตอิมามอัชชาฟีอีย์ให้ปลอดภัยจากการกล่าวหาแล้ว อิมามอัชชาฟีอีย์ก็ได้อยู่กับเขาและได้เอาวิชาความรู้จากเขา (al-Baihaqi, 1996 : 1/86-87 ; al-'Aqīl, 1998 : 1/30-31)

¹ ท่านคือ ยะอูบ เป็น อิบรอฮีม เป็น หะบิบ อัลอันศอริย์ อัลญุฟีย์ อัลกอฎีย์ เพื่อนของอะบูหะนีฟะฮ์ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 113 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 182

อิมามอัชชาฟีอีย์เล่าว่า พวกเราได้เข้าไปต่อหน้า อีร์เราะซิด ที่ละฮิบ เมื่อกลางคืนส่วนมากได้ผ่านไป เขาก็ได้ดำเนินกับพวกเราที่ละคน ๆ เขาจะพูดหลังม่านแล้วสั่งให้ตัดคอจนสิ้นสุดถึงกับฉัน ฉันกล่าวว่า โอ้ อะมีรุลมุอ์มินีน บ่าวของท่าน คนใช้ของท่านคือ มุฮัมมัด เป็นอิดริส อัชชาฟีอีย์ แล้วท่านกล่าวว่า จงตัดคอของเขา แล้วฉันกล่าวว่า โอ้ อะมีรุลมุอ์มินีน ฉันพูดและท่านฟัง มือของท่านที่เป็นอิสระ อำนาจของท่านที่ไม่สามารถตีให้แตกได้และไม่มีใครจะนำหน้าท่านได้ ในเมื่อท่านมีความประสงค์จากฉัน ท่านกล่าวว่า จงพูด ฉันพูดว่า โอ้ อะมีรุลมุอ์มินีน ดูเหมือนว่าท่านมีความระแวงว่าฉันได้หนีออกจากท่านและเอียงไปกับกลุ่มชนเหล่านั้น และฉันจะขอยกตัวอย่างให้กับท่าน กรณีเหมือนกับท่านและเหมือนพวกเขาทั้งนั้น อะไรที่อะมีรุลมุอ์มินีนจะกล่าวกับผู้ชายคนหนึ่งที่มีกับเขาลูก ๆ ของลุงอยู่ สองคนนั้นต่างคนต่างรวมสมาคมด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในตระกูลด้วยกัน และต่างคนต่างก็อ้างสิทธิ์ว่าเหมือนกัน แต่ทรัพย์สินของเขานั้นเป็นที่ต้องห้ามของอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากเขาอนุญาตเสียก่อน และลูกสาวของเขาก็เป็นที่ต้องห้ามกับอีกฝ่ายหนึ่ง นอกจากเขาแต่งงานให้ และต่างคนต่างฝ่ายก็มองเห็นเช่นกัน และมีกลุ่มอื่นอีกกลุ่มหนึ่งอ้างว่า แท้จริงเขานั้นไม่ใช่เหมือนอีกฝ่ายหนึ่งและเขานั้นอยู่ในตระกูลที่สูงกว่า และเขานั้นเป็นทาสของเขาและลูกสาวของเขาคือทาสหญิงของเขา และเธอนั้นเป็นที่อนุมัติสำหรับเขาโดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากเขา แล้วกับใครเล่าที่ท่านเห็นว่าเขานั้นกำลังปกครองอยู่ คือ ท่าน หรือว่าพวกเขาเหล่านั้น ท่านตอบว่าจงอย่าให้กับฉันสามครั้ง ฉันตอบไปกับเขาทุกครั้งโดยใช้คำพูดที่แตกต่างกัน แต่อยู่ในความหมายเดียวกัน เขาเลยกล่าวว่า คุณขังเขาเถิด

มีสายรายงานจาก อิบน์ อับดุลบ์ร เล่าว่า อิมามอัชชาฟีอีย์และคนพร้อมกับเขาจากพวกอะละวีฮีน ได้เข้าไปที่อีร์เราะซิด ที่ละคน ๆ คนหนึ่งในบรรดาพวกเขาพูด พวกเขาที่จะได้ยินจากหลังม่าน

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เล่าว่าจนกระทั่งเหลือคนหนึ่งจากพวกอะละวีฮีนที่เป็นชาวมะดีนะฮ์กับฉันคนหนึ่ง ท่านกล่าวกับคนอะละวีฮีนนั้นว่า ท่านหรือเป็นคนทีออกจากเราและอ้างว่าฉันนี้ไม่สมควรที่จะได้รับตำแหน่งผู้ปกครอง ? อัลอะละวีฮีย์ตอบว่า ฉันขอความคุ้มครองจากอัลลอฮ์ที่กล่าวหาว่าฉันพูดเช่นนั้น แล้วท่านสั่งด้วยการตัดคอเขา อัลอะละวีฮีย์กล่าวกับท่านว่าหากว่าจำเป็นที่ต้องฆ่าฉัน จรจรฉันจะเขียนจดหมายถึงแม่ของฉันที่มะดีนะฮ์ ซึ่งเป็นคนชราที่ยังไม่รู้ข่าวของฉัน หลังจากนั้นเขาก็ถูกฆ่า แล้วฉันก็ได้มาถึงขณะที่มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน กำลังนั่งกับท่านอยู่ และท่านกล่าวกับฉันเหมือนกับท่านได้กล่าวกับคนก่อนหน้าฉัน แล้วฉันก็ตอบว่า โอ้ อะมีรุลมุอ์มินีน ฉันไม่ใช่พวกฏอลิบีย์และไม่ใช่พวกอะละวีฮีย์ ที่จริงฉันได้ถูกกลุ่มชนข่มเหง ฉันคือคนหนึ่งที่มาจากบะนี อัลมุกฏะละฮิบ เป็น อัลคุลมะนาฟ เป็น กุศ็อย เป็น วาลิฮ์ ที่เต็มด้วยวิชาและความรู้ เป็นผู้พิพากษาที่รู้จักในนาม มุฮัมมัด เป็น อิดริส เป็น อัลอับบาซ เป็น อุสมาน เป็น ชาฟิอู เป็น อัลสาอิบ

เป็น อะบิด เป็น อับดุลอะซีด เป็น ฮาซิม เป็น อัลมุลญาอะลิบ เป็น อับดุลมะนาฟ แล้วท่านกล่าวต่อกับฉันว่าเธอคือ มุฮัมมัด เป็น อิดริส ฉันตอบว่า ไซ้ไอ้ อะมีรุลมุอิมีน ท่านกล่าวว่า เธอ คือ คนที่มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน เคยบอกเล่ากับฉัน ท่านก็เลยถามมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ว่า ไอ้ มุฮัมมัด เขาพูดนั้นเป็นความจริงไซ้ไม่? เขาตอบว่า ไซ้ สำหรับเขานั้นเป็นคนที่มีความรู้ มีสถานะที่ใหญ่โต ท่านกล่าวว่า จงเอาเขาไปอยู่กับคุณจนกว่าฉันจะพิจารณาพิจารณากิจการงานของเขา (al-'Aqil, 1998 : 1/31-32)

อิบนุกะษีร กล่าวว่า : อิมามอัชชาฟีอียฺถูกจูงนำพาไปที่บั้นแดดด้วยล้อในปี ฮ.ศ. 184 ซึ่งอายุของเขาขณะนั้น 30 ปี แล้วได้รวมอยู่กับอรรเราะซิดและได้โต้เถียงกันระหว่างเขากับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ต่อหน้าของอรรเราะซิดและได้มีคำพูดที่ดีของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน กับเขา และได้ประจักษ์ความบริสุทธิ์ของเขาที่ได้ถูกกล่าวหาสำหรับอรรเราะซิด และมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน รับเป็นแขกของเขา และสำหรับอะบดุลสุฟนั้น ได้เสียชีวิตก่อนหน้านั้นหนึ่งปีหรือสองปี และมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ก็ได้ให้เกียรติกับเขา และอิมามอัชชาฟีอียฺก็ได้เขียนหนังสือยกย่องเขา (Ibn Kathir, 1987 : 10/263)

นี่เป็นบทสรุปของการรายงานที่เกี่ยวกับการเข้าของเขาต่อหน้าอรรเราะซิด ซึ่งเป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงการที่เขาถูกกล่าวหาและเขาได้รับความสำเร็จจากการกล่าวหา พร้อมทั้งมีคำพูดที่ดีของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน กับเขาและอะมีรุลมุอิมีนได้ให้เกียรติต่อเขาและมอบให้ทรัพย์สินบางส่วนแก่เขา

ความผูกพันของอิมามอัชชาฟีอียฺกับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน หลังจากพ้นจากการกล่าวหาที่อิรัก

หลังจากที่อัลลอฮฺ ﷻ ให้อิมามอัชชาฟีอียฺปลอดภัยจากการกล่าวหา เขาได้ติดต่อกันกับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน และได้รับเอาของท่านฟีกฮุลอิรอค หะเคีย และได้เขียน ได้ฟังจากท่านจนเขากล่าวว่า ฉันได้ถือมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน เป็นการถือที่โชคดี ไม่มีอะไรเหลือกับท่านนอกจากฉันได้ฟังทั้งหมด

สำหรับเขากับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ส่วนใหญ่แล้วทำให้เกิดความสมบูรณ์ที่ยิ่งใหญ่ขึ้น เนื่องจากว่าทั้งสองได้มีการโต้เถียงถึงความแตกต่างระหว่างสองมัซฮับ อิมามอัชชาฟีอียฺ ยึดถือกับมัซฮับอะฮลุ อัลหะเคีย ส่วนมุฮัมมัด เป็น อัลหะสันยึดถือกับมัซฮับอะฮลุ อัลเราะฮะ และระหว่างทั้งสองนั้นเป็นที่รู้จักในเรื่องของความแตกต่างกันอยู่แล้ว

ในเรื่องนี้อิมามอัชชาฟีอียฺได้กล่าวถึงกับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสันว่า ฉันไม่เคยเห็นคนอ้วน ผู้มีสติปัญญานอกจากมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน (al-Baihaqiy, 1996 : 1/95)

ท่านได้กล่าวอีกว่า ฉันไม่เคยเห็นสักคนที่ถูกถามด้วยปัญหาองค์ที่หนึ่งของเขา แล้วจะเห็นรังเกียจนอกจากมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน (al-Baihaqi, 1996 : 1/95)

ถึงแม้ว่าเขาจะรักท่านให้เกียรติกับท่าน เขาก็ไม่ละเว้นที่จะตอบกับท่านในเมื่อขัดแย้งกับหลักฐาน และเคยได้มีการโต้เถียงกับลูกศิษย์ของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน เมื่อได้มีการทะเลาะกันขึ้น และมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ได้ยกย่องในการโต้เถียงของเขา ในเมื่อมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน ชวนโต้เถียงเขาก็เอา และได้มีการโต้เถียงกันระหว่างเขาทั้งสองหลายครั้ง บางครั้งด้วยการนำเสนอของเคาะลีฟะฮ์ ฮารูน อรรเราะซิด และบางครั้งในทะเลาะกันของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน และในขณะที่เขารวบรวมหนังสือของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน เขาจะไม่รับอะไรจากหนังสือของท่าน นอกจากสิ่งที่เห็นชอบด้วยหลักฐานและเขาจะตอบกับสิ่งที่ขัดแย้งกับหลักฐาน เขากล่าวว่าฉันได้ใช้จ่ายกับหนังสือของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน 60 ดินาร์ ฉันได้พิจารณามันแล้วได้เขียนหะดีษลงข้าง ๆ ของทุกปัญหา เพื่อตอบกับมัน (al-Baihaqi, 1996 : 1/96 ; al-'Aqil, 1998 : 1/34)

นี่คือหน้าที่ของอุละมาอ์สะลัฟที่พยายามติดตามรักษาในหลักฐานแม้ว่า จะต้องขัดแย้งกับคำกล่าวของอาจารย์ก็ตาม และด้วยวิธีนี้เองทำให้ประชาชาติมีความสูงส่งและทำให้อัลสุนนะฮ์เกิดกระจายออกไป ดังนั้นสาเหตุที่สำคัญที่สุดทำให้เกิดการทรุดหนักลงคือ ผู้เรียนคล้อยตามหรือยึดถือและเคารพความคิดเห็นของมัซฮับของเขา แม้ว่าจะขัดกับหลักฐานที่ถูกต้องชัดเจนก็ตาม ซึ่งส่งผลให้เกิดความลำหลัง เกิดสิ่งอูฐริขึ้นมาและทำให้สุนนะฮ์ล่าสมัยในที่สุด

การเดินกลับของท่านถึงมัคกะฮ์

หลังจากอิมามอัชชาฟีอีย์ได้ปรากฏความสามารถในวิชาความรู้ที่อิรัก ซึ่งก่อนหน้านี้ได้รับวิชาความรู้ที่หิญาซ ท่านรู้สึกได้ถึงเวลาแล้วที่จะต้องเผยแพร่วิชาความรู้ของท่าน แล้วท่านได้กำหนดเพื่อเดินทางสู่มัคกะฮ์ หลังจากการรำลึกของท่านได้แพร่กระจาย งานของท่านที่มีชื่อเสียงความสามารถของท่านมีสูง และท่านก็ได้เริ่มสั่งสอนบทเรียนของท่านในหะรอม มัคกีฮ์ ซึ่งเป็นที่ที่เคยได้ร่ำเรียนมาก่อนจากอุละมาอ์ที่นี่

ในช่วงฤดูหัจญ์มีคนมากมายที่มาจากทุกที่เพื่อทำพิธีหัจญ์พวกเขาเหล่านั้นได้รับฟังจากหนุ่มกุเราะซีย์ บรรดาผู้คนได้รับส่องแสงจากความรู้ ความเข้าใจของท่าน และพวกเขาพยายามตั้งใจฟังจากท่าน การกล่าวถึงเหล่านั้นได้แพร่กระจายออกไปในประเทศ และในช่วงนี้เองบรรดาอุละมาอ์ส่วนใหญ่ได้พบเจอกับท่าน พวกเขา รู้สึกแปลกใจกับความรู้ของท่านที่กว้างขวาง การนำเสนอหลักฐานของท่าน ความพยายามของท่านในการติดตามอัลสุนนะฮ์ความเข้าใจและการคิดค้นที่สำคัญ พวกเขา รู้สึกแปลกใจกับมูลฐานและวิธีการของท่านซึ่งทั้งหมดจากอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์ ซึ่งส่วนใหญ่ก่อนหน้านี้ไม่เคยได้ยิน ในบรรดาพวกเขาที่มีชื่อเสียงได้รับฟังในครั้งนี้คือ

อิมามอะหมัด เป็น หันบัล ที่ได้มาทำหัจญ์ที่มักกะฮ์และได้เข้ามัสยิดหะรออมเพื่อพบปะกับบรรดา อุละมาอ์และนักหะดีษทั้งหลาย ในบรรดาพวกเขาที่มีชื่อเสียงคือ สุฟยาน เป็น อุยัยนะฮ์ อาจารย์ของอิมามอัชชาฟีอีย์ แต่เขาได้พบสิ่งหนึ่งในหะละเกาะฮ์ของอิมามอัชชาฟีอีย์ ซึ่งเขาไม่พบกับคนอื่น ดังนั้นอิมามอะหมัดเริ่มใกล้ชิดกับหะละเกาะฮ์ของอิมามอัชชาฟีอีย์และท่านได้เห็นสิ่งใหม่นอกเหนือจากการรายงานหะดีษ ท่านได้เห็นความรู้ ความเข้าใจที่เฉียบแหลมและวิธีการที่ท่านไม่เคยได้ยินมาก่อน แล้วท่านก็เริ่มมาเรียนกับหะละเกาะฮ์ของอิมามอัชชาฟีอีย์และได้จากกับหะละเกาะฮ์ของอุละมาอ์คนอื่น ๆ มุฮัมมัด เป็น อัลฟิฏลุ อัลฟิรเราะฮ์เล่าว่า ฉันได้ยินพ่อของฉันกล่าวว่า ฉันได้ทำหัจญ์พร้อมกับอิมามอะหมัด เป็น หันบัล และฉันได้พักอยู่ในที่เดียวกัน แล้วเขาได้ออกแต่เช้าและฉันก็ได้ออกไปตามเขาด้วย ฉันก็ได้ไปรอบ ๆ มัสยิด แต่ฉันไม่พบเขาที่ชุมชนของอิบนุอุยัยนะฮ์และของอุละมาอ์คนอื่น จนกระทั่งฉันได้พบเขานั่งอยู่ที่นั่น แล้วฉันกล่าวกับเขาว่า โอ้อะบู อับดุลลอฮ์ ท่านได้ละทิ้ง อิบนุอุยัยนะฮ์และท่านมาอยู่ที่นี่ เขากล่าวกับฉันว่า จงเสียบแท่งจริงหากท่านพลาดไปจากหะดีษ ด้วยความยิ่งใหญ่ท่านสามารถพบมันด้วยการตาม แต่หากว่าท่านพลาดไปจาก สติปัญญาของคนนี้ ฉันกลัวว่าท่านจะไม่สามารถพบมันได้ ฉันไม่เคยเห็นใครคนหนึ่งที่มีความเข้าใจกับกิตาบของอัลลอฮ์นอกเหนือจากหนุ่มคนนี้ ฉันถามว่าคนนี่คือใคร เขาตอบว่า มุฮัมมัด เป็น อิดริส (al-Baihaqi, 1996 : 1/80 ; al-Razi, 1993 : 18-19 ; al-'Aqil, 1998 : 1/35)

จากอิสฮาก เป็น รอฮูวัยฮ์ เล่าว่า ฉันได้อยู่กับอิมามอะหมัดที่มักกะฮ์ ท่านกล่าวกับฉันว่า มานี้ฉันจะให้ท่านเห็นชายคนหนึ่งที่สองตาไม่เคยเห็นคนที่เหมือนกับเขา แล้วท่านก็ได้แสดงอิมามอัชชาฟีอีย์ให้ฉันเห็น

จากอัลหุญัยดี เล่าว่า อิมามอะหมัด เป็น หันบัล ได้พักอาศัยอยู่กับฉันที่มักกะฮ์ตามสุฟยาน อิบนุ อุยัยนะฮ์ ในวันหนึ่งท่านได้กล่าวกับฉันว่าที่นี่มีชายคนหนึ่งจาก เผ่ากูเรซ เป็นคนที่มีความชัดเจนและเป็นคนที่มีความรู้ แล้วฉันได้กล่าวกับท่านว่า ผู้รายนี่คือใคร ? ท่านตอบว่า มุฮัมมัด เป็น อิดริส อัชชาฟีอีย์ ... แล้วเราก็ดำเนินการเรียนกับเขาและได้นำเสนอปัญหาศาสนาต่าง ๆ หลังจากที่เราได้ลุกขึ้นไป อิมามอะหมัดได้กล่าวกับฉันว่า ท่านมีความเห็นอย่างไร ? แล้วฉันก็ได้ติดตามกับสิ่งที่ได้เกิดความผิดพลาดและฉันเองก็รู้สึกอิจฉากับตระกูลกูเรซ และได้กล่าวกับฉันอีกว่า ท่านไม่ยินดีที่จะให้ชายตระกูลกูเรซมีความรู้แบบนี้และมีความชัดเจนแบบนี้หรือ ? ผ่านไปร้อยปีปัญหาเกิดความผิดพลาดแค่ห้าหรือสิบเท่านั้น ท่านจงละทิ้งในสิ่งที่ผิดพลาดและฉันเอาในสิ่งที่ถูกต้อง (al-'Aqil, 1998 : 1/36)

อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้ดำเนินไปการสอนของเขาที่หะรออมมักกีฮ์ เป็นระยะเวลาโดยประมาณ 9 ปี จนกระทั่งท่านได้จากไปที่อิรัก

3.3.2.3 การเดินทางของเขาครั้งที่สองไปที่อิรัก (อิรัก)

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เดินทางครั้งที่สองไปที่อิรักในปี ฮ.ศ. 195 แต่การเดินทางของเขาในครั้งนี้จะแตกต่างกันกับการเดินทางของเขาในครั้งที่แล้ว เพราะการเดินทางของเขาในครั้งนี้เป็นการเดินทางที่สมัครใจเลือกเอง และที่บั้นาคาดชื่อเสียงของเขาได้พุดกระจายในบรรดาอะละมาฮ์ หะดีษ อาทิเช่น อะหมัด เบิน หันบัล อิศฮาก เบิน รอฮูวียะฮ์ อัลคูลเราะห์มาน เบิน มะฮฺดีฮ์ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดกับเขาที่นั่น ผู้คนยอมรับกับสิ่งที่มีอยู่กับเขา และได้ละทิ้งสิ่งที่มีอยู่กับพวกเขา

อัลบัยฮะกีฮ์ได้รายงานจากอะบูมูรเล่าว่า เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์ได้มาถึงที่อิรัก หุเสิน อัลกะรอบีซี ได้มาที่นั่น ซึ่งเขามีความแตกต่างกับฉันไปติดตามพวกทศนะนิยม (อิศฮาบ อรรเราะฮฺ) เขากล่าวว่า มีชายคนหนึ่งจากพวกชาวหะดีษเป็นผู้ที่มีความรู้ได้มาถึง จงลุกขึ้นไปกับฉัน เราไปสร้างความตกลงขบขันกับเขา หลังจากนั้นเราก็ได้ไปหาเขา แล้วหุเสินก็ได้ถามคำถาม อิมามอัชชาฟีอีย์ก็ตอบกับเขาด้วยคำตรัสของอัลลอฮ์ ﷻ และคำกล่าวของท่านเราะฮฺลุล ﷺ จนกระทั่งมืด แล้วเราก็ได้ละทิ้งสิ่งอุดริของเราและเราก็ได้ตามเขา และที่นั่นอิมามอะหมัด เบิน หันบัล ได้พบกับเขาซึ่งก่อนหน้านี้ท่านเคยพบกับเขาแล้วที่มะดีนะฮ์ ได้ร่ำเรียนกับเขาและได้สรรเสริญเขา และท่านกล่าวว่า เราได้ใช้เวลากับบรรดานักหะดีษที่เป็นเพื่อนร่วมสมาคมอยู่ในมัฮฺฮับอะบูหะนีฟะฮ์ จนกระทั่งเราได้เห็นอิมามอัชชาฟีอีย์ ซึ่งเป็นคนที่มีความเข้าใจมากในเรื่องกิตาบของอัลลอฮ์และสุนนะฮฺของท่านเราะฮฺลุล ﷺ ซึ่งเขาไม่เพียงพอในการใช้เวลาที่เล็กน้อยในการค้นหาหะดีษ

อัลหะสัน เบิน มุฮัมมัด อัชชะอะฟะรอญี กล่าวว่ บรรดานักหะดีษกำลังอยู่ในสภาพที่นอนพักอยู่จนกว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ได้ปลุกให้พวกเขาตื่น

อิบรอฮีม อัลหะรีบี กล่าวว่ อิมามอัชชาฟีอีย์มาถึงที่บั้นาคาด และขณะนั้นในมัศยิดญามิอฺอัลหะรีบี มี 20 หะละเกาะฮฺ (การประชุมเป็นวงกลม) สำหรับพวกทศนะนิยม (อิศฮาบ อรรเราะฮฺ) พอเมื่อได้วันศุกร์ที่สองเหลือเพียงสามหะละเกาะฮฺหรือสี่หะละเกาะฮฺเท่านั้น แต่การอยู่ของเขาที่อิรักก็ไม่ได้ตลอดไป เขาได้กลับไปกลับมาระหว่างอิรักกับมักกะฮ์ อัลหะสัน เบิน มุฮัมมัด อัชชะอะฟะรอญี กล่าวว่ อิมามอัชชาฟีอีย์ได้มาถึงกับพวกเราในปี ฮ.ศ. 195 แล้วได้อยู่กับพวกเรา 2 ปี หลังจากนั้นก็กลับไปมักกะฮ์ แล้วได้มาถึงกับพวกเราอีกครั้งในปี ฮ.ศ. 198 ได้อาศัยอยู่กับพวกเราเป็นเวลาหลายเดือน หลังจากนั้นเขาก็ได้จากไปที่มึศร์ (อียิปต์)

(al-Baihaqi, 1996 : 1/126 ; al-'Aqil, 1998 : 1/37)

3.3.2.4 การเดินทางของเขาไปที่มีศร์

หลังจากที่อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กลับไปอิรักก็ได้เกิดเหตุการณ์ที่เมืองหลวง จึงทำให้ท่านคิดที่จะมีการอพยพเป็นครั้งสิ้นสุดจากอิรัก ดูเหมือนว่าสิ่งที่มีส่วนมากที่สุดที่ทำให้เกิดปัญหา คือ การมีอำนาจของอูละมาอ์อะฮ์ลุล อักละลามต่อคอลีฟะฮ์ อลมะอ์มูน ซึ่งทำให้บิดอะฮ์ (สิ่งอูตริ) แพร่กระจายออกไปและทำให้สุนนะฮ์สงบลง และเริ่มได้ยั้งการเคลื่อนไหวของอัลมะอ์มูนในขอบข่ายของการค้นคว้าวิชาวิทยา อิมามอัชชาฟีอีย์มีความเชี่ยวชาญในวิชาวิทยาศาสตร์และผู้คนของมัน ในขณะที่เดียวกันท่านได้รู้ในสิ่งที่พวกเขาได้สะสมความอิจาเราะฮ์ต่ออูละมาอ์อะฮ์ลุล อักละลามและผู้ที่เกี่ยวข้องต่ออัสสุนนะฮ์และชาวของมัน ท่านรู้ดีว่าผลลัพธ์ที่ตามมาของกิจการนี้เป็นอันตรายและเป็นสิ่งที่ปรากฏขึ้นจริง อัลมะอ์มูนได้เกิดความใกล้ชิดกับอูละมาอ์อะฮ์ลุล ได้แต่งตั้งพวกเขาให้เป็นนักเขียนของท่านและเป็นผู้ไว้วางใจของท่าน จนกระทั่งมีตำแหน่งสำคัญใหญ่โต ด้วยสาเหตุของพวกเขาก็ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่มาครอบครองโลกอิสลามในขณะนั้นและได้เกิดความอับอายขึ้น เลือดของอูละมาอ์ถือว่าเป็นที่อุม്മิตและส่วนใหญ่ของพวกเขาเหล่านั้นอยู่ในคุก ความผิดพลาดอันยิ่งใหญ่ที่เกิดขึ้นก็คือ การประกาศคำสอนว่าอัลกุรอานเป็นสิ่งที่ถูกสร้าง ซึ่งจะมีความหมายแสดงถึงการปฏิเสธของคำสอนที่ว่า อัลกุรอาน คือ กะลามุลลอฮ์ (อัลกุรอานคือคำตรัสของอัลลอฮ์) และบรรดามุสลิมก็ยังดำเนินให้ความช่วยเหลือกับวิชาวิทยาศาสตร์ (อิลมุกะลาม) และกับผู้สนับสนุนเป็นอย่างมาก

ด้วยสาเหตุอันใหญ่หลวงนี้แหละทำให้อิมามอัชชาฟีอีย์มีความประสงค์ที่จะเดินทางออกจากอิรัก เพื่อไปยังเมืองที่ไม่มีปรัชญาเช่นนี้ แล้วท่านก็ได้เลือกเมืองมีศร์เป็นจุดปลายทาง เพราะว่าที่นั่นเป็นที่แพร่หลายของมัซฮับอิมามมาลิกซึ่งเป็นที่รู้จักในนามของชาวหะดีษ และชาวหะดีษเองเป็นคนที่ห่างไกลที่สุดจากการวิภาษวิธีและการอูตริ

เมื่ออิมามอัชชาฟีอีย์ได้มาถึงมีศร์ ท่านก็ได้ไปที่ญามิอ อัมรุ เบิน อัลอาศ และได้พูดว่าที่นั่นเป็นครั้งแรกทำให้ผู้คนชอบและมีจิตใจผูกพันด้วยความรักกับท่าน (al- 'AqtI, 1998 : 1/37-38)

ฮารูน เบิน สะอิด อัลอัยลียุ กล่าวไว้ว่า ฉันไม่เคยเห็นใครเหมือนกับอิมามอัชชาฟีอีย์ได้มาถึงกับเราที่มีศร์ และได้มีการกล่าวว่า มีชายคนหนึ่งจากตระกูลกูเรซมาถึง แล้วฉันก็ได้มาที่ท่านซึ่งขณะนั้นกำลังละหมาดอยู่ ฉันไม่เคยเห็นใครละหมาดดีกว่าท่านและไม่มีใบหน้าใครยิ่งดีกว่าท่าน แล้วเมื่อท่านพูดฉันไม่เคยเห็นใครใช้คำพูดดีกว่าท่านเลย (al-Baihaqiy, 1996 : 1/135) และที่นั่นความรู้ความสามารถของอิมามอัชชาฟีอีย์ได้ปรากฏแก่ผู้คน ท่านได้ใช้ประโยชน์จากการเดินทางครั้งนี้ในการตรวจทานหนังสือของท่านที่ได้เขียนมาก่อนหน้านี้แก้ไขในสิ่งที่ได้ผิดพลาดได้บอกเลิกกับคำพูดของท่านเป็นจำนวนมาก ได้ปรากฏทัศนะใหม่ของท่านขึ้นมา และได้ทวนการ

เรียบเรียงหนังสือของท่าน และมีอุลละมาอ์มากมายที่ชอบและประทับใจในวิชาความรู้ของอิมาม อัซฮาฟีอี๊ แนวทางของท่านและพยายามที่จะรักษาติดตามอัศสุนนะฮ์หลังจากพวกเขาได้เคยคล้อยตามหรือเอนเอียงไปทางมัฮัซัฮ์หนึ่ง นั่น คือ มัฮัซัฮ์ของอิมามมาลิกหรือมัฮัซัฮ์ของอะบูหะนีฟะฮ์ (al-'Aqīl, 1998 : 1/39)

3.3.3 คณาจารย์และสานุศิษย์

อิมามอัซฮาฟีอี๊ได้ศึกษาร่ำเรียนกับบรรดาอุลละมาอ์ในสมัยของท่านมากมายจากสถานที่ต่าง ๆ อันได้แก่ นครมักกะฮ์ มะดีนะฮ์ กุฟะฮ์ บัศเราะฮ์ ยะมัน ชามและมิสร (al-'Aqīl, 1998,1/41)

3.3.3.1 คณาจารย์ มีรายเียดดังนี้

จากนครมักกะฮ์

- 1) สุฟยาน เป็น อุัยยนะฮ์¹ (Sufyān ibn Uyainah)
- 2) อับดุลเราะห์มาน เป็น อะบีบักร์² (Abd Rahmān ibn Abī bakr)
- 3) อิสมาอีล เป็น อับดุลลอฮ์³ (Ismā'īl ibn Abdullāh)
- 4) มุสลิม เป็น คอลิด อัซซันญี⁴ (Muslim ibn Khālid al-Zanjīy)
- 5) ดาหวัด เป็น อัลดุรเราะห์มาน อัลดะอูร⁵ (Dāwūd ibn Abd al-Rahmān al-'Atar)
- 6) อับดุลมะญีด เป็น อัลดุลอะซีซ⁶ (Abd al-Majīd ibn Abd'Azīz)
- 7) สะอีด เป็น สาลิม อัลดักอิดคาค์ (Saead ibn Sālim al-Qaddāh)

จากนครมะดีนะฮ์

- 1) มาลิก เป็น อะนัส⁷ (Mālik ibn Anas)

¹ ท่าน คือ อะบูมุฮัมมัด สุฟยาน เป็น อุัยยนะฮ์ เป็น อะบีอิมรอน อัลดุกุฟัย เกิดเมื่อปี ฮ.ศ.107 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 198 (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/312)

² ท่าน คือ อัลดุรเราะห์มาน เป็น อะบีบักร์ เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อะบีมะลิกะฮ์ อัลดะคะนีย (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/474)

³ ท่าน คือ อิสมาอีล เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น กิสฏอนฎีน อะบูอิสฮาก อัลดักซุมัย อัลดักกี เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 100 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.170

⁴ ท่าน คือ มุสลิม เป็น คอลิด เป็น สะอีด เป็น ฉูรญะฮ์ อัลดักซุมัย อัลดักกี เป็นที่รู้จักในนาม อัซซันญี เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 180 (al-'Asqalāniy, 1380 : 2/245)

⁵ ท่าน คือ ดาหวัด เป็น อัลดุรเราะห์มาน อัลดะอูร เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 100 เสียชีวิตที่มักกะฮ์ในปี ฮ.ศ. 174 (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/233)

⁶ ท่าน คือ อับดุลมะญีด เป็น อับดุลอะซีซ เป็น อะบีดาหวัด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 206 (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/517)

⁷ ท่าน คือ อะบูอับดุลลอฮ์ มาลิก เป็น อะนัส เป็น มาลิก เป็น อะบีอามิร เป็น อัมรุ อัลดักบะหีย อัลดะคะนีย อัลดะกี เกิดที่มะดีนะฮ์ เมื่อปี ฮ.ศ. 93 เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 179 (al-'Asqalāniy, 1380 : 2/223)

- 2) อิบรอฮีม เป็น สะอัด อัลอันศอริย์¹ (Ibrāhīm ibn Sa‘ad al-Ansāriy)
- 3) อับดุลอะซีซ เป็น มุฮัมมัด อัคคระอ์วารีดี² (Abd Azīz ibn Muhammad al-Darāwardiy)
- 4) มุฮัมมัด เป็น อิสมาอีล³ (Muhammad ibn Ismā‘īl)
- 5) อิบรอฮีม เป็น อะบียะห์ยา อัลอัศละมี⁴ (Ibrāhīm ibn Yahya al-Aslamiy)
- 6) อับดุลลอฮ์ เป็น นาฟีอ์ อัศศออิหม์⁵ (Abdullāh ibn Nafi’ al-Sa‘igh)

จากเมืองยะมัน

- 1) ฮิชาม เป็น ยูสุฟ อัศศันอานีย์⁶ (Hishām ibn Yusof al-Sana‘āniy)
- 2) มุฏเราะฟ เป็น มาซิน อัศศันอานีย์⁷ (Mutraf ibn Mazin al-Sana‘āniy)
- 3) อัมรู เป็น อะบิสะละมะฮ์⁸ (Amru ibn Abī salamah)
- 4) ยะห์ยา เป็น หิสาน⁹ (Yahyā ibn Hisān)

จากอิรัก

- 1) มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน อัชชะบานีย์¹⁰ (Muhammad ibn al-Hasan al-shaibāniy)
- 2) วากือ เป็น อัลญะรอห์ อัลคูฟี¹¹ (Wakt‘ ibn al-Jarah al-Kūfi)

¹ ท่าน คือ อะบุอิสฮาก อิบรอฮีม เป็น สะอัด เป็น อิบรอฮีม เป็น อับดุลเราะห์มาน เป็น เอร่าฟ อัลกุเราะซีซ อัชชูฮริย อัลมะคะนีย เสียชีวิต ในปี ส.ศ. 185 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/35)

² ท่าน คืออับดุลอะซีซ เป็น มุฮัมมัด เป็น อะบิค อัคคระอ์วารีดี อัชชูฮริย อะบุมุฮัมมัด อัลญะนะนีย อัลมะคะนีย เสียชีวิตในปี ส.ศ. 186 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/512)

³ ท่าน คือ มุฮัมมัด เป็น อิสมาอีล เป็น มุสลิม เป็น อะบิฟุดัคกุ อัลมะคะนีย อะบุอิสมาอีล เสียชีวิตในปี ส.ศ. 180 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/145)

⁴ ท่าน คือ อิบรอฮีม เป็น มุฮัมมัด เป็น อะบียะห์ยา อัลอัศละมี มีนามว่า อะบุอิสฮาก เสียชีวิตที่มะดีนะฮ์ในปี ส.ศ. 184 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/42)

⁵ ท่าน คือ อับดุลลอฮ์ เป็น นาฟีอ์ อัศศออิหม์ มีนามว่า อะบุมุฮัมมัด เสียชีวิตที่มะดีนะฮ์ในเดือนรอมฎอนปี ส.ศ. 206 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 1/456)

⁶ ท่าน คือ ฮิชาม เป็น ยูสุฟ อัศศันอานีย์ อะบุอับดุลเราะห์มาน อัลกอฎีย เสียชีวิตในปี ส.ศ. 197 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/320)

⁷ ท่าน คือ อะบุอะยูบ มุฏเราะฟ เป็น มาซิน อัศศันอานีย์ อัลกอฎีย เสียชีวิตในปี ส.ศ. 191

⁸ ท่าน คือ อัมรู เป็น อะบิสะละมะฮ์ เป็นศิษย์ของอัลเอาว์ซาอีย์ (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/71)

⁹ ท่าน คือ ยะห์ยา เป็น หิสาน เป็นศิษย์ของอัลลัษษุ เป็น สะอัด (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/345)

¹⁰ ท่าน คือ อะบุอับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน อัชชะบานีย์ ฝากิษ อีรอก อัลคูฟี เกิดที่ วาสิฏ เตบโดที่ กุพะสุ เรียนจาก อะบุหะนิฟะฮ์ เสียชีวิตในปี ส.ศ. 189

¹¹ ท่าน คือ วากือ เป็น อัลญะรอห์ เป็น มะลิกุ เป็น อาดี อัลคูฟี มีนามว่า อะบุญุฟยาน เสียชีวิตในปี ส.ศ. 197 (al-‘Asqalāniy, 1380 : 2/331)

3) อับดุลวะฮ์ฮาบ เป็น อับดุลมะญีค อัยษะเกาะฟีย์¹ (Abd al-Wahhāb ibn Abdulmajīd al-Saqafiy)

4) อะบุอูสามะฮ์ หัมมาด เป็น อุสามะฮ์ อัลคูฟีย์ (Abū Usāmah hammad ibn Usāmah al-kūfiy)

5) อิสมาอีล เป็น อะลียะฮ์ อัลบัสรีย (Ismā'īl ibn Aliyah al-basriy)

3.3.3.2 สถานุคิษย์มีรายเอียดดังนี้

อิมามอัซซาฟีย์ได้ทำการสอนวิชาของท่านที่หิญาซ อิรัก และมิศร์ ฉะนั้นเป็นที่แน่นอนสถานุคิษย์ของท่านจะต้องมีอยู่มากมาย แต่ขอกล่าว ณ ที่นี้เพียงบางส่วนของที่โดดเด่นมีดังนี้ (Mustafā al-Shaka'ah, 1983 : 655)

ที่หิญาซ

- 1) มุฮัมมัด เป็น อิดริส มีนามแฝงว่า อะบุบักร
- 2) อิบรอฮีม เป็น มุฮัมมัด เป็น อัลอับบาส เป็น อุมร์ เป็น ซาฟิอ มีนามแฝงว่า อะบุอิสหาก เสียชีวิตที่มักกะฮ์เมื่อ ปี ส.ศ. 237
- 3) มูซา เป็น อะบีอัลญารูด เป็นที่รู้จักในนาม อะบีอัลวะลีด อัลมุกกี อัลพะกีฮ
- 4) อะบุบักร อัลหุญัยดี มีชื่อว่า อับดุลลอฮ์ เป็น อัซซุบิร เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 219 หรือ 220

ที่บั้นดาต

- 1) อะฮฺมัด เป็น หันบัล มีชื่อจริงว่า อะบุอับดุลลอฮ์ อะหฺมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น หันบัล เป็น ฮิตาล เป็น อะลัด อัซซัยบานีย เกิดที่บั้นดาตเมื่อปี ส.ศ. 164 เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 241
- 2) อะบุญูร อัลกัลบีย มีชื่อจริงว่า อิบรอฮีม เป็น คอลิด อัลกัลบีย เสียชีวิตที่บั้นดาตเมื่อปี ส.ศ. 240
- 3) อัซซะอูฟะรอนีย มีชื่อจริงว่า อัลหะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อัศเศาะบาห์ อัซซะอูฟะรอนีย เสียชีวิตเมื่อปี ส.ศ. 259
- 4) อะบุอับดุลเราะห์มาน อัลอัซอะรีย มีชื่อจริงว่า อะหฺมัด เป็น มุฮัมมัด อัลบัสรีย
- 5) อะบุอะลี อัลกะรอปีสิย มีชื่อจริงว่า อัลหุสัยนุ เป็น อะลี เป็น ยะซิด อัลกะรอปีสิย

¹ ท่าน คือ อับดุลวะฮ์ฮาบ เป็น อับดุลมะญีค อัยษะเกาะฟีย์ มีนามว่า อะบุมุฮัมมัด เกิดเมื่อปี ส.ศ.108 เสียชีวิตที่บะเราะฮ์ในปี ส.ศ.194 (al-'Asqalāniy, 1380 : 1/528)

ที่มัศรี

- 1) อะบฺยูษะอฺกุบ อัลบฺุวยฎีฮฺ มีชื่อจริงว่า ยูสุฟ เป็น ขะหฺยา อัลกูเราะซีฮฺ อัลบฺุวยฎีฮฺ ท่านเสียชีวิตในคุกที่บ้ฆมาดในปี ฮ.ศ. 231
- 2) อรรเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น อับดุลญับบาร เป็น กามิล อัลมูรอดีฮฺ อะบฺูมุฮัมมัด เป็นที่รู้จักในนาม มุฮัซซัน เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 174 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 270
- 3) อรรเราะบือ อัลญีซีฮฺ มีชื่อจริงว่า อรรเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น ดาวูด อัลญีซีฮฺ มีนามแฝงว่า อะบฺูมุฮัมมัด เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 256
- 4) อะบฺูอิบรอฮีม อัลมุฮะนีฮฺ มีชื่อจริงว่า อะบฺูอิบรอฮีม อิสมาอีล เป็น ขะหฺยา เป็น อิสมาอีล เป็น อัมรุ เป็น มุสลิม อัลมุฮะนีฮฺ ท่านเกิดเมื่อ ปี ฮ.ศ. 175 เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 264
- 5) ยูนุส เป็น อับดุลอะอฺลา มีชื่อจริงว่า อะบฺูมุซา เป็น อับดุลอะอฺลา อัศเศาะคะฟีย อัลมิกรีฮฺ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 170 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 264
- 6) หัรมะละฮฺ อัตุญัยบียฺ มีชื่อจริงว่า หัรมะละฮฺ เป็น ขะหฺยา เป็น หัรมะละฮฺ อะบฺู หัฟศฺ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 166 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 243
- 7) มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลหะกัม มีชื่อว่า อะบฺูอับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลหะกัม เป็น อะอฺยุน อัลมิกรีฮฺ เกิดเมื่อปี ฮ.ศ. 182 เสียชีวิตเมื่อปี ฮ.ศ. 268
- 8) อับดุลลอฮฺ เป็น อัชชูบิร อัลหุญัยดีฮฺ เสียชีวิตปี ฮ.ศ. 219

3.3.4 งานเขียนและตำรา

งานเขียนและตำรานั้นนับได้ว่าเป็นผลงานที่สามารถชี้ให้เห็นว่าผู้เขียนมีอุดมการณ์ เช่นใด มีความเชี่ยวชาญด้านใด หรือเน้นหนักกับเรื่องใดเป็นกรณีพิเศษ นอกจากนี้แล้วงานเขียน และตำราต่าง ๆ ยังเป็นข้อยืนยันและข้อพิสูจน์อย่างหนึ่งว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับการถ่ายทอด วิชาความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ให้สามารถรับรู้ได้อย่างทั่วถึงอีกทั้งยังเป็นมรดกอันล้ำค่า ทางวิชาการแก่คนรุ่นหลังต่อไป

อิมามอัชชาฟีอียฺ คือ หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้และอารย ธรรมแห่งอิสลามไว้ในงานเขียนและตำราของท่านในสาขาต่าง ๆ หลายเล่ม ที่สำคัญและโดดเด่นมี ดังนี้

3.3.4.1 อัลหุญญะฮฺ

อัลหุญญะฮฺ เป็นหนังสือเล่มหนึ่งของอิมามอัชชาฟีอียฺที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องฟิกฮฺ ตามแนวทัศนะเดิมของท่านซึ่งได้เขียนขึ้นในขณะที่ท่านอยู่ที่บ้ฆมาดและได้ทำการเผยแพร่โดยลูก คิษย์ของท่านที่บ้ฆมาด ในบรรดาพวกเขาที่มีชื่อเสียงได้แก่ อัชชะอฺฟะรอญียฺและอัลกะรอบียฺ

อิมามอัลบุรฮานกล่าวว่า อิมามอัซซาฟีอีได้เล่าว่า พวกชาวหะดีษได้รวมตัวกันมาที่ฉัน แล้วพวกเขาได้ขอให้ฉันเขียนลงบนหนังสือของอะบูหะนีฟะฮ์ แล้วฉันได้กล่าวว่า : ฉันไม่ทราบคำพูดของพวกเขาจนกว่าฉันจะพิจารณาหนังสือของพวกเขา ฉันได้ตั้งแล้วได้บันทึกให้กับฉัน หนังสือของมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน แล้วฉันได้พิจารณากับหนังสือนั้นเป็นเวลา 1 ปี จนกระทั่งฉันได้ท่องมัน หลังจากนั้นฉันก็ได้เขียนหนังสืออัลบักดาดี (الكتاب البغدادي) อัลบุรฮานกล่าวว่า มันหมายถึง หนังสืออัลหุญญะฮ์ (al-Asqalāniy, 1301 : 147 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 712)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า มัซฮับอัซซาฟีอีตามทัศนะเดิมได้เกิดขึ้นที่ บัฆดาดี ซึ่งท่านเองมีความใกล้ชิดกับมัซฮับชาวหะดีษและถือได้ว่าเป็นงานสำคัญหนึ่งของท่านที่จะให้คำตอบกับมัซฮับพวกทัศนะนิยม

อิมามอัลบัยฮะกี กล่าวว่า หนังสือ อัลหุญญะฮ์ที่ท่านแต่งขึ้นที่บัฆดาดีนั้น อัซซะอูฟะรอนีย์ เป็นผู้ซึ่งนำมาจากท่าน และยังมีหนังสืออื่น ๆ อีกของท่านหลายเล่ม ซึ่งได้นำมาโดย อัลหะสัน เป็น อลี อัลกะรอบีซี และอะบูอับดุลเราะห์มาน อะหมัด เป็น ยะห์ยา อัซซาฟีอี (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 713)

3.3.4.2 อรรถาธิบาย

อรรถาธิบายเป็นหนังสือของอิมามอัซซาฟีอีที่กล่าวเกี่ยวกับเรื่องอูศูลุฟิฮ์ หนังสือเล่มนี้ได้เขียนมา 2 ครั้ง คือ

1) เขียนขึ้นมาก่อนที่ท่านเดินทาง ไปมึสร (อียิปต์) คือ ขณะที่ท่านอยู่ที่นครมักกะฮ์ ซึ่งรู้จักในนามของ “อรรถาธิบาย อัลเกาะดิม”

2) เขียนขึ้นมาขณะที่ท่านอยู่ที่ มึสร ซึ่งรู้จักในนามของ “อรรถาธิบาย อัลญะดีดะฮ์” และหนังสือนี้เองที่มีอยู่กับบรรดาอูละมาอ์ปัจจุบันและถือว่าเป็นหนังสือเล่มแรกที่เขียนในเรื่องอูศูลุฟิฮ์ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 716)

บรรดาอูละมาอ์เห็นพ้องกันว่า ผู้ที่เขียนเป็นคนแรกในวิชาอูศูลุฟิฮ์ คือ อิมาม อัซซาฟีอี

อรรอซี ได้กล่าวในหนังสือ อัลมะนาบิขของท่านว่า “อรรถาธิบาย” คือหนังสือเล่มแรกที่เขียนในเรื่องของอูศูลุฟิฮ์ (al- Rāziy, 1993 : 143)

อิบน์ค็อลดูน ได้กล่าวในหนังสือ “อัลมุก็อดดิมะฮ์” ของท่านว่า ผู้คนแรกที่เขียนในวิชาอูศูลุฟิฮ์ คือ อิมามอัซซาฟีอี (Ibn Khaldūn, 1984 : 455)

3.3.4.3 อัลอุมม

อัลอุมม คือ หนังสือที่เกี่ยวกับฟิกห์เล่มหนึ่งที่บรรดาอุละมาอ์เห็นพ้องกันว่าเป็นหนังสือที่เขียนโดยอิมามอัชชาฟีอี๊ จากการรายงานของอรรเราะบีอ์ เป็น สุลัยมาน อัลมระรอดี๊

แท้จริงหนังสืออัลอุมมเล่มนี้เป็นหนังสือที่สืบเนื่องต่อจากหนังสือ “อัลหุญญะฮ์” ซึ่งท่านได้เขียนขึ้นก่อนหน้านี้ที่อิรักและหนังสือทั้งสองเล่มนี้ เป็นที่รู้จักในนามของหนังสือ “อัลมับสูฎ” (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 723)

3.3.4.4 อัลมับสูฎ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่รายงานจากอิมามอัชชาฟีอี๊โดยอัชชะอฺฟะรอญี๊ และอรรเราะบีอ์ เป็น สุลัยมาน ดังนั้นหนังสือ “อัลมับสูฎ” ของอัชชะอฺฟะรอญี๊ คือ อัลหุญญะฮ์ ซึ่งเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นมาที่บ้มาคาก่อนที่ท่านเดินทางไปมีสรฺ์และมีบางท่านเรียกชื่อว่า อัลมับสูฎ

ส่วนหนังสือ “อัลมับสูฎ” ของอรรเราะบีอ์ คือ อัลอุมม ซึ่งเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นมาที่มีสรฺ์ หนังสืออัลอุมมเล่มนี้ได้รู้จักในนาม “กิตาบอรรเราะบีอ์” และท่านเรียกชื่อหนังสือที่ท่านรายงานจากอิมามอัชชาฟีอี๊ว่า “อัลมับสูฎ”

และหนังสืออัลอุมมนี้เองเป็นหนังสือตามแนวทัศนะใหม่ของอิมามอัชชาฟีอี๊ ซึ่งปฏิบัติกันอย่างแพร่หลาย (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 715-716)

ตามการบันทึกของอิมามอัลบัยฮะกี๊เกี่ยวกับหนังสือต่าง ๆ ของอิมามอัชชาฟีอี๊ ที่ยังมีอยู่อีก เช่น

1. อิกติลาฟุลหะดีษ	8. อิกติลาฟุลอิรอเกีน
2. ญิมอาอุลอิลุม	9. อรรร็อดอะลามุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน
3. อิบฎออุลอิติหุसान	10. กิตาบอลี วะ อับดุลลอฮ์
4. อะหุกามุลกูรอาน	11. ฟีฎออิติ กุเรช
5. บะฮานุลฆะรอฎี	12. กิตาบ อัลสุนัน
6. ศิฟาตุลอัมรวันนะฮ์ยิ	13. กิตาบ อัลมุสนัด
7. อิกติลาฟุมาลิกวัชชาฟีอี๊	14. มุสนัด อัชชาฟีอี๊

ยังมีหนังสือของท่านอีกมากมายที่นอกเหนือจากหนังสือดังกล่าวซึ่งไม่สามารถรู้ถึงรายละเอียดอย่างชัดเจน เพราะมันได้ถูกบรรดาสาณูยิตของท่านพาไปเพื่อนำไปเผยแพร่ในที่ต่าง ๆ เช่นที่หิญาซ อิรัก มีสรฺ์และที่อื่น ๆ (al-Baihaqi, 1996 : 1/138 ; Mustafā al-shaka‘ah , 1983 : 599)

3.3.5 การยอมรับและการชื่นชมของอุละมาอ์ต่ออิมามอัชชาฟีอีย์

เป็นเรื่องปกติของอุละมาอ์ผู้ที่ได้เสียสละและรับใช้อิสลามอย่างสมเกียรติที่ย่อมจะได้รับการยกย่องและคำชื่นชมจากความคิดที่อุละมาอ์ท่านนั้นได้ทิ้งไว้ อิมามอัชชาฟีอีย์คือ หนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่ได้รับการยกย่องจากอุละมาอ์ด้วยกันทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดังนี้

1. อิมามมาลิก เป็น อะนัส ได้กล่าวกับอิมามอัชชาฟีอีย์หลังจากที่ท่านได้พบและได้ฟังจากคำพูดของเขาในวันแรกว่า โอ้ มุฮัมมัด (ชื่อของอิมามอัชชาฟีอีย์) จงอย่าเกรงต่ออัลลอฮ์และหลีกเลี่ยงจากการทรยศ ฝ่าฝืน ท่านกำลังจะได้รับสิ่งที่ดี (al-Rāziy, 1993 : 56)

2. อิมามมาลิก ได้กล่าวกับอิมามอัชชาฟีอีย์ว่า ไม่มีชาวกุเรซคนใดที่มาอยู่กับฉัน มีความเข้าใจยิ่งกว่าจากหนุ่มคนนี้ หมายถึง อัชชาฟีอีย์ (al-Rāziy, 1993 : 56)

3. มุสลิม เป็น คอลิด อัชชะนญี ได้กล่าวกับอิมามอัชชาฟีอีย์ขณะที่ท่านยังเป็นเด็กอายุ 15 ปีว่า แท้จริง สำหรับท่านนั้น ถึงเวลาแล้วที่จะให้คำพิพากษาในปัญหาศาสนา (ฟัตวา) (al-Rāziy, 1993 : 57)

4. อะบูอัยยูบ อัลกอเส็ม เป็น สะลาม อัลบัฆดาดี กล่าวไว้ว่า ฉันไม่เคยเห็นคนใดเลยที่ฉลาด ที่เกรงกลัวอัลลอฮ์ ที่พูดชัดเจนและที่มีความชำนาญยิ่งกว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ (al-Rāziy, 1993 : 57)

5. อับดุลเราะห์มาน เป็น มะสุดี ได้ขอร้องกับอัชชาฟีอีย์ ให้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งในเรื่องของนาสิก (สิ่งที่ทำให้ยกเลิก) และมันสูค (สิ่งที่ถูกยกเลิก) ในเรื่องของคอส (การเป็นของเฉพาะ) และอาม (การเป็นของทั่วไป) อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เขียนหนังสือชื่อ “อรริสาละฮฺ” หลังจากที่ท่านได้ดูมันแล้ว ท่านกล่าวว่า ฉันไม่คิดเลยว่า อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบังเกิดเหมือน ชายคนนี้ (al-Rāziy, 1993 : 57)

6. อัชชะอฺฟะรอนีย์ เล่าว่า มุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน กล่าวว่า วันหนึ่งหากว่าชาวหะดีษได้พูด ก็ไม่พัวพันกับคำพูดของอิมามอัชชาฟีอีย์ (al-Rāziy, 1993 : 57)

7. ท่านเราะฮฺฎูล ได้กล่าวในหะดีษบทหนึ่งที่มีความหมายว่า แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ จะทรงคัดเลือกให้แก่ประชาชาตินี้ในทุก ๆ 100 ปี บุคคลผู้ที่จะมาฟื้นฟูศาสนาของพวกเขา (บันทึกโดย Abū Dawūd, n.d. : 4291) อิมามอะห์มัด เป็น หันบัล กล่าวว่า : มุญ์ดิด ในรอบร้อยปีแรกคือ อุมร์ เป็น อับดุลอะซีซ และในรอบร้อยปีที่สอง คือ ท่านอัชชาฟีอีย์ (Ibn Kathīr, 1987 : 10/264)

8. อับดุลลอฮ์ เป็น อะหฺมัด เป็น หันบัล เล่าว่า ฉันได้กล่าวกับพ่อของฉันว่า : อิมามอัชชาฟีอีย์ คือ ใคร ? ฉันได้ยื่นท่านดูอาห์ให้กับเขาบ่อยมาก ท่านตอบว่า : โอ้ ลูกเอ๋ย อิมามอัชชาฟีอีย์ คือ เหมือนพระอาทิตย์สำหรับโลก และเหมือนการมีสุขภาพดีสำหรับมนุษย์ จงพิจารณากับสองอย่างนี้ว่า เกิดขึ้นกับคนรุ่นหลังไหม ? (al-Rāziy, 1993 : 58)

9. มุฮัมมัด เป็น อัลฟิฏลุ อัลบัจซาร์ เล่าว่า ฉันได้ยินฟอกกล่าวว่า ฉันได้ไปทำฮัจญ์พร้อมกับ อะหมัด เป็น หันบัล และได้อยู่ที่เดียวกันที่มักกะฮฺ อะหมัดได้ออกไปแต่เช้าตรู่ หลังละหมาดศุบหฺ ฉันได้ออกไปหาอะหมัดที่สถานที่ชุมนุมของอิบนุอัยยนะฮฺ แต่ไม่พบท่าน แล้วได้เดินเวียนรอบ ๆ แต่ก็ไม่พบ ไปพบท่านอยู่กับชาวอาหรับชนบทหนุ่มคนหนึ่ง แล้วฉันได้กล่าวกับเขาว่า : โอ้ อะบูนุอับดุลลอฮฺ ท่านได้ละทิ้งอิบนุอัยยนะฮฺ และกับการรายงานจากอัชชูรียฺและจากบรรดาอดีตอาบีอินทั้งหลาย ? แล้วท่านกล่าวกับฉันว่า : จงเสียบหากท่านพลาดไปจากหะดีษ ด้วยความยิ่งใหญ่ท่านสามารถพบด้วยการติดตาม และนั่นไม่เป็นอันตรายกับท่าน แต่หากท่านพลาดไปจากสติปัญญาของหนุ่มคนนี้ฉันกลัวว่าท่านจะไม่พบมันจนกระทั่งถึงวันกิยามัต ฉันไม่เห็นคนใดที่เข้าใจในเรื่องกิตาบอัลลอฮฺ ยิ่งกว่าชายหนุ่มกุเรชคนนี้ ฉันถามว่า : เขาคือใคร ? ท่านตอบว่า : มุฮัมมัด เป็น อิกริส อัชชาฟิอียฺ (al-Rāziy, 1993 : 59)

10. อัลมุชะนียกกล่าวว่า หากว่าได้ซึ่งสติปัญญาของอิมามอัชชาฟิอียฺกับครั้งหนึ่งของสติปัญญาของชาวโลก แน่นอนสติปัญญาของท่านหนักกว่า (al-Rāziy, 1993 : 62)

11. อะบุนุฮาติม อัรรอซียฺ กล่าวว่า หากว่าไม่มีอิมามอัชชาฟิอียฺ แน่นอนชาวหะดีษต้องอยู่ในความมืดมน (al-Rāziy, 1993 : 62)

12. อะหมัด เป็น หันบัล กล่าวว่า ฉันไม่ทราบคนใดที่มีความโปรดปรานในเรื่องอิสลาม ในยุคของอิมามอัชชาฟิอียฺมากกว่าจากอิมามอัชชาฟิอียฺ (al-Rāziy, 1993 : 62)

3.4 อิมามอัชชาฟิอียฺกับการก่อตั้งมัซฮับ

ในช่วงศตวรรษที่สองและสามแห่งปีฮิจญ์เราะฮ์ศักราชได้กำเนิดสถาบันหรือสำนักศึกษาวิชาการอิสลามด้านนิติศาสตร์ (มัซฮับฟิเคฮียะฮฺ) อย่างมากมาย แต่ละสำนักมีวิธีการประยุกต์หรือหลักการศึกษานิติศาสตร์ที่แตกต่างกันไป

3.4.1 สภาพบัญญัติศาสนาในสมัยอิมามอัชชาฟิอียฺ

การบัญญัติศาสนาได้เจริญขยายอย่างรวดเร็วหลังจากที่ท่านเราะฮูลุ ﷺ ได้เสียชีวิต โดยเฉพาะหลังจากที่ได้มีการเปิดขยายอาณาจักรอิสลามเกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยประชาชาติมุสลิมที่หลากหลาย ปัญหาใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาก การเมือง เศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้การดำเนินงานบางส่วนต้องไปตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมได้ขยายแนวทางและขอบเขตของการบัญญัติไปด้วย

อัลกูรานและอัซซุนนะฮฺ ทั้งสองเป็นแหล่งบทบัญญัติศาสนาที่สำคัญในสมัยของท่านเราะฮูลุ ﷺ อัลอิจญ์ติฮาดมีบทบาทสำคัญในการบัญญัติหลังจากเราะฮูลุ ﷺ ได้เสียชีวิตไปแล้ว

แต่ที่จริง ๆ การอิงญัตติศาสตร์นี้ได้ถูกใช้กับเศาะหาบะฮ์ในขณะที่ท่านเราะสูลยังมีชีวิตอยู่ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 156)

สาเหตุที่ช่วยให้การบัญญัติศาสนามีความคล่องในสมัยของอัสซาฟีอียี่มีดังนี้

1- มีความมั่นคงด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

การมีความมั่นคงด้านการเมืองและเศรษฐกิจถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่จะช่วยให้ด้านวิชาการและศาสนาในประเทศมีความคล่องขึ้น

2- ความพยายามของบรรดาอุละมาอ์และฟูเกาะฮ์

เนื่องจากว่าเรื่องบัญญัติศาสนาเป็นเรื่องที่มีเกียรติและมีความภาคภูมิใจ จึงทำให้บรรดาอุละมาอ์มีความพยายามและให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นหลัก

3- ความช่วยเหลือของคุละฟ่าอ์และอุละมาอ์ในด้านฟิกฮ์

เนื่องจากว่าคุละฟ่าอ์ให้ความสำคัญกับศาสนา อุละมาอ์และฟูเกาะฮ์ และมีความพยายามที่จะให้รัฐดำรงอยู่บนรากฐานฟิกฮ์ที่มั่นคงจากอัลกุรอานและฮิสสุนนะฮ์ จึงเปิดโอกาสให้ฟูเกาะฮ์มีส่วนร่วมในการบริหารปกครองประเทศอีกด้วย

4- มีการบันทึกเขียน เรียบเรียงและแปลหนังสือ

การบันทึกเขียนหะดีษ ตัฟซีร์ ฟิกฮ์และอื่น ๆ เกิดขึ้นมากมายในสมัยนี้ และถือว่าเป็นสมัยที่รุ่งโรจน์ที่สุดในด้านวิชาการต่าง ๆ

5- มีการอภิปรายและโต้เถียงในด้านวิชาการ

นับว่าอภิปรายและโต้เถียงในระหว่างอุละมาอ์และฟูเกาะฮ์เป็นต้นนำสำคัญที่ทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้นมาและแสดงทัศนะที่ถูกฝังอยู่ เช่นเดียวกับเป็นหนทางที่สำเร็จที่สุดในการกระจายทัศนะด้านฟิกฮ์ ความเชื่อในศาสนาและอื่น ๆ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 163-169)

มัฮัซบ์ฟิกฮ์ในสมัยอิมามอัสซาฟีอียี่

มัฮัซบ์ที่สำคัญ โด่งดังและเป็นที่รู้จักของบรรดามุสลิมในสมัยของอิมามอัสซาฟีอียี่ คือ มัฮัซบ์อะบูหะนะนิฟะฮ์ มัฮัซบ์มาลิก และมัฮัซบ์อัสซาฟีอียี่

มัฮัซบ์อะบูหะนะนิฟะฮ์

อิมามอะบูหะนะนิฟะฮ์ คือ อันนุอฺมาน เบน ษาบิต ฆะกีษ กุฟี เป็นชาวเปอร์เซีย ดั้งเดิม ซึ่งได้พบเจอกับเศาะหาบะฮ์ 4 ท่านคือ อะนัส เบนญู มาลิก อับดุลลอฮ์ เบน อะบีเอาฟา ที่ กุฟะฮ์ สัสฏ เบน อัศสาอิดียี่ ที่มะดีนะฮ์ และอะบูญูฟัยล อามิร เบน วาอิละฮ์ ที่มักกะฮ์ แต่ท่านไม่ได้ติดตามร่ำเรียนจากพวกเขา (Ibn Khalikan, 1949 : 5/39-43)

บรรดานักประวัติศาสตร์กล่าวว่า ท่านอะบูหะนีฟะฮ์ได้เกิดที่เมืองกูฟะฮ์ปี ฮ.ศ. 80 และเสียชีวิตที่เมืองบัมดาด ปี ฮ.ศ. 150 ท่านมีชีวิตถึง 70 ปี 52 ปี อยู่ในยุคอุมมะเวียะฮ์และ 18 ปีใน ยุคอับบาสิยะฮ์ ชีวิตการศึกษาของท่านได้เริ่มด้วยการเรียนวิชาภาษาวิทยา จึงทำให้ท่านได้รับพลัง และความสามารถในการพูดและการโต้เถียง ชินเคยกับวิธีการคิด ซึ่งไม่ใช่วิธีการของนักหะดีษ พวกนักหะดีษมีความเพียงพอในเรื่องของหะดีษด้วยการศึกษาสายรายงาน แต่พวกมุตะกัลลิมีน (นักภาษาวิทยา) จะเลยไปถึงการวิจารณ์ภายนอก และเห็นชอบหะดีษในเรื่องกฏหรือนโยบายของ อิสลามทั่วไป

ท่านได้เรียนฟิสิกส์ที่โรงเรียนกูฟะฮ์ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ท่าน ศึกษาส่วนใหญ่จากบรรดาฟุเกาะฮ์เมืองอิรักดังเช่น อะฏอ์ เป็น อะบิริบาหุ อิชาม เป็น อัมรูนานาฟิอู เมาลา เป็น อุมร์ ส่วนอาจารย์ที่ท่านได้รับวิชาความรู้มากที่สุดคือ หัมมาด เป็น อะบิสุลัยมาน ที่เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 120 และยิ่งกว่านั้นท่านเป็นผู้ประกอบอาชีพในด้านการค้า ทำให้ท่านได้รับ ประสบการณ์มากมายในชีวิตในการทำงาน โดยเฉพาะในเรื่องของการค้าขายต่าง ๆ ดังนั้นท่านจึง เป็นคนที่มีความสามารถมากกว่าคนอื่นในด้านปฏิบัติหุก่มต่อการปฏิบัติงานต่าง ๆ โดยใช้ แนวทางอัลกียาสและอัลอิสติหฺसान

อะบูหะนีฟะฮ์ได้ก่อตั้งมัซฮับของท่านที่กูฟะฮ์ ซึ่งท่านเองก็ได้สืบทอดความรู้จากผู้ มาก่อนท่านจากอูลละมาอ์ อะฮฺลุ อีระเราะฮฺ (พวกทักสนะนิยม) เมืองกูฟะฮ์เป็นที่เยี่ยมเยียนและเป็นที่อยู่ อาศัยของปวงชนสมัยนั้น เพราะที่นั่นเต็มไปด้วยบรรดาเศาะหาบะฮ์และตาบิอิน ในสมัยคุละฟาล์ รอซิดีน ท่านอุมร์ได้ส่ง อับดุลลอฮ์ เป็น มัสอูด ไปที่นั่นในฐานะผู้สอนและผู้ตัดสินคดี (กอฎี) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 32 ท่านคือ เศาะหาบะฮ์ นักหะดีษ นักฟิสิกส์ เป็นที่รู้จักในนามผู้ที่ยึดมั่นในวิชา ความรู้อย่างเข้มแข็ง ในบรรดาสานุศิษย์ของท่านที่โด่งดังคือ อัลเกาะมะฮฺ อันนะเคาะอียี มัสรูก อัลฮัมดานียฺ และอัลกอฎียี ชุริหฺ แล้วได้สืบทอดลูกศิษย์ลูกหาอีกต่อไปดังเช่น อิบรอฮีม อันนะเคาะอียี อามิร อัชชะอูบียี และหัมมาด เป็น อะบูสุลัยมาน (Ahmad Amin, 1956 : 2/179, 180, 182)

หนทางของอะบูหะนีฟะฮ์ในการก่อตั้งมัซฮับของท่าน

อะบูหะนีฟะฮ์ได้รับการสืบทอดวิชาการจากผู้ก่อนท่านจากอะฮฺลุ อีระเราะฮฺ (พวก ทักสนะนิยม) ท่านจะเปิดกว้างในเรื่องของกียาส (การเปรียบเทียบ) และเปิดแคบในหนทางของ สุนนะฮ์ ท่านจะไม่รับหะดีษ นอกจากอยู่บนเงื่อนไขที่กำหนดเช่น ต้องเป็นหะดีษที่รู้จักในบรรดาผู้ ที่เชื่อถือได้หรือเป็นคอบัร (หะดีษ) ที่บรรดาฟุเกาะฮ์สมัยนั้นเห็นชอบด้วยในการปฏิบัติหรือเป็น หะดีษที่รายงานโดยเศาะหาบะฮ์คนเดียวจากท่านเราะฮ์ลุล ซึ่งไม่มีคนหนึ่ง คนใดที่เห็นแตกต่าง กันในเรื่องนั้น (Ahmad Amin, 1956 : 2/185)

ท่านจะเลือกเอาคำพูดของเศาะหาบะฮ์ที่เห็นตรงที่สุดหรือใกล้เคียงที่สุดกับหลักการทั่วไป และจะไม่รับเอาคำพูดของตาบิอินนอกจากคำกล่าวนั้นจะไปตรงกับภารกิจญิฮาด (การตริกตรง) ของเขา

แนวทางนี้คือเป็นแนวทางที่ไม่พึงพาอาศัยหรือยึดถือคำพูดของตาบิอิน มีการเข้มงวดในการรับหะดีษ พร้อมกับอิสระในการพิจารณาคำพูดของเศาะหาบะฮ์และตาบิอิน ยึดเอาหลักการเปรียบเทียบ (กียาส) เป็นสำคัญในบรรดาหลักการบัญญัติในฟิกฮฺ อะบูหะนีฟะฮ์ (Ahmad Amīn , 1956 : 2/187)

อะบูหะนีฟะฮ์ไม่เพียงพอใจเฉพาะหลักการกียาสเท่านั้น แต่ยังใช้หลักการอิสติฮฺซาน ซึ่งฟูเกาะฮ์สมัยนี้เรียกว่า “กอฮฺน อะดาละฮ์” แปลว่า กฎหมายยุติธรรม คือ ความเห็นที่เกิดจากการพิจารณาว่าตรง และหลักการหิยัล (หลีกเลียง) คือ เป็นแนวทางออกของฟิกฮฺที่ใช้ในการแก้ออกจากความคับแคบที่เกิดขึ้น โดยที่ไม่ล้ำขอบเขตของผู้ใดทั้งในชีวิตและทรัพย์สิน ตัวอย่างเช่น มีรายงานว่า ชายคนหนึ่งได้สาบานที่จะเข้าใกล้ (มีเพศสัมพันธ์) กับภรรยาของเขาในตอนกลางวันของเดือนรอมฎอน อะบูหะนีฟะฮ์ได้ให้คำชี้ขาด (ฟัตวา) โดยให้ชายคนนั้นกับภรรยาออกเดินทาง (มุซาฟิร) ในตอนกลางวันของเดือนรอมฎอน (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 189)

สาเหตุที่ทำให้อะบูหะนีฟะฮ์ต้องรักษาจุดยืนของท่าน

ด้านประวัติศาสตร์

จากประวัติศาสตร์เห็นว่าอะบูหะนีฟะฮ์ได้สืบทอดแนวทางนี้จากบรรดาอาจารย์ของท่านก่อน ๆ ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนั้นแล้วท่านได้ขยายเพิ่มเติมจนถึงที่สุดความสามารถ อะบูหะนีฟะฮ์ได้รับเรียนจากหัมมัด เป็น อะบิสุลัยมาน ซึ่งได้รับจากอาจารย์ชื่อ อิบรอฮีม อันนะเคาะอีย์ ที่ได้รับจาก อัลเกาะมะฮ์ เป็น กัยศ เป็นศิษย์ของอับดุลลอฮ์ เป็น มัสอูด ที่ได้ใช้คำพูดด้วยอรรถาธิบาย (ทัศนะ) หลังจากท่านอุมัร เป็น อัลค็อฏฏอบ

ด้านสภาพแวดล้อม

ในบรรดาสาเหตุที่สำคัญคือ

1- สภาพแวดล้อมหรือสังคมรอบๆ อะบูหะนีฟะฮ์ ที่อิรักไม่เหมือนกับสภาพหรือสังคมแวดล้อมที่รู้จักโดยชาวหิญาซ เนื่องจากว่าสถานการณ์ความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ประกอบด้วยความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประเพณีที่อิรักแตกต่างกันกับที่หิญาซที่มีความจำเป็นต่อบทบัญญัติใหม่ๆ ออกมาในขณะนั้น

2- หะดีษของท่านเราะฮูล ﷺ ที่มีอยู่ที่อิรักมีน้อยมากเมื่อมาเปรียบเทียบกับหะดีษต่าง ๆ ที่มีอยู่ที่หิญาซ เพราะว่าบรรดาผู้รายงานหะดีษส่วนใหญ่แล้วจะอาศัยอยู่ที่มะดีนะฮ์ ซึ่งเป็น

ถิ่นอาศัยของท่านเราะฮูล رضي الله عنه และบรรดาเศาะหาบะฮ์ผู้อาวุโส ส่วนหะดีษที่น้อยนิดที่มีอยู่ที่อิรัก จำเป็นต้องกลั่นกรองเป็นพิเศษ เนื่องจากว่ามีการตกแต่งหะดีษมากมายเกิดขึ้นที่อิรักจากพวก มุอตะซิดะฮ์ ซิอะฮ์ มุรญูอะฮ์และอื่นๆ ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นที่หิญาซ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 190)

ด้วยสาเหตุนี้ทำให้อะบูหะนีเฬะฮ์ต้องระมัดระวังในการยอมรับหะดีษต่าง ๆ ดังนั้น ท่านจะไม่ยอมรับหะดีษนอกจาก มีเงื่อนไขที่เข้มงวด และท่านเลือกปฏิบัติด้วยการกียาส และอิสติฮฺซานมากกว่าเลือกปฏิบัติด้วยหะดีษที่ไม่มีความมั่นใจในความถูกต้อง เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่ผิดมากสำหรับผู้พิจารณา (มุจญ์ตะฮิด) ที่ใช้ในการพิจารณาของเขากับหลักฐานที่ไม่มีความมั่นใจในความถูกต้อง และด้วยเหตุนี้จะเห็นว่าอิสลามไม่ให้การกับผู้พิจารณาให้รู้ถึงความถูกต้องที่ชัดเจนในการพิจารณาของเขา แต่อิสลามต้องการเพียงว่าให้ผู้พิจารณายึดถือกับสิ่งที่ได้พิจารณานั้นคือ เป็นสิ่งที่ถูกต้อง

สรุปจากข้างต้นจะเห็นว่า มัชฮับอะบูหะนีเฬะฮ์จะใช้หลักการเปรียบเทียบ (กียาส) มากกว่าใช้กับหะดีษ ดังนั้นจะเรียกกับมัชฮับนี้ว่า มัชฮับอะฮฺลุ อีรเราะฮ์ (พวกทศนะนิยม) ซึ่งจะแตกต่างกันกับมัชฮับชาวหะดีษที่ใช้หะดีษเป็นตัวหลักในการพิจารณาทุกม (Ahmad Amīn , 1956 : 2/151-153, 192, 195 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 190)

มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อับดุลหะกัม เล่าว่ามุฮัมมัด เป็น อิตรีสกล่าวว่ามี 130 แผ่นและพบว่า 80 แผ่นที่ไม่ตรงกับอัลกิตาบและอัศสุนนะฮ์ (al-Baihaqiy, 1996 : 1/99)

มัชฮับมาลิก

อิมามมาลิก คือ อะบูอับดุลลอฮ์ มาลิก เป็น อะนัส เป็น มาลิก เป็น อะบีอามิร อัลอัศบะฮ์ อิมามคารุตฮิจญ์เราะฮ์ เป็นหนึ่งในบรรดาอิมามโด่งดัง ทุกคนเห็นพ้องกันว่า ท่านเป็นอิมามในเรื่องหะดีษ การรายงานของท่านเป็นที่เชื่อถือ มีอุละมาอ์บางคนกล่าวว่า สายรายงานที่ดีและถูกต้องที่สุดคือ สายรายงานที่รายงานโดยมาลิก จาก นาฟิอฺ จาก อิบน์ อุมร์ แล้วมาลิก จากซุฮรียฺ จาก สาลิม จาก อิบน์ อุมร์ แล้วก็มาลิก จาก อะบูชะนาด จาก อัลอะฮฺเราะจญ์ จาก อะบูสุรอยเราะฮ์ (Ibn Khalikan, 1949 : 3/284 ; al-Khadariy, 1965 : 239)

อิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า “เมื่อได้มีหะดีษ มาลิกเปรียบเสมือนดาว”

อิมามมาลิกได้เกิดที่เมืองมะดีนะฮ์ในปี ค.ศ. 93 และได้อาศัยอยู่ที่นั่นจนกระทั่งเสียชีวิตในปี ค.ศ. 179 ท่านได้ร่ำเรียนกับบรรดาอุละมาอ์มะดีนะฮ์ ดังเช่น อับดุลเราะหฺมาน เป็น ฮัมมัช นาฟิอฺ เมลา อิบน์ อุมร์ อิบน์ ซิยาบ อัชชูฮรียฺ และเราะบีอะฮ์ อีรเราะฮ์ เป็น อับดุลเราะหฺมาน ซึ่งเป็นอาจารย์วิชาฟิกฮ์เป็นต้น และท่านไม่นั่งเพื่อให้คำชี้ขาดจนกว่าท่านได้มีการยอมรับจากบรรดาอาจารย์ของท่านในเรื่องฟิกฮ์และหะดีษ ดังคำกล่าวของอิมามมาลิกที่ว่า “ฉันไม่ได้นั่ง

จนกว่ามี 70 ท่านจากนักวิชาการมายอมรับหรือเป็นพยานว่า แท้จริงฉันคือผู้เข้าใจในเรื่องนั้น” (al-Khadariy, 1965 : 239)

มะดีนะฮฺมีโรงเรียนฟิกฮ์ที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ซึ่งดั้งเดิมกลับไปยัง อุมร์ เป็น อัลค็อฏฏอบ อับดุลลอฮฺ เบ็น อุมร์ ซัยด์ เบ็น ซาบิต อับดุลลอฮฺ เบ็น อับบาส และอาอิชะฮฺ ภรรยาของท่านนบี ﷺ หลังจากนั้นฟูเกาะฮฺอ์ทั้งเจ็ดได้มาสานต่อ พวกเขาถืออะฮฺลฺ เบ็น อัลมุสัยยิบ อูรวะฮฺ เบ็น อัซซุบัยร อัลกอสิม เบ็น มุฮัมมัด อะบูบักร์ เบ็น อับดุลเราะหฺมาน สุลัยมาน เบ็น ยะฮฺสา อริญะฮฺ เบ็น ซัยด์ และ อับดุลลอฮฺ เบ็น อับดุลลอฮฺ (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 193)

อิมามมาลิกได้แต่งหนังสือ “อัลมุวัฏฏะฮฺ” ซึ่งเป็นหนังสือที่ว่าด้วยหะดีษที่เรียบเรียงบทตามหัวเรื่องของฟิกฮ์ (al-Khadariy, 1965 : 304-305)

หนทางของมาลิกในการก่อตั้งมัซฮับของท่าน

หนทางของอิมามมาลิกในการก่อตั้งมัซฮับจะแตกต่างกันกับหนทางของอิมามอะบูหะนีฟะฮฺ เพราะอิมามมาลิกจะเปิดประตูกว้างกับการปฏิบัติงานด้วยหะดีษ ซึ่งเป็นหลักยึดถือของท่านและจะปิดกั้นประตูในการให้คำชี้ขาดต่อการปฏิบัติด้วยกียาส (การเปรียบเทียบ) นอกจากนี้เพื่อความจำเป็นเท่านั้น ดังนั้นเงื่อนใจของท่านในการรับใช้หะดีษจะไม่เหมือนกับเงื่อนใจของอะบูหะนีฟะฮฺ ท่านปฏิบัติใช้กับเคาะบ์รฺวาหิดในเมื่อเคาะบ์รฺวาหิดนั้นเศาะหีหฺ หรือหะสัน จึงทำให้การปฏิบัติใช้หะดีษในมัซฮับของท่านเป็นจำนวนมาก และไม่มีใครกล่าวว่า มาลิกเป็นคนที่เรียบง่ายในการรับหะดีษ (ตะสาฮฺ) โดยที่ไม่มีการพิจารณาหรือกัณฑ์กรอง แต่จริง ๆ แล้วท่านเป็นคนที่เข้มงวดในการคัดเลือกหะดีษ (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 193)

นอกจากที่ท่านได้ใช้อัลกุรอานและอัซซุนนะฮฺเป็นหลักในการวางกฎเกณฑ์ในมัซฮับของท่าน แล้วท่านยังมีกฎเกณฑ์อื่นอีกด้วยที่ใช้ในการพิจารณา เช่น

- 1) มะศอลิหฺ มุรตะละฮฺ หมายถึง ผลประโยชน์ที่ศาสนบัญญัติไม่ได้เสนอว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งโมฆะและไม่มีหลักฐานที่ชัดเจนมาอ้าง
- 2) สัดคุษ ษะรออิฮฺ หมายถึง การงดเว้นสิ่งอนุญาตต่างๆ ที่จะทำให้เกิดเป็นสาเหตุของความเสื่อมเสียหรือสิ่งต้องห้าม
- 3) คำพูดของเศาะหาบะฮฺ หมายถึง คำพูดของเศาะหาบะฮฺที่ถูกต้องที่ไม่ขัดกับหะดีษเศาะหีหฺที่มาจากนบี ﷺ
- 4) การกระทำของชาวมะดีนะฮฺ คือ สิ่งที่ชาวมะดีนะฮฺทุกคนเห็นพ้องกันในสิ่งนั้นและอุละมาอ์ของพวกเขาเห็นชอบด้วยในการปฏิบัติ แล้วการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นหลักฐานที่มาก่อนกียาสและต้องมาก่อนกว่าหะดีษเศาะหีหฺ แต่ถ้าหากว่าการกระทำนั้นไม่เป็นมติอย่างเอกฉันท์ เป็นเพียงการกระทำของส่วนใหญ่เท่านั้นก็สามารถเป็นหลักฐานมาก่อนเคาะบ์รฺวาหิด เพราะการ

กระทำนี้จะอยู่ตำแหน่งของการรายงาน ถ้าการปฏิบัติยิ่งมากเท่าไร ตำแหน่งของการรายงานก็ยิ่งมากเท่านั้น ในเมื่อมีเคาะบรัวาคิดไปแย้งกับการกระทำของพวกเขา ถือว่าเคาะบรัวาคิดนั้นถูกยกเลิก

ในบรรดานักอธิบายของมัซฮับมาลิกเห็นตรงกันว่า การกระทำที่สืบทอดของชาวมะดีนะฮ์ที่เป็นมคิอย่างเอกฉันท์คือ เป็นหลักฐาน อาทิเช่น การกำหนดตราซังและเครื่องดวง ส่วนการกระทำที่เกิดจากความอุตสาหะของพวกเขาที่เป็นมคิอย่างเอกฉันท์ บรรดานักอธิบายของพวกเขาที่มีความเห็นที่แตกต่างกัน

5) การใช้หลักการอิสติหฺซาน หมายถึง การพิจารณาเห็นชอบด้วยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยปัญญาเป็นบรรทัดฐาน เป็นอีกวิธีหนึ่งในการวิเคราะห์และแสดงมติในด้านนิติศาสตร์อิสลาม (ฟิกฮ์) ที่อิมามมาลิกใช้เช่นกัน (Ahmad Amīn, 1956 : 2/211-212 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 194-195 ; al-Khadariy, 1965 : 241)

สาเหตุที่ทำให้อิมามมาลิกต้องรักษาจุดยืนของท่าน

ด้านประวัติศาสตร์

มะดีนะฮ์ในสมัยท่านเราะสูล ﷺ คือ ศูนย์กลางของบัพัญญูติศาสนาอิสลาม ชาวมะดีนะฮ์สามารถเห็นบัญญัติศาสนาเชิงปฏิบัติ พวกเขาจะรู้ว่าผู้อื่นกับการกระทำของเราะสูล ﷺ ของบรรดาเศาะหาบะฮ์ผู้อาวุโส โดยเฉพาะบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่มีความสามารถในด้านฟิกฮ์ อาทิ เช่น อุมัร อูสมาน อับดุลลอฮ์ เป็น อุมัร อาอิชะฮ์ ซัยด เป็น ยาบิต และเศาะหาบะฮ์ท่านอื่น ๆ หลังจากนั้นแล้วได้มีฟุเกาะฮ์อ์ มะดีนะฮ์ทั้งเจ็ด คือ

1. อับดุลลอฮ์ เป็น อัลคุดลอสฺ เป็น อุดบะฮฺ เป็น มัสอูด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ.94 หรือ99
2. อูเราะฮ์ เป็น ชูบัยร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 94
3. อัลกอสิม เป็น มุฮัมมัด เป็น อะบีบักร์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 106
4. สะอีด เป็น อัลมุสัยยิบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 93
5. สุลัยมาน เป็น ยะฮ์ซาล เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 100
6. กอริญะฮ์ เป็น ซัยคุ เป็น ยาบิต เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 100
7. สาลิม เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น อุมัร เป็น อัลค็อฏฏ็อบ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 106

(Ahmad Amīn, 1956 : 2/208)

แล้ววิชาความรู้ของพวกเขาเหล่านั้นได้ถ่ายทอดให้แก่บรรดาอะลิมะฮ์ชนรุ่นหลังจากพวกเขาต่อมาเช่น

1. อิบนูชิยาบ อัซซุฮรียฺ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 124
2. นาฟิอฺ เมอลา อับดุลลอฮ์ เป็น อุมัร เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 117

3. อะบูฮัซซะนาต อับดุลลอฮ์ เบ็น ซักวาน เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 131

4. เราะบิอะฮ์ อรรเราะฮ์ เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 136

5. ยะหฺยา เบ็น สะอีด เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 143

แล้ววิชาความรู้ของพวกเขาได้ไหลลงสู่ทรวงอกของอิมามมาลิก ท่านปฏิบัติเหมือนกับพวกเขาได้ปฏิบัติ พวกเขาทั้งหมดอยู่ในหมู่พวกที่ยึดกับหะดีษ และไม่เอาดีด้วยความเห็นนอกจาก เราะบิอะฮ์ อรรเราะฮ์ คนเดียวที่แปลกกว่าเพื่อนที่เอามาพูดด้วยความเห็นเหมือนกับชื่อของท่านได้ให้สัญญาไว้และเป็นที่ไม่แปลกนักหากอิมามมาลิกได้เอาอุดมการณ์ความเห็นจากท่านมาใช้บ้าง (Ahmad Amīn, 1956 : 2/209 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 198)

ด้านสภาพแวดล้อม

อิมามมาลิกมองว่าไม่จำเป็นต้องมีการเปิดกว้างในเรื่องของกียาส (หลักการเปรียบเทียบ) มาเป็นบรรทัดฐานในการวิเคราะห์นิติศาสตร์ เพราะมีหะดีษมากมายอยู่แล้วและเพียงพอที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่มา หากว่าจำเป็นต้องใช้หลักการกียาส ก็ถือว่าเป็นโอกาสที่จำเป็นจริงๆ

นอกจากนั้นแล้วพวกพหุวิชาไม่ชอบในเรื่องของการสมมุติ พวกเขาเป็นคนที่ชอบการปฏิบัติ ชอบความจริงไม่เหมือนกับพวกชาวอิรักที่ชอบในการเปรียบเทียบ (กียาส) เอนเอียงในด้านการสมมุติ และชอบค้นคว้าในสิ่งที่จะเกิดขึ้น

เพื่อป้องกันรักษาความเจริญก้าวหน้าต่อไป อิมามมาลิกได้ใช้หลักการมะสอลิหฺ มุรตะละฮ์ ตัดคุษชะรออียฺ อะมัลอะฮฺลุ อัลมะดีนะฮ์ และอิสติหฺซาน ถึงแม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะให้ความหมายของความเห็นที่เปิดกว้างแต่กรอบของใช้ของมัน แคบกว่ากรอบของการใช้ปฏิบัติด้วยกียาส (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 198)

หนทางของอิมามอัซซาฟีอียฺในการก่อตั้งมัซฮับ

เป็นที่รู้กันว่า อิมามอัซซาฟีอียฺนั้นได้รวบรวมสองแนวทางที่ผ่านมา เป็นแนวทางเดียวที่สมบูรณ์ ไม่ใช่แนวทางที่นำไปสู่การละเลยหรือเกินความเหมาะสม แต่เป็นแนวทางกลางซึ่งเป็นแนวทางที่ดีที่สุดของงานอิสลาม และบนรากฐานนี้เองท่านอิมามอัซซาฟีอียฺ ได้ยึดเป็นแนวทางมัซฮับของท่านที่เห็นด้วยกับต่อไปนี้คือ

1. เห็นชอบด้วยกับพวกชาวอิรักที่ยึดเอาหลักการกียาส (หลักการเปรียบเทียบ) พร้อมกับมีเงื่อนไขบางอย่าง เพราะมันผนวกสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความสำคัญในเรื่องหุก่ม (คำชี้ขาด) กับสิ่งอื่นที่มีความสำคัญในเรื่องหุก่มของมัน และความเห็น (อรรเราะฮ์) ในกรณีอย่างนี้ คือ ถือว่าเป็นการยึดกับตัวบท มันไม่ใช่เป็นการอุดริในศาสนบัญญัติ

2. ไม่เห็นด้วยกับพวกชาวอิรักที่ยึดเอาหลักการอิสติหฺसान (การพิจารณาเห็นชอบด้วยในเรื่องหนึ่ง โดยปัญหาเป็นบรรทัดฐาน) เพราะมันเป็นสิ่งที่ห่างไกลจากรศมีแสงสว่างของบทบัญญัติทั้งสอง คือ อัลกิตาบและอัลสุนนะฮฺ และหวาดกลัวว่าผู้เป็นเจ้าของจะเกิดอาการงมงาย ดังนั้นไม่มีผู้เรียกร้องไปสู่ที่เกินความเหมาะสม ดังที่อิมามอัชชาฟีอีย์ได้กล่าวไว้ว่า “ผู้ใดได้พิจารณาเห็นชอบด้วยในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยปัญหาเป็นบรรทัดฐาน แท้จริงผู้นั้นได้กำหนดศาสนบัญญัติแล้ว”

3. ไม่เห็นด้วยกับพวกชาวอิรักที่พวกเขามีความเข้มงวดในการรับหะดีษเพราะหะดีษเป็นแหล่งบทบัญญัติหนึ่งที่สำคัญยิ่งหลังจากอัลกุรอาน และเป็นการเพียงพอแล้วที่จะรับหะดีษ หากว่าหะดีษนั้นมีสายรายงานติดต่อกันจริง

4. ไม่เห็นด้วยกับพวกชาวหะดีษที่พวกเขารักษาในวงของอัลกุรอานและอัลสุนนะฮฺเท่านั้น โดยที่ไม่อาศัยกียาสนอกจากในยามจำเป็นเท่านั้น และบางครั้งพวกเขาละทิ้งหะดีษเศาะหีหฺ เพื่อคำพูดของคนหนึ่งจากบรรดาเศาะหาบะฮฺหรือตาบิอิน เพราะแนวทางเหล่านี้จะผลักดันพวกเขาให้ถึงที่สิ้นสุดของงาน แล้วไปเอาในสิ่งที่ไกลกว่าหลักการกียาสเสียอีก และสิ่งที่อันตรายที่สุดก็คือสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า “มะซอลิหฺมุรสะละฮฺ” กล่าวคือความเห็น(อฺเราะเย) ที่มีความหมายเปิดกว้าง นั้นเพื่อรับฝิดชอบความอ่อนโยนและความยืดหยุ่นของมัซฮับ ทั้งที่พวกเขายังมีทางเลือกที่ดีกว่าที่สามารถจะหาความจริงได้ คือกียาส เพราะกียาสนั้นจะไม่พ้นออกจากอัลกิตาบและอัลสุนนะฮฺ รศมีของกียาสมาจากรศมีของทั้งสอง

5- ไม่เห็นด้วยกับพวกชาวหะดีษที่พวกเขายึดเอาคำพูดของเศาะหาบะฮฺ และการกระทำของชาวมะดีนะฮฺเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นการกระทำเดียวกันกับความเห็นที่มีความหมายทั่วไป (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 199-202)

จากข้างต้นสรุปได้ว่า อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เลือกมัซฮับของท่านบนแนวทางสายกลางระหว่างสองมัซฮับ และสามารถเรียกมัซฮับของท่านว่า มัซฮับชาวสายกลาง

อรรรอซีย์ กล่าวว่า แท้จริงผู้คนในช่วงก่อนสมัยของอัชชาฟีอีย์มีสองพวกคือ พวกชาวหะดีษและพวกทศนะนิยม พวกชาวหะดีษจะเป็นผู้ที่อ่อนแอในเรื่องของการทะเลาะ ได้เถียงอ่อนแอในเรื่องที่ทำให้แนวทางของพวกทศนะนิยมเลวลง แต่ผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากพวกเขา คือความแข็งแกร่งในศาสนาและการช่วยเหลือในเรื่องของอัลกิตาบและอัลสุนนะฮฺ ส่วนพวกทศนะนิยมพวกเขาพยายามที่น่าเสนาอรายงานสิ่งที่พวกเขาได้ประยุกต์ออกมาเรียบเรียงด้วยความคิด และด้วยความพยายามของพวกเขาทำให้เกิดการช่วยเหลือกับตัวบท

ในส่วนอิมามอัชชาฟีอีย์นั้นนับว่าเป็นคนที่มีความรู้เกี่ยวกับตัวบทที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ เป็นคนที่มีความรู้ในเรื่องของหลักการฟิคว์ (อุศูลุฟิคว์) และข้อแม้ในการ

ยืนยันหลักฐานด้วยตัวบท ยิ่งกว่านั้นท่านยังเป็นคนเขียนและเรียบเรียงในเรื่องอุศุลฟิคว์อีกด้วย ท่านเป็นคนที่มีความสามารถในการทะเลาะโต้เถียง ถ้าไม่เป็นเช่นนั้นแล้วผู้คนส่วนใหญ่ต้องคัดค้านกับการบอกเลิกคำพูดของอะบูหะนีฟะฮ์และของมาลิก เนื่องจากท่านมีความแตกต่างกันกับทั้งสอง (al-Rāziy, 1993 : 138-139)

จากข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า สมัยของอิมามอัชชาฟีอีย์นั้นมีความมั่นคงด้านการเมืองและเศรษฐกิจ มีความรุ่งเรืองด้านสังคมและวัฒนธรรม และมีความอิสระในด้านความคิดและวิชาการ

สมัยนั้นถือว่าเป็นสมัยที่ทำให้อิมามอัชชาฟีอีย์นั้นมีการเคลื่อนไหว เกิดความกระตือรือร้น ความมีชีวิตชีวาและการกระทำ เนื่องจากว่าวัฒนธรรมอาหรับและอิสลามได้ปะปนกับวัฒนธรรมยูเนียน เปอร์เซียและอินเดีย จึงทำให้วัฒนธรรมอิสลามกลายเป็นรูปแบบใหม่และมีความแตกต่างจากเดิม ในวัฒนธรรมอิสลามอันใหม่นี้ประกอบด้วยความเฉลียวฉลาดของชาวอาหรับชนบท การใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ความชัดเจนในการพูดและการใช้สำนวน โวหารของพวกเขาปรัชญาของเปอร์เซียและยูเนียน และการปกครองของอินเดียและกรีต

เป็นยุคสมัยการแปลหนังสือถึงจุดสุดยอด เป็นรัศมีส่องทางกับคนรุ่นหลัง เป็นแหล่งความรู้และศิลปะสำหรับผู้ที่จะค้นคว้าด้านการแพทย์ วิศวกรรม ปรัชญา ร้องรำ ดนตรี ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ ศาสนาเปรียบเทียบ และประวัติศาสตร์เป็นต้น

เป็นยุคสมัยที่มีการเขียนตำราที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในวิชาหะดีษ ดัฟตีร์ ฟิคว์ และในสาขาวิชาต่าง ๆ มีการรวบรวมปัญหาประเภทต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดความสะดวกกับคนรุ่นหลัง

เป็นยุคสมัยที่มีการโต้เถียง การอภิปรายด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านการพูด การเขียนและความเชื่อ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ตีในความหมายที่ความเข้าใจและสวยงามต่อหน้าผู้มีเกียรติและผู้คนทั่วไป โดยการใช้วิธีการอธิบายต่าง ๆ เหตุผลทางปัญญา หลักฐานจากอัลกุรอาน และอัลหะดีษในการโต้ตอบ หลังจากนั้นมีการบันทึกและเขียนลงในหนังสือเก็บไว้เป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลัง ซึ่งมันได้สะท้อนให้เห็นถึงความประณีตของสติปัญญา ความรู้ในการไตร่ตรอง วาทศิลป์ในการพูด รสชาติในการเขียน ซึ่งมันเป็นกองทัพอันล้ำค่า ที่บรรดาอะละมาฮ์ ฟุเกาะฮาอ์ นักวรรณกรรม นักกลอน โวหารและคนอื่น ๆ ได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน และอิมามอัชชาฟีอีย์ ก็คือหนึ่งในบรรดาผู้เก่งที่ปรากฏอยู่รวมในนั้นด้วย

เป็นยุคสมัยที่บรรดาอะละมาฮ์และฟุเกาะฮาอ์ใช้ความพยายามอุตสาหะในการที่จะให้คำของอัลลอฮ์ (กะลิมะฮ์ อัลลอฮ์) และศาสนาของพระองค์นั้นสูงส่ง ในการที่จะยกระดับความรู้ความเข้าใจนั้น พวกเขาได้อนอนตอนกลางคืน เดินทางด้วยความทุกข์ยากลำบาก อพยพจาก

ประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง และพวกเขายังได้เผชิญหน้ากับความเคราะห์ร้ายต่าง ๆ แต่ด้วยความกล้าหาญที่หายาก ทำให้พวกเขาเกิดความรัก ความบริสุทธิ์ใจต่อวิชาความรู้ และมั่นคงอยู่กับ การรับใช้อิสลามและบรรดามุสลิม

เป็นยุคสมัยที่เกิดการแพร่หลายทัศนะของอิมามทั้งสามคืออิมามอะบูหะนีฟะฮ์ อิมามมาลิก และอิมามอัชชาฟีอีย์ ทัศนะและความคิดของพวกเขาได้กระจัดกระจายออกมาและ เติบโตขยายเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน และคงดำเนินต่อไปถึงที่สุด

3.4.2 ชื่อมัฮัฮับ

ในบรรดาสถานศึกษานิติศาสตร์ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางและแพร่หลายทั่วโลกเช่นเดียวกัน คือ มัฮัฮับที่ก่อตั้งโดยอิมามอัชชาฟีอีย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในนามของ **มัฮัฮับ อัชชาฟีอีย์** ในความเป็นจริง มัฮัฮับอิมามอัชชาฟีอีย์แบ่งออกเป็น 2 ทัศนะที่เป็นที่รู้จักกันคือ เกาล์เกาะติม (ทัศนะเก่า) และเกาล์ญะดีด (ทัศนะใหม่)

3.4.2.1 เกาล์เกาะติม (ทัศนะเก่า)

เกาล์เกาะติม คือ ทัศนะหรือแนวคิดของอิมามอัชชาฟีอีย์ทั้งที่เป็นคำพูด การเขียน และการชี้ขาดในเรื่องศาสนา (ฟัตวา) ในช่วงเวลาที่ท่านอยู่ที่อิรัก ก่อนอพยพไปที่ มิสร์ กล่าวคือ ในช่วงปี ฮ.ศ. 195-199

ในบรรดาหนังสือมัฮัฮับของท่านที่เผยแพร่คือ

1. อรรถศาสตร์ ในเรื่องของอุศูลฟิเกฮ์
2. อัลหุญญะฮ์ ในเรื่องของฟิเกฮ์ที่นำโดยอัลชะฮะอูฟะรอญีและหนังสืออัลหุญญะฮ์เล่มนี้เอง เป็นที่รู้จักในเมื่อก้าวถึงเกาล์เกาะติมของอิมามอัชชาฟีอีย์

ในบรรดาผู้ที่เป็นแกนนำสำคัญในการเผยแพร่เกาล์เกาะติมของท่านอิมาม อัชชาฟีอีย์ คือ

1. อิมามอะหฺมัด เบน หันบัล

ท่านคือ อะบู อับดุลลอฮ์ อะหฺมัด เบน มุฮัมมัด เบน หันบัล เป็นท่านหนึ่งจาก บรรดาอิมามสี่ท่านที่สำคัญ ท่านได้อยู่ตลอดเวลา กับอิมามอัชชาฟีอีย์ที่อิรักจนกว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ อพยพไปที่มิสร์ ท่านได้เสียชีวิตในปี ฮิจญ์เราะฮ์ศักราช 241

2. อ็ชชะอูฟะรอนีย์

ท่านคือ อิมามอะบูอลี อัลหะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อัลหุสัยนุ (อิบน์อุศเศาะบาหุ) อ็ชชะอูฟะรอนีย์ ท่านเป็นคนหนึ่งที่มีความรู้ในด้านฟิกฮฺ หะดีษ และเป็นอิมาม (หัวหน้า) ในด้านภาษาศาสตร์ ได้เสียชีวิตในเดือนเราะบิอฺออะกีร์ ปี อิจญ์เราะฮ์ศักราช 249

3. อัลกะรอบีลี

ท่านคือ อิมามอะบูอลี อัลหุสัยนุ เป็น อลี เป็น ยะซีด อัลบัจมาดี อัลกะรอบีลี เป็นอิมาม (หัวหน้า) ที่รวบรวมระหว่างฟิกฮฺกับหะดีษ ท่านได้เสียชีวิตในปีอิจญ์เราะฮ์ศักราช 245 หรือ 248

4. อะบุนูร

ท่านคือ อิมามอะบุนูร อิบรอฮีม เป็น คอลิด เป็น อัลยะมาน อัลกัลบี อัลบัจมาดี ท่านเคยสังกัดอยู่ในมัซฮับของอิมามอะบูหะนีฟะฮ์มาก่อน แล้วได้ตามอิมามอัชชาฟีอี และยังมีมัซฮับของตนเองในต่อมา ท่านได้เสียชีวิตในเดือนเศาะฟัร ปี อิจญ์เราะฮ์ศักราช 240

ทัศนะเก่าหรือเกาล์เกาะดีมของอิมามอัชชาฟีอีได้ถูกทอดทิ้งโดยอิมามอัชชาฟีอี และไม่ได้ปฏิบัติกับมันนอกจาก 20 ปัญหาโดยประมาณที่ยังใช้ปฏิบัติอยู่กับทัศนะเก่า (al-Nawawiy, 1990 : 1/66)

3.4.2.2 เกาล์ญะดีด (ทัศนะใหม่)

เกาล์ญะดีด คือ ทัศนะหรือแนวคิดของอิมามอัชชาฟีอี ทั้งที่เป็นคำพูด การเขียน และคำชี้ขาดในเรื่องศาสนา (ฟัตวา) ในช่วงเวลาที่ท่านอยู่ในมึศร์ คือ ตั้งแต่ปลายปี ฮ.ศ. 199 จนกระทั่งท่านเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 204 เป็นระยะเวลาไม่เกิน 5 ปี

ในบรรดาหนังสือมัซฮับของท่านที่เผยแพร่ คือ

1. อรรถิสาละฮ์ (อัลญะดีดะฮ์หรือใหม่)
2. อัลอุมมุ
3. อัลอิมลาฮ์
4. มุคตะศัร อัลนุวัยฎีย
5. มุคตะศัร อัลมุชะนี

ในบรรดาผู้ที่เป็นแกนนำสำคัญในการเผยแพร่เกาล์ญะดีดของท่านอิมามอัชชาฟีอี (al-Nawawiy, 1990 : 1/106, 107, 135 ; Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 606) คือ

1. อัลนุวัยฎีย

ท่านคือ อิมามอะบูยะกูบ ยูสุฟ เป็น ยะหฺยา อัลกูเราะซีย อัลนุวัยฎีย อัลมึศรี เป็นศิษย์ท่านอาวุโสที่สุดจากบรรดาศิษย์ของอิมามอัชชาฟีอีที่มึศร์ เป็นผู้แทนอิมามอัชชาฟีอี

หลังจากที่ท่านเสียชีวิต สำหรับท่านนั้นมีหนังสืออัลมุกตะศัร ซึ่งได้ย่อจากคำพูดของอิมาม อัสซาฟีอี ท่านได้เสียชีวิตในคุกที่บัฆดาดีในวันศุกร์ ปี ฮ.ศ. 231

2. อัลมุชะนีย

ท่านคือ อิมามอะบูอิบรอฮีม อิสมาอีล เป็น ยะหฺยา อัลมุชะนีย อัลมึศรีย นาสิรุลมัยฮับ (ผู้พิทักษ์มัยฮับ) มุจญ์ตะฮิด และได้มีมัยฮับของตนเองเกิดมา ท่านได้เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 264 และฝังศพใกล้กับหลุมศพหรืออุโบร์ของอิมามอัสซาฟีอี

3. อรัเราะบือ อัลมะรอดีย

ท่านคือ อิมามอะบูฮามิด อรัเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น อับดุลญับบาร อัลมะรอดีย อัลมุอัซซิน ท่านเป็นที่รู้จักในนามของอรัเราะบือ เสียชีวิตในเดือนชะวาอัล ปี ฮ.ศ. 270

4. อรัเราะบือ อัลญัยซี

ท่านคือ อะบูมุฮัมมัด อรัเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น ดาวูด อัลอัซดีย อัลญัยซี เสียชีวิตในเดือนชุลหิจญะฮฺ ปี ฮ.ศ. 256

5. หัรมะละฮฺ

ท่านคือ อิมามอะบูนะญิบ หัรมะละฮฺ เป็น ยะหฺยา เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น หัรมะละฮฺ อัลมึศรีย เป็นอิมาม (หัวหน้า) ในวิชาหะดีษและฟิกฮฺ เสียชีวิตในเดือนชะวาอัล ปี ฮ.ศ. 243

6. ยูนุส เป็น อับดุลอะฮฺลา

ท่านคือ อิมามกะบิรอะบูมุซา ยูนุส เป็น อับดุลอะฮฺลา อัลเศาะดะฟีย อัลมึศรีย เสียชีวิตในเดือน เราะบืออัลอะกีร์ ปี ฮ.ศ. 246

7. มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลหะกัม

ท่านคือ อิมามอะบูอับดุลลอฮฺ มุฮัมมัด เป็น อับดุลลอฮฺ เป็น อับดุลหะกัม อัลมึศรีย และท่านเปลี่ยนไปสังกัดกับมัยฮับอิมามมาลิกก่อนท่านเสียชีวิตสองเดือน คือ หลังจากเสียชีวิตอิมามอัสซาฟีอี ท่านเสียชีวิตในเดือนชุลหิจญะฮฺ ปี ฮ.ศ. 268

8. อับดุลลอฮฺ เป็น อัชชูบิร อัลมักกีย เป็น ที่รู้จักในนามชื่อ อัลหุหมัยดีย

ท่านได้อยู่กับอิมามอัสซาฟีอีตั้งแต่อยู่ที่มักกะฮฺ บัฆดาดี และมีศรัทธาทั้งอิมามอัสซาฟีอีเสียชีวิต แล้วท่านได้กลับมาอยู่ที่เมืองมักกะฮฺในฐานะเป็นมุฟตี (ผู้ชี้ขาดในเรื่องศาสนา) เสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 219

3.4.3 การแพร่หลายมัยฮับ

อิมามอัสซาฟีอีได้รับการถ่ายทอดวิชาฟิกฮฺและหะดีษจากอิมามมาลิกและการใช้ความเห็น (อรัเราะฮฺ) จากอิมามมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน อัชชะบานีย เนื่องจากท่านมีวิชาความรู้ที่

กว้างขวาง ความสามารถที่เหนือในการโต้เถียง และสามารถรวบรวมหลักฐานของท่านมาเป็นกลางระหว่างอศหามุละหะดีษ (แนวของผู้ใช้หะดีษเป็นหลัก) กับอศหามุละหะดีษ (แนวของผู้ใช้ความเห็น) มัซฮับอชชาฟีอีได้เริ่มทำการเผยแพร่ที่มีศรีเป็นแหล่งแรกและได้ปรากฏออกมาในรูปแบบของมัซฮับฟิกฮ์เต็มตัว คือ ช่วงต้น ๆ ของศตวรรษที่สามแห่งฮิจญ์เราะฮ์ศักราช

ส่วนสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการเผยแพร่มัซฮับในมิสร มีดังนี้ คือ

1. การแพร่กระจายมัซฮับอิมามมาลิก ชื่อเสียงของท่าน ลูกศิษย์ลูกหาและคนซึ่งชอบกับท่านมีมากมายที่มีศรี และเป็นที่ยอมรับกันทั่วอิมามอชชาฟีอี้นั้น คือ หนึ่งในบรรดาศิษย์ของอิมามมาลิกที่ได้จบการศึกษาจากสถาบันของท่าน ด้วยเหตุนี้อิมามอชชาฟีอีจึงได้รับการตอบรับและการเอาใจใส่อย่างดี

2. การปรากฏบุคลิกภาพของอิมามอชชาฟีอี ความปรารถนาอย่างแรงกล้า ความเหนือในด้านวรรณกรรมและภาษา ความรอบรู้ในคำพูดต่าง ๆ ของอิมามมาลิกและของอศหามุละหะดีษ และความช่วยเหลือสนับสนุนกับมัซฮับอะฮ์ลุลหะดีษของท่านนั่นเอง

3. การมีชื่อเสียงด้วยตระกูลเรซของท่านที่มีเชื้อสายวงศ์ตระกูลสืบต่อกับท่านบนิ ซึ่งมีความผูกพันในใจของคนมุสลิมอยู่แล้ว (al-Shāfi'iy, 2005 : 29-30)

อิมามอชชาฟีอีเป็นผู้ซึ่งทำการเผยแพร่มัซฮับของตนด้วยตนเอง ซึ่งได้รับการตอบรับจากอศหามุละหะดีษและอศหามุละหะดีษเป็นอย่างดีภายหลังจากที่ท่านได้เสียชีวิต มัซฮับของท่านได้รับการสนับสนุนจากบรรดาผู้ปกครองอัลอัยยูบีน

มัซฮับอิมามอชชาฟีอีได้แพร่หลายที่มีศรี อะดิน ฆะฎอรอลมาต อีรัก ปากีสถาน ซาอุดีอาราเบียและอินโดนีเซียเป็นต้น (al-Shāfi'iy, 2005 : 30 ; Abū Zahrah , 1948 : 333)

การแพร่ขยายของฟิกฮ์อิมามอชชาฟีอี้นั้น มีขั้นตอนระยะเวลาที่สำคัญ หลายขั้นตอนด้วยกัน

1. ขั้นตอนระยะเวลาการเตรียมพร้อมและก่อตั้งมัซฮับ

คือ เริ่มตั้งแต่หลังจากเสียชีวิตอิมามมาลิกในปี ฮ.ศ. 179 จนกระทั่งท่านได้มาถึงที่เมืองบัฆดาตครั้งที่ 2 ในปี ฮ.ศ. 195 (ทศนะเก่า) ใช้เวลาประมาณ 16 ปี

2. ขั้นตอนระยะเวลาการเกิดและการเติบโตของเกาล์เกาะติม

คือ เริ่มจากที่ท่านได้มาถึงที่เมืองบัฆดาตครั้งที่ 2 ในปี ฮ.ศ. 195 จนกระทั่งท่านได้อพยพมาถึงที่มีศรีในปี ฮ.ศ. 199

3. ขั้นตอนระยะเวลาการเติบโตและความสมบูรณ์ของเกาล์เกาะติม

คือ เริ่มจากที่ท่านได้อพยพมาถึงที่มีศรีในปี ฮ.ศ. 199 จนกระทั่งวันเสียชีวิตของท่านในปี ฮ.ศ. 204

4. ขั้นตอนระยะเวลาการผลิตและสานต่อ

คือ เริ่มจากหลังที่เสียชีวิตของท่านใน ปี ฮ.ศ. 204 จนถึงกลางศตวรรษที่ 5 แห่งอิญญเราะฮ์ศักราช (หรือศตวรรษที่ 7 แห่งอิญญเราะฮ์ศักราชในบางทัศนะ)

ในช่วงระยะเวลานี้ได้มีบรรดามิตรสหายของท่าน บรรดามุจญ์ตะฮิดและบรรดาอิมามจากรุ่นแรก รุ่นที่สอง และรุ่นที่สามที่มีความพยายามยิ่งในการแสดงออกปัญหาต่าง ๆ ตามอุศูลของท่าน (หลักการบัญญัติหุกุมของท่าน)

ก. บรรดาอิมามรุ่นแรก คือ บรรดาพวกเขาที่ได้รวมอยู่กับอิมามอัซซาฟีฮีย์ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่

ข. บรรดาอิมามรุ่นที่สอง คือ บรรดาพวกเขาที่เสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. 200 ที่ไม่เคยคบหากับท่านอิมามอัซซาฟีฮีย์ แต่พวกเขาได้ใช้แนวทางของท่านในการดำเนินปฏิบัติ

ค. บรรดาอิมามรุ่นที่สาม คือ บรรดาพวกเขาที่เสียชีวิตระหว่างปีฮ.ศ. 300-400 (Ahmad Nahrawiy, 1988 : 433-437)

3.4.4 ผู้สนับสนุนมัฮัฮับ

อิมามอัซซาฟีฮีย์ เป็น คนหนึ่งที่อยู่จักและมีชื่อเสียงในบรรดาอิมามสี่ท่านที่มีลูกศิษย์ลูกหาและผู้สนับสนุนมากมาย มาเผยแพร่แนวคิดหรือมัฮัฮับของท่าน อิมามอัศศุบกีฮีย์ได้กล่าวถึงพวกเขา ในหนังสือของท่านที่ชื่อว่า “ฎะาะบะกะอ์อัซซาฟีฮียะฮ์” เป็นจำนวนมาก และพอที่จะสรุปอย่างย่อได้ดังนี้

ลำดับ	ยุคสมัย	จำนวน	เล่มที่/หน้า
1	บรรดาผู้ที่ได้รวมอยู่กับอิมามอัซซาฟีฮีย์ในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่	40	2/5-180
2	บรรดาผู้ที่ไม่เคยรวมอยู่กับอิมามอัซซาฟีฮีย์ แต่พวกเขาได้ใช้แนวทางของท่านในการดำเนินปฏิบัติและเสียชีวิตหลังจากปี ฮ.ศ. 200	33	2/183-348
3	บรรดาผู้ที่ได้เสียชีวิตในช่วงระหว่างปี ฮ.ศ. 300-400	174	3/7-489
4	บรรดาผู้ที่ได้เสียชีวิตในช่วงระหว่างปี ฮ.ศ. 400-500	319	4/5-404, 5/7-371

5	บรรดาผู้ที่ได้เสียชีวิตในช่วงระหว่างปี 500-600	474	6/7-402, 7/5-369
6	บรรดาผู้ที่ได้เสียชีวิตในช่วงระหว่างปี ส.ศ. 600-700	250	8/5-418

ยังมีผู้สนับสนุนของท่านอีกมากมายที่อิมามอัศสุบกีไม่ได้กล่าวถึง แต่อยู่ละมาอ์
คนอื่น ๆ ได้กล่าวไว้ในหนังสือของเขา (al-Subkiy, 1992 : เล่ม 2-8)

ในบรรดาพวกเขาที่มีชื่อเสียง ดังเช่น คือ

ลำดับ	ชื่อ	เสียชีวิต	หมายเหตุ
1	อิมามอะบูอับดุลลอฮ์ อะหฺมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น หันบัล เป็น ฮิลาล เป็น อะลัด อัจชะบานีย์	241	ผู้เผยแพร่มัซฮับ เกาะดิม เป็นคน หนึ่งของอิมาม 4 ท่าน ที่มีชื่อเสียง
2	อัลบุวัยฎีย์ อะบูยะอฺกูบ ยูสุฟ เป็น ยะหฺยูยา อัลบุวัยฎีย์ อัลมิศรี	231	ผู้เผยแพร่มัซฮับ ญะดีด
3	อัลมุชะนียะ อะบูอิบรอฮีม อิสมาอีล เป็น ยะหฺยูยา เป็น อิสมาอีล อัลมุชะนียะ	264	ผู้เผยแพร่มัซฮับ ญะดีด
4	อ็รเราะบือ อัลมูรอดียะ อะบูฮามิด อ็รเราะบือ เป็น สุลัยมาน อัลมูรอดียะ อัลมุอัซซิน	270	ผู้เผยแพร่มัซฮับ ญะดีด
5	อะบูฮูร อิบรอฮีม เป็น คอลิด เป็น อัลยะมาน อัลกัลบีย์ อัลบัฆดาดี	240	พะกีฮู เป็นนัก หะดีษ ผู้เผยแพร่ มัซฮับญะดีด
6	อิบนุ รอสฺวียะฮ์ อะบูยะกูบ อิสฮาก เป็น อิบรอ ฮีม เป็น มุคฺลิด อัลหันฎาะลียะ อัลมรวะชียะ	238	พะกีฮู เป็นนัก หะดีษ (มุหฺนัดิษ)
7	อ็รเราะบือ อัลญิซีย์ อ็รเราะบือ เป็น สุลัยมาน เป็น ดาวูด อัลญิซีย์ อะบูมุฮัมมัด อัลอัชดี	256	ผู้เผยแพร่มัซฮับ ญะดีด
8	ยูนุส เป็น อับดุลอะอฺลา อะบูมุซา ยูนุส เป็น อับดุลอะอฺลา อัศเศาะคะฟียะ อัลมิศรี	264	ผู้เผยแพร่มัซฮับ ญะดีด

9	อะนุนะฎิบ หัรมะละฮุ เป็น ยะห์ยา เป็น อับดุลลอฮุ เป็น หัรมะละฮุ อัลมิศรี	243	เป็นอิมามในเรื่อง ของ ฟิก ฮุ และ หะดีษผู้เผยแพร่ มัฮัฎตะดีค
10	อะนุอุษมาน กอฎี มุฮัมมัด เป็น อะบี อับดุลลอฮุ มุฮัมมัด เป็น อิดริส	240	เป็นลูกคนโตของ อิมามอัซฮาฟีอีย
11	อิมามบุคอรี อะนุอับดุลลอฮุ มุฮัมมัด เป็น อิสมาอิล เป็น อิบรอฮิม	256	เป็นนักรายงาน หะดีษที่โด่งดัง
12	อะนุฮาติม อรรอซี มุฮัมมัด เป็น อิดริส เป็น อัลมันศูร เป็น ดาวูด อัลฆุฟานีย อัลหันซาเลีย	277	เป็นคนหนึ่งใน บรรดาอิมามที่ โด่งดัง
13	อะนุสะอิด อัศคาร์มี อุษมาน เป็น สะอิด เป็น กอติบ เป็น สะอิด อัศสะญิสตานีย	280	พะกีส มุหัดดีษ
14	อะนุซัรอะฮุ อรรอซี มุฮัมมัด เป็น อุษมาน เป็น อิบรอฮิม เป็น ซัรอะฮุ อัยษะกอฟี	302	เป็นคนหนึ่งใน บรรดาอิมามที่ โด่งดัง
15	อะนุยะหฺยา อัศสาฎีย ชะการียา เป็น ยะหฺยา เป็น อับดุลเราะห์มาน อัลมิศรี	307	พะกีส เป็นนัก หะดีษ (มุหัดดีษ)
16	อะนุญะอูฟิร อฎุฎเภาะบะรี มุฮัมมัด เป็น ญะรีร เป็น ยะซิด เป็น กะยีร เป็น ฆอลิบ	310	เป็นนักตัฟสีรที่ โด่งดังคนหนึ่ง
17	อะนุบักร อิบนุคุซัยมะฮุ มุฮัมมัด เป็น อิสฮาก เป็น กุซัยมะฮุ เป็น อัลมุฆีเราะฮุ เป็น ศอลิห เป็น บักร	311	หนึ่งในบรรดา อูละมาอ์ที่โด่งดัง
18	อัลหาฟิซ อัศคาร์กูญีย อะนุอัลหะสัน อะลี เป็น อุมร์ เป็น อะหมัด อัศคาร์กูญีย อัลบัฆดาดี	385	เป็นอัลหาฟิซที่ โด่งดังคนหนึ่ง
19	อะนุ อัลหะสัน อัลอัซหะรี อะลี เป็น อิสมาอิล เป็น อะบี บะซัร อัลบัศรี	320	เป็นอิมาม (หัวหน้า) ของ พวกมุตะกัลลิมีน
20	อะนุ อะลี อัซซุฎฏายีย อัลหะสัน เป็น มุฮัมมัด เป็น อัลอับบาส อัลกอฎีย	400	หนึ่งในบรรดา อิมามมัฮัฎ

21	อะบู มุฮัมมัด อัลญะญัยญี บิดาของอิมามอัลหะเราะมะฆัน- อับดุลลอฮ์ เป็น ยูสุฟ เป็น อับดุลลอฮ์ เป็น ยูสุฟ เป็น มุฮัมมัด เป็น หะชะวะยะฮ์	438	เป็นคนที่มีความเข้าใจในเรื่องฟิกฮ์ อุกศุคตัฟซีร์และอะคัรบ
22	อัลหาฟิซ อัลบัยฮะกีฮ์ อะบูบักร์ อะหฺมัด เป็น อัลหุสัยนุ เป็น อะลี อันนัยสาบูนีย์	458	เป็นหาฟิซที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง
23	อะบู อัลมะอาลี อิมามอัลหะเราะมะฆัน ฎิยาอูดดีน อับดุลมะลิก เป็น อัลญะญัยญี อันนัยสาบูนีย์	478	หนึ่งในอุละมาฮ์ที่มีชื่อเสียงมาก
24	อิมาม อัลฆะฆะฮาดี อะบูฮามิด มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น มุฮัมมัด เป็น อะหฺมัด อัฏฏูฏี	505	หนึ่งในอุละมาฮ์ที่มีชื่อเสียง
25	อัลบะฆะวะวีฮ์ อะบูมุฮัมมัด อัลหุสัยนุ เป็น มัสอูด เป็น มุฮัมมัด อัลบะฆะวะวีฮ์	516	เป็นนักฟิกฮ์ นักหะดีษ และตัฟซีร์
26	ซัยคุ อิซซุคดีน เป็น อับดุลสะลาม อัลสุละมีย์ อัลดิมัชกีฮ์	660	หนึ่งในอุละมาฮ์ที่ใหญ่โต มีฉายาว่าสุลฎอนอัลอุละมาฮ์
27	อิมามอันนะวะวีฮ์- มะหฺญูดดีน อะบูชะการียา ยะหฺยา เป็น ซัรฟ อันนะวะวีฮ์	676	เจ้าของหนังสืออัลมัญมูฮ์ เป็นอุstadายอัลมุตะอัคคิรีน
28	อัลหาฟิซ อัษษะบะบีฮ์ มุฮัมมัด เป็น อะหฺมัด เป็น อุษมาน อะบู อับดุลลอฮ์	748	เป็นหาฟิซที่มีชื่อเสียง เจ้าของหนังสือ "อัตตาริก อัลกะบิร"
29	ตาอูดดีน อัลสุบกีฮ์ อะบูนัศร อับดุลวะฮฺฮาบ เป็น อลี	769	หนึ่งในอุละมาฮ์ที่มีชื่อเสียง เจ้าของหนังสือฎะวะกะออด อัชชะฟีอียะฮ์ อัลกุบรอ

30	อิมาม ญะลาละุดดีน อับดุลเราะห์มาน เป็น อะบี บักรุ อัสสุญญีย์	991	หนึ่งในอูละมาอ์ ชนรุ่นหลังที่มี ชื่อเสียง เจ้าของ หนังสือ “อัชบาสุ วันนะซออิร”
----	--	-----	--

ส่วนประเทศที่ผู้คนสนับสนุนมัซฮับอัสชาฟีอีได้แก่ อียิปต์ (มิกร์) เยเมน อิรัก ปากีสถาน ซูดาน เอธิโอเปีย ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ บรูไน ฟิลิปปินส์ และ อินโดนีเซีย (al-Shāfi'iy, 2005 : 30)

3.4.5 แหล่งที่มาของบทบัญญัติในมัซฮับ

หลักฟิกฮ์หรือนิติศาสตร์อิสลามตามแนวความคิดของท่านอิมามอัสชาฟีอีแตกต่างกับหลักฟิกฮ์ตามแนวความคิดของผู้อื่น ทั้งนี้เนื่องจากท่านอิมามอัสชาฟีอีได้รวบรวมหลักฟิกฮ์ของบรรดาผู้ใช้สติปัญญาและความเห็นของตน (อะฮฺลุ อ์เราะยะ) ร่วมกับฟิกฮ์ของบรรดาผู้ที่ถ่ายทอดจริยวัตรของท่านเราะฮฺลุ โดยยึดหลักจากอัลหะดีษ (อะฮฺลุ อัลหะดีษ) พร้อมทั้งนำการกียาสหรือการอนุมานมาประกอบเข้าด้วยกัน

หลักฟิกฮ์หรือนิติศาสตร์อิสลามตามแนวความคิดของท่านอิมามอัสชาฟีอี รวมทั้งแนวความคิดหรือมัซฮับของท่านจะยึดถือแหล่งสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. อัลกุรอาน

อัลกุรอานเป็นแม่บทหรือหัวใจที่สำคัญที่สุดในการบัญญัติหุกุมของอิมามอัสชาฟีอี ท่านกล่าวว่า : “ทุกสิ่งที่ได้ประทานลงมาในkitabของอัลลอฮฺอันทรงเกียรติคือ ความเมตตา (เราะหฺมะฮฺ) และเป็นหลักฐาน (หุจญ์ญะฮฺ) (al-Shāfi'iy, 2005 : 58)

2. อัสสุนนะฮฺหรืออัลหะดีษ

อัสสุนนะฮฺหรืออัลหะดีษ เป็นแหล่งสำคัญรองลงมาจากอัลกุรอาน เป็นสิ่งบรรยายอัลกุรอาน ในเรื่องเกี่ยวกับอัสสุนนะฮฺนี้ท่านอิมามอัสชาฟีอีได้ให้ความเคารพเป็นอย่างมาก เมื่อท่านพบอัลหะดีษบทใดที่เศาะหีหฺแล้ว ท่านจะน้อมรับทันที ด้วยเหตุนี้เราจึงสามารถพบได้จากการบันทึกประวัติของท่านว่า เมื่อมีผู้ใดนำหะดีษเศาะหีหฺมาแนะนำท่าน ท่านพร้อมที่จะน้อมรับหลักฐานดังกล่าวนั้นเสมอ

ท่านอิมามอัชชาฟีอีได้กล่าวไว้ว่า : (إذا صح الحديث فهو مذهبي)

ความว่า “เมื่อหะดีษบทใดบทหนึ่งแท้ นั่นคือ มัซฮับหรือแนวความคิด
ของฉัน”

ในด้านการแก้ปัญหา เมื่อท่านอิมามอัชชาฟีอีประสบปัญหาใดที่จะต้องแก้หรือ
ชี้แจง ท่านจะต้องค้นคว้าจากอัลหะดีษเสียก่อนเพื่อยึดอัลหะดีษเป็นหลักฐานในการแก้ปัญหาและ
ท่านได้สั่งบรรดาศิษย์ของท่านไว้ให้ละทิ้งความเห็นของท่านทันทีที่ได้พบหะดีษใดขัดต่อความเห็น
ของท่าน แสดงว่าท่านไม่ยอมให้ผู้ใดยึดถือความเห็นของท่านเป็นหลัก หากความเห็นของท่านใน
เรื่องใดขัดต่อหะดีษบทหนึ่งบทใด แสดงถึงความเคารพของท่านที่มีต่อ อัลหะดีษอย่างแน่นแฟ้น

อิมามอัชชาฟีอีได้กล่าวไว้อีกว่า :

(مهما قلت من قول أو أصلت من أصل وفيه عن رسول الله صلى الله
عليه وسلم خلاف ما قلت فالقول ما قال رسول الله صلى الله عليه وسلم
وهو قولي)

ความว่า “อย่างไรก็ตาม คำพูดที่ฉันได้กล่าวออกไป หรือ ความพยายาม
อย่างจริงใจที่ฉันพยายาม แต่เมื่อพบจากท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ขัดแย้งกับคำพูด
ของฉัน (ให้ถือว่า) คำพูดของท่านเราะฮ์ลุล ﷺ นั้นเป็นคำพูดของฉัน”
(Mustafa al-Shaka‘ah, 1983 : 597 ; al-Shafi‘iy, 2005 : 107-109)

3. อิจญ์มาอ์

อิจญ์มาอ์ หมายถึง การมีความเห็นตรงกันของบรรดามุญญ์ตะฮิดีน หรือ บรรดา
ฟุเกาะฮ์

ท่านอิมามอัชชาฟีอีเห็นพ้องกับอิจญ์มาอ์ เพราะท่านถือว่าเป็นหลักประการหนึ่ง
ถัดจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ (al-Shafi‘iy, 2005 : 409)

4. การเปรียบเทียบหรือกียาส

อิมามอัชชาฟีอี มีความเห็นว่า การเปรียบเทียบหรือกียาสนั้นจะใช้งานได้เมื่อ
ไม่มีบทบัญญัติจากอัลกุรอานหรืออัลสุนนะฮ์หรืออิจญ์มาอ์มากกล่าวเป็นตามลำดับ และจะใช้มันใน
ยามจำเป็นเท่านั้น (al-Shafi‘iy, 2005 : 481)

3.4.6 วิธีการบัญญัติหุก่มของอิมามอัชชาฟีอี

อิมามอัชชาฟีอีได้ยึดใช้วิธีการกำหนดหรือบัญญัติหุก่ม หลังจากมีการนำเสนอ
เรื่องหรือปัญหาต่าง ๆ โดยลำดับขั้นตอน ต่อไปนี้

1. ศึกษาสืบสวนอายะฮ์อัลกุรอานที่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเรื่อง แล้วมาดำเนินการวิเคราะห์โดยพึ่งพาศาสตร์สำนวนโวหารภาษาอาหรับในการพิจารณาด้วยบท

2. ศึกษาสืบสวนอัลหะดีษของท่านเราะซูล ﷺ ที่มีความสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับเรื่อง ทั้งอัลหะดีษที่ใช้เป็นการอธิบายอายะฮ์อัลกุรอานหรือที่ใช้เป็นหลักฐานในการยืนยันหากไม่พบอายะฮ์ใดอายะฮ์หนึ่งมายืนยันไว้ในอัลกุรอาน แล้วมาอธิบายและวิเคราะห์ พร้อมทั้งชี้แจงพยานหลักฐานที่ใช้ในการอ้างอิงในเรื่องเหล่านั้น

3. อาศัยอาษารหรือทัศนะของบรรดาศะหาบะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าพวกเขาได้อาศัยในกาลสมัยที่มีการบัญญัติศาสนาเกิดขึ้น พวกเขามีความเข้าใจในตัวอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นการอธิบายของพวกเขาต้องมาก่อน

4. พิจารณาด้วยสติปัญญาและใช้หลักการเปรียบเทียบ (เกียส) ตามบทบัญญัติศาสนา

ท่านจะใช้หลักการพิจารณาด้วยสติปัญญาและหลักการเปรียบเทียบ (เกียส) ในการให้เหตุผลและอ้างเป็นหลักฐาน ในเมื่อตัวบทจากอัลกุรอาน หรืออัสสุนนะฮ์ หรือ อิจญ์มาอ์ หรือทัศนะจากบรรดาศะหาบะฮ์ ไม่มีการกล่าวถึงในเรื่องเหล่านั้น โดยเฉพาะในเรื่องอะกีดะฮ์ และอิบาดะฮ์

ขั้นตอนการวิจัยหรือค้นหาหุก่มของอิมามอัชชาฟีอีย์นั้นจะใช้วิธีการศึกษาสืบสวน (อิสติกเราะฮ์) แล้วมาวิเคราะห์ และไปสิ้นสุดถึงเหล่านั้นด้วยการประยุกต์

จากข้างต้นพอที่จะสรุปได้ว่าแนวทางฟิกฮ์ของอิมามอัชชาฟีอีย์ คือ แนวทางการสืบสวน (อิสติกเราะฮ์) การประยุกต์ (อิสตินบาฎ์) กล่าวคือ ใช้รวมถึงคุณสมบัติพิเศษของการสืบสวนที่มีการติดตามส่วนต่าง ๆ ในการให้เหตุผลของทุกประเภท โดยผ่านการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลที่แสดงถึงความจริงและถูกต้องของหุก่ม (Abū Sulaimān, Abd al-Wahhāb Ibrāhīm, 1999 : 78-79)

3.5 บทบาทของอิมามอัชชาฟีอีย์

เมื่อกกล่าวถึงบทบาทของอิมามอัชชาฟีอีย์แล้ว เป็นที่แน่นอนคนอย่างอิมามอัชชาฟีอีย์มีบทบาทมากมายใหญ่หลวงไม่ว่าในด้านการเมือง ด้านสังคม ด้านศาสนา ด้านอะวะฮ์ฮ์ และด้านตะอ์ลิม

3.5.1 ด้านการเมือง

ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์เกิดในยุคของราชวงศ์อัลอับบาสิยะฮ์ คือ ในสมัยของคาลิฟาอะฮ์ตอนต้น ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองจากราชวงศ์อัลอุมะวียะฮ์ไปยังราชวงศ์อัลอับบาสิยะฮ์ รวมทั้งความเคลื่อนไหวทางด้านความคิดและวิทยาการของกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ไม่ได้มีจิตใจโน้มเอียงไปทางฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ท่านไม่ได้ผูกมัดรักใคร่อยู่กับการเมืองของคนหนึ่งคนใด แต่ท่านจะให้ความรักกับคนที่สมบูรณ์ด้วยศาสนาของเขา ท่านรักอะฮ์ลุลบัยตุ (เครือญาติของท่านเราะฮ์ลุลลอฮ์ ﷺ) เหมือนกับท่านรักบรรดาเศาะหาบะฮ์ทั้งหลาย ท่านไม่ใช่เป็นผู้รักอะฮ์ลุลบัยตุที่ต้องเกลียดชังกับอะบูบักรุ อุมัร และอุสมาน เหมือนอย่างกลุ่มพวกชีอะฮ์

อิมามอัชชาฟีอีย์รู้สึกเสียใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบรรดามุสลิมเป็นพรรคเป็นพวก ซึ่งนำมาให้เกิดการขัดแย้งระหว่างกัน ดังที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอะละวียีนและอับบาสิยีน (Hamzah al-Nashratiy et al, n.d. : 129)

ครั้งเมื่อท่านอิมามอัชชาฟีอีย์มีความปรารถนาที่จะประกอบการอาชีพเพื่อแสวงรายได้เป็นการเลี้ยงชีพของท่าน ทั้งนี้เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน ในขณะเดียวกันนั้นก็ยังมีเหตุการณ์สับสนเกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้ว่าการรัฐยะมันได้เดินทางไปอิญาซุ ปราบกฏว่าได้มีชาวกูเรซกลุ่มหนึ่งขอร้องต่อทางการให้แต่งตั้งอิมามอัชชาฟีอีย์ปฏิบัติงานตามหน้าที่นี้ใน ยะมันแทน ได้มีผู้ไปติดต่อทบทวนท่านอิมามอัชชาฟีอีย์เพื่อมารับตำแหน่งนี้ ในที่สุดท่านก็รับข้อเสนอ และได้เดินทางไปรับตำแหน่งผู้ว่าการประจำเมืองนัจญ์รอนในรัฐยะมัน (เยเมน)

ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ผู้ว่าการของท่านนั้น อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ปฏิบัติงานด้วยความเที่ยงธรรมและตรงไปตรงมา เป็นที่เคารพนับถือและยกย่องแก่ชาวเมืองโดยทั่วไป กระนั้นก็ดี ยังมีบางกลุ่มที่ไม่ปรารถนาท่านและไม่พอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน พร้อมทั้งพยายามก่อกวนท่านอยู่เสมอ บางครั้งถึงกับสร้างสถานการณ์ขึ้นหลอกลวงท่าน แต่ก็ไม่อาจได้รับความสำเร็จได้ จนกระทั่งได้เกิดเหตุการณ์ใหญ่ขึ้น กล่าวคือ ได้มีบุคคลจากวงศ์อะละวียีนจำนวน 9 คน ก่อการทรยศต่อองค์เคาะลีฟะฮ์ ทั้งยังได้กล่าวหาว่าท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ร่วมแผนการกับพวกเขาด้วย เคาะลีฟะฮ์ฮารูน อีรเราะซิด จึงได้ทรงมีพระบัญชาให้ส่งคนทั้งเก้าและท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ไปให้พระองค์พิจารณาโทษ หลังจากการพิจารณาแล้วก็ได้ทรงมีพระบัญชาให้ประหารชีวิตคนทั้งเก้าเสีย เมื่อถึงคราวพิจารณาโทษท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ ท่านอิมามได้ทูลต่อเคาะลีฟะฮ์ว่า : “ข้าแต่องค์ผู้บัญชาการแห่งมูมินีน แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงกล่าวหา และข้าพระองค์เป็นผู้ถูกกล่าวหา พระองค์ย่อมจะทรงสามารถที่จะทรงกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อข้าพระองค์ได้ตามพระประสงค์ของพระองค์ แต่ข้าพระองค์ไม่อาจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดต่อพระองค์ตามความปรารถนาของข้า

พระองค์ได้ ข้าแต่องค์ผู้บัญชาการแห่งมูมีนีน พระองค์จะทรงโปรดประการใด ในระหว่างชายสองคน ซึ่งคนหนึ่งเห็นข้าพระองค์เป็นพี่น้องของเขา และอีกคนหนึ่งเห็นข้าพระองค์เป็นทาสของเขา ในสองคนนี้ข้าพระองค์จะรักใคร่มากกว่ากัน ? เคาะลีฟะฮฺฮารุน อรรเราะซิดรับสั่งตอบว่า “ท่านก็ต้องรักผู้ที่เห็นท่านเป็นพี่น้องของเขาอย่างแน่นอน” ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์จึงทูลต่อไปว่า “ข้าแต่องค์ผู้บัญชาการแห่งมูมีนีน พระองค์ทรงเป็นลูกหลานของอับบาต ส่วนพวกเขา (คือผู้ที่กล่าวหาว่าท่านอิมามสมคบกับพวกเขาทรยศต่อเคาะลีฟะฮฺ) เป็นลูกหลานของออลี แต่ข้าพระองค์เป็นวงศวานของมุกฏอิลิบ พระองค์ทรงเป็นลูกหลานของอับบาตซึ่งเห็นข้าพระองค์เป็นพี่น้องของพระองค์ ส่วนเขาเหล่านั้นเห็นข้าพระองค์เป็นทาสของพวกเขา”

เมื่อเคาะลีฟะฮฺฮารุน อรรเราะซิด ได้ทรงฟังคำพูดของท่านอิมามอัชชาฟีอีย์เช่นนั้นแล้ว พระองค์ก็ทรงประจักษ์พระทัยในความบริสุทธิ์ของท่าน และทรงโสมนัสกับโล่งพระทัยที่ได้ทรงประจักษ์ เช่น นั้น

หลังจากอิมามอัชชาฟีอีย์ได้ผ่านพ้นจากการกล่าวหาแล้ว มุฮัมมัด อัลหะสันได้พยายามให้ท่านอิมามเข้ามาอยู่กับพวกอับบาตียัน เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือพวกเขา แต่ท่านปฏิเสธในที่สุด และไม่ขอรับตำแหน่งใดเป็นทางการ (Hamzah al-Nashratiy et al, n.d. : 128)

สาเหตุที่ท่านถูกกล่าวหาว่าเป็นชีอะฮฺ เพราะว่าท่านได้แสดงถึงความรักใคร่กับเครือญาติของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังที่ท่านเคยตอบกับกลุ่มชนว่า

พึงรู้เถิดท่านเราะฮฺลุล ﷺ กล่าวว่า :

((لا يؤمن أحدكم حتى أكون أحب إليه من ولده ووالده والناس))

(((أجمعين))) (رواه مسلم ، 1996 : 44)

ความว่า: “จะไม่เกิดการศรัทธาที่สมบูรณ์กับคนหนึ่งคนใดจากพวกท่าน จนกว่าเขาจะมีความรักให้กับท่านเราะฮฺลุล ยิ่งกว่าลูกของเขา บิดาของเขา และมนุษย์ทั้งหมด” (บันทึกโดย มุสลิม, 1996 : 44)

มันไม่ใช่เป็นเรื่องศาสนาหรือ ที่ฉันจะรักใคร่เครือญาติของฉันในเมื่อพวกเขาเป็นผู้ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ ? ถ้าเช่นนั้นเป็นเรื่องที่สมควรยิ่งที่จะรักใคร่เครือญาติของท่านเราะฮฺลุล ﷺ ในเมื่อพวกเขาเป็นผู้ยำเกรงต่ออัลลอฮฺ (Mustafā al-Shakā‘ah, 1983 : 525)

อิมามอะหฺมัด เป็น หันบัต ศิษย์ของอิมามอัชชาฟีอีย์ได้ปฏิเสธจากการกล่าวหาต่ออิมามอัชชาฟีอีย์ว่าท่านเป็นชีอะฮฺ เมื่อชายคนหนึ่งถามท่านว่า: “โอ้ อะบูอับดุลลอฮฺ แท้จริง ยะหฺยา เป็น มุอีน และอะบูอับยะฮฺ ทั้งสองได้อ้างว่าอิมามอัชชาฟีอีย์เป็นชีอะฮฺ (ผู้นิยามในนิกายชีอะฮฺ) ?

อิมามอะหมัด ตอบว่า : ฉันไม่รู้ในสิ่งที่ทั้งสองกล่าว แต่ขอสาบานด้วยอัลลอฮ์ ฉันไม่เคยเห็นจากท่าน นอกจากสิ่งที่ตีเท่านั้น แล้วท่านกล่าวกับผู้ที่อยู่รอบ ๆ ท่านว่า พวกท่านจงทราบเถิดว่า แท้จริงชายคนหนึ่งจากบรรดาผู้รู้ เมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้ให้กับเขาอย่างหนึ่งและห้ามไม่ให้กับเพื่อน ๆ ของเขา และคนคล้ายคลึงกันกับเขา พวกเขาเหล่านั้นจึงถามเขาแล้วโยนให้กับเขาในสิ่งที่ไม่มีกับเขา และนี่เป็นประการหนึ่งที่เลวร้ายที่เกิดขึ้นกับบรรดาผู้รู้ (al-Baihaqi, 1996 : 2/155)

ส่วนสาเหตุที่ท่านถูกกล่าวหาว่าเป็น มุอตะซิดะฮ์ เพราะท่านเคยร่ำเรียนกับอิบรอฮีม เป็น อะบียะหุยา ซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาอิมามมุอตะซิดะฮ์ ขณะที่ท่านอยู่ที่มะดีนะฮ์

จากการกล่าวหาข้างต้น สามารถตอบได้ว่า อิมามอัชชาฟีอีย์มาที่ทะเลเกาะฮ์ของอิบรอฮีม เป็น อะบียะหุยา เพื่อศึกษาความรู้ ไม่ใช่เพื่อค้นหามุอตะซิดะฮ์ ทั้งนี้เนื่องจากว่าอิมามอัชชาฟีอีย์เป็นคนที่เฉลียวฉลาด สามารถจะแยกออกระหว่างความอ่อนแอกับความแข็งแกร่ง ความถูกต้องกับความเท็จ

แท้จริง อิบรอฮีม เป็น อะบี ยะหุยาเองได้พบว่า อิมามอัชชาฟีอีย์ไม่ได้เป็นคนที่พอใจกับแนวคิดของมุอตะซิดะฮ์ แต่ที่ท่านมานั่งนั้นเพื่อที่จะรู้ในสิ่งที่มีอยู่กับเขา ภายหลังจากที่ท่านได้รู้ในสิ่งที่มีอยู่กับเขาแล้ว ท่านก็จะจากไป (Hamzah al-Nashrāṭiy et al, n.d. : 135)

3.5.2 ด้านสังคม

จากสังคมอับบาซียะฮ์ที่มีความเจริญ สะดวกสบาย และฟุ่มเฟือย ประกอบไปด้วยชนชาติที่หลากหลาย มีความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในระหว่างนั้นสิ่งแวดล้อมและอิทธิพลทางด้านวิชาการจากเปอร์เซีย เริ่มแผ่ขยายกว้างขวางกว่าของอาหรับจนสามารถครอบงำประชาชนพลเมือง นอกจากนี้วิชาการด้านปรัชญาก็ยังมีส่วนสำคัญสูงขึ้นไปอีกด้วย เพราะได้รับการสนับสนุนจากเคาะลีฟะฮ์อัลมะอฺมูน ในขณะที่เดียวกันทำให้ความบริสุทธิ์ของอิสลามถูกปลักเปื้อนไปด้วย โดยเฉพาะในเรื่องของอะกีดะฮ์ ซึ่งกลุ่มมุอตะซิดะฮ์มีบทบาทมากในสมัยนั้น พวกเขามองว่าการยืนยันในอะกีดะฮ์นั้นต้องวัดด้วยสติปัญญาที่ใช้ตรรกวิทยาและปรัชญา ซึ่งแตกต่างกับกลุ่มอะฮฺลุล อัสสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ที่ใช้อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ในการยืนยัน

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้บรรดาอุละมาอ์ที่เคร่งครัดอยู่กับบทบัญญัติอิสลามในสมัยนั้นจำเป็นต้องลุกขึ้นคัดค้านและโต้ตอบกับสิ่งที่กำลังระบาดในสังคมมุสลิมขณะนั้น และในบรรดาอุละมาอ์เหล่านั้นมีท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ประกอบอยู่ด้วย

อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ใช้ความรู้ความสามารถของท่านในการคัดค้านและโต้ตอบกับปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมเพื่อรักษาศาสนาและสังคมมุสลิมที่บริสุทธิ์ให้คงอยู่ต่อไป (Abū Zahrah, 1948 : 47-48)

ขาด) ของท่านไปขัดแย้งกับหะดีษเศาะหี้หุ ให้ไปยึดถือกับอัลหะดีษ พร้อมกับให้ละทิ้งคำกล่าวของท่านเพราะหลักการของมัซฮับของท่านก็ต้องสอดคล้องกับหะดีษเศาะหี้หุ มิใช่ขัดแย้งกับหะดีษ

จากอรัเราะบือ เป็น สุลัยมาน อัลมูรอศีย์เล่าว่า ฉันได้ยืมอิมามอัชชาฟีอียกเล่าว่า : หากว่าพวกท่านได้พบในหนังสือของฉันสิ่งที่ไม่เหมือน หรือแตกต่างกับสุนนะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ พวกท่านจงกล่าวด้วยสุนนะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ และละทิ้งสิ่งที่ฉันพูด

ท่านอรัเราะบือได้เล่าต่อไปว่า : ฉันได้ยืมอิมามอัชชาฟีอียกเล่าว่า : หากพวกท่านได้พบสุนนะฮ์จากเราะสูลตลอด ﷺ แตกต่างกันกับคำพูดของฉัน พวกท่านจงเอากับสุนนะฮ์และพวกท่านจงละทิ้งคำพูดของฉัน : แท้จริงฉันจะกล่าวกับสุนนะฮ์ด้วย (al-Baihaqi, 1996 : 1/254)

ท่านอรัเราะบือเล่าอีกว่า : ฉันได้ยืมอิมามอัชชาฟีอียกเล่าว่า : ทุกปัญหาที่ฉันพูดในเรื่องนั้น แล้วได้มีหะดีษถูกต้องจากท่านนบี ﷺ ซึ่งแตกต่างกับสิ่งที่ฉันพูด ฉันขอกลับตัวในสิ่งนั้น ในขณะที่ฉันยังมีชีวิตอยู่หรือหลังจากฉันได้เสียชีวิตไปแล้ว (al-Baihaqi, 1996 : 1/254)

จากหรัมะละฮ์ เป็น ยะหุยา เล่าว่า อิมามอัชชาฟีอียกเล่าว่า ทุกอย่างที่ฉันได้พูดไปขัดแย้งกับท่านนบี ﷺ กล่าว ฉะนั้นหะดีษของท่านนบี ﷺ ต้องมาก่อนและพวกท่านอย่าได้ตามฉัน (al-Baihaqi, 1996 : 1/254-255)

ความพยายามและความรับผิดชอบที่บริสุทธิ์ใจของท่านในการรับใช้ศาสนาอันประเสริฐ เพื่อประชาชาติมุสลิมทั้งโลก ท่านไม่เคยรู้สึกท้อแท้กับการทดสอบต่าง ๆ ของอัลลอฮ์ไม่ว่าในรูปแบบของกำพวดและยากจน หรือในรูปแบบของการถูกกล่าวหา อิจฉาและอื่น ๆ ท่านอดทนเสมอ

ดังนั้นจะเกิดความสำคัญและสันติสุขมากกับผู้ติดตามและเชื่อฟังท่านในเรื่องศาสนาโดยเฉพาะการยึดถือหะดีษเศาะหี้หุและเจริญรอยตามสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ไม่ว่าด้านอะกีดะฮ์ อิบาเดฮ์และอื่น ๆ ในศาสนา

3.5.4 ด้านตะอวะฮ์

การตะอวะฮ์ หรือ การเชิญชวนสู่อิสลาม สู่การเคารพภักดีต่อเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ นั้นถือว่าเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนตามความสามารถและความรู้ที่ตนเองมีอยู่ การตะอวะฮ์ นอกจากจะเป็นหน้าที่ที่ต้องพึงปฏิบัติแล้ว การตะอวะฮ์ คือ สิ่งที่สำคัญสำหรับมนุษยชาติ ในการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมแห่งอุดมปัญญา สังคมแห่งอิสลามที่เปี่ยมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนความสันติ และสงบสุขภายใต้กรอบและครรลองแห่งอิสลาม นอกจากนั้นแล้ว การตะอวะฮ์ยังเป็นกลไกสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและความสัมพันธ์อันดีงาม

ระหว่างมนุษยชาติด้วยกัน ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดให้มุสลิมส่วนหนึ่งทำหน้าที่ในเรื่องดังกล่าว ดังที่พระองค์ได้ตรัสไว้ว่า :

﴿ وَتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (آل عمران : 104)

ความว่า : และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งขณะหนึ่งที่จะเชิญชวนไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบและห้ามมิให้กระทำการที่มิชอบและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือ ผู้ได้รับความสำเร็จ (อาละอิมรอน : 104)

หลังจากที่เราะฮูต ﷺ ได้เสียชีวิตลง การตะอวะฮ์สู่การเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ ก็ได้รับการสืบทอดต่อโดยบรรดาเศาะหะบะฮ์และบรรดาอุละมาอ์ในยุคต่าง ๆ

อิมามอัชชาฟีอีย์ เป็นหนึ่งในบรรดาอุละมาอ์ที่รับทำหน้าที่ในการตะอวะฮ์ การตะอวะฮ์ของท่านวางอยู่บนหลักการของอิสลามอย่างแท้จริง กล่าวคือ การตะอวะฮ์ที่ยึดมั่นตามหลักการที่ปรากฏในอัลกุรอานและอัศสุนนะฮ์เป็นบรรทัดฐาน หากได้ติดตามผลงานของท่านไม่ว่าจะเป็นคำกล่าวหรือคำอธิบายต่าง ๆ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ท่านได้เน้นหนักในการที่จำเป็นต้องยึดมั่นตามอัลกุรอานและอัศสุนนะฮ์มาตลอด

ด้วยความตระหนักและเอาใจใส่ของอิมามอัชชาฟีอีย์ในเรื่องสุนนะฮ์ จึงทำให้ท่านได้รับฉายานามว่า “นาสิรุสสุนนะฮ์” (ผู้ช่วยเหลือสุนนะฮ์) หรือ “นาสิรุลหะดีษ” (ผู้ช่วยเหลือหะดีษ) จากหัรมะละฮ์ เป็น ยะหุยา เล่าว่า : ฉันได้ยินอิมามอัชชาฟีอีย์ กล่าวว่า : ฉันได้ถูกเรียกขณะอยู่ที่บัมดาคว่า “นาสิรุลหะดีษ” (al-Baihaqi, 1996 : 1/254 ; Ibn Kathir, 1987 : 10/264)

อิมามอันนะวะวียี กล่าวว่า : ส่วนหนึ่งที่เป็นสาเหตุทำให้อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ถูกเรียกว่า “นาสิรุสสุนนะฮ์” เพราะอัลลอฮ์ได้ประทานให้กับอิมามอัชชาฟีอีย์ศาสตร์ต่าง ๆ และด้วยความพยายามอันมั่นคงของท่านในการช่วยเหลืออัลหะดีษ (ในการอธิบายต่าง ๆ) และเจริญรอยตามแบบฉบับของท่านเราะฮูต ﷺ อย่างเคร่งครัด พร้อมได้รวบรวมอัลหะดีษต่าง ๆ ไว้ในมัซฮับของท่านด้วยความประณีต การพิสูจน์และการค้นหาความหมายอย่างละเอียด จนครั้งมาถึงอิรักได้รับฉายานามว่า “นาสิรุลหะดีษ” (al-Nawawiy, n.d. : 1/50-51)

อิมามอัชชาฟีอีย์ เป็นคนที่เข้าใจลึกซึ้งในอัศสุนนะฮ์และเฉลียวในการคิดค้นความหมายของอัลหะดีษ พร้อมแก่ในการใช้อัลหะดีษอ้างเป็นหลักฐานเอาชนะกับกลุ่มอะฮ์ลุลอัคบิอะฮ์ (พวกนิกอูตริ) และอะฮ์ลุลอัคละลาม (พวกนักวิทยาศาสตร์)

อิมามอะหมัด กล่าวว่า หากไม่มีอิมามอัชชาฟีอีห์ เราก็ไม่สามารถเข้าใจความหมายอัลหะดีษได้... ท่านคือ คนที่เข้าใจที่สุดในความหมายของอัลกุรอานและอัศสุนนะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ (al-Baihaqiy, 1996 : 1/128)

อัลหะสัน อัชชะอะฟูเราะอนีย์ กล่าวว่า บรรดานักหะดีษ (ที่บัฆดาต) กำลังอยู่ในอาการนอนพัก จนกว่าอิมามอัชชาฟีอีห์ได้มา แล้วปลุกพวกเขาตื่นขึ้น เพราะส่วนใหญ่แล้วพวกเขาจะมุ่งอยู่กับวิธีการท่องจำบทอัลหะดีษเท่านั้น (al-Baihaqiy, 1996 : 1/128)

อิมามอันนะวะวี๊ ได้กล่าวถึงจุดยืนของอิมามอัชชาฟีอีห์ต่ออิลมุกะลาม (วิชาวิทยาศาสตร์) ว่า : แท้จริงอิมามอัชชาฟีอีห์ได้ประกาศห้ามไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับอิลมุกะลาม ท่านได้กล่าวถึงเรื่องการห้ามกับอิลมุกะลามมาหลายครั้ง ท่านลงโทษหนักกับผู้ร่ำเรียนวิชาเหล่านั้น ถือว่าเป็นการกระทำที่เลวและเป็นบาปที่ใหญ่หลวง ดังที่อิมามอัชชาฟีอีห์กล่าวว่า : “บ่าวคนหนึ่งเสียชีวิตแล้วไปพบอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเต็มไปด้วยบาปมากมายที่นอกเหนือจากชิรคฺ (ภาคีต่ออัลลอฮฺ) ดีกว่าที่เสียชีวิตแล้วไปพบอัลลอฮฺ ﷻ ในขณะที่เขายึดถือต่อบางส่วนของอิลมุกะลาม” (al-Baihaqiy, 1996 : 1/244)

อิมามอัชชาฟีอีห์กล่าวอีกว่า : “การลงโทษของฉันต่ออะฮฺลุ อิลมุกะลาม คือ พวกเขาจะถูกตีด้วยก้อนอิฐทาลัม และพาพวกเขาขึ้นบนหลังอูฐและพาเดินไปใจกลางหมู่บ้าน พร้อมประกาศว่า : นี่คือการลงโทษกับคนที่ละทิ้งอัลกุรอานและอัศสุนนะฮฺ และไปรับเอาอิลมุกะลาม” (al-Baihaqiy, 1996 : 1/249)

3.5.5 ด้านตะอูลีม (การสอน)

อิมามอัชชาฟีอีห์ เป็นคนหนึ่งที่มีความสำเร็จ ที่สามารถรวบรวมสองหน้าที่คือ การเรียนและการสอน ในช่วงเวลาเดียวกันตลอดระยะเวลาของท่านเริ่มตั้งแต่อายุของท่านยังน้อยจนกระทั่งท่านเสียชีวิต ดังนั้นเห็นได้ว่า ท่านเริ่มทำหน้าที่สอนหนังสือเป็นผู้ช่วยอาจารย์สอนเด็ก ๆ พร้อมเรียน โดยไม่ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนใด ๆ ทั้งสิ้นในโรงเรียนเล็กแห่งหนึ่งที่มักกะฮฺ ก่อนอายุ 7 ปี (Mustafā al-Shaka‘ah, 1983 : 485)

เมื่ออายุ 15 ปี ท่านเป็นที่ยอมรับของบรรดาอาจารย์ โดยเฉพาะมุสลิม เป็น คอลิด อัชชะนญีย์ ซึ่งเป็นมุฟตีมักกะฮฺ (ผู้ชี้ขาดในด้านศาสนา) ท่านได้กล่าวยอมรับกับอิมามอัชชาฟีอีห์โดยกล่าวว่า :

(إفت يا أبا عبدالله فقد آ ن لك أن تفني)

ความว่า : โอ้อะบูอับดุลลอฮฺ (นามเรียกของอิมามอัชชาฟีอีห์) ท่านจงให้ฟัตวา (คำชี้ขาดในเรื่องศาสนา) กับผู้ที่ถาม แท้จริงถึงเวลาแล้วที่ท่านจะให้คำฟัตวา (al-Baihaqiy, 1996 : 2/147 ; al-Rāziy, 1993 : 37)

อิมามอัชชาฟีอีย์ในช่วงแรก ๆ ที่มะดีนะฮ์ได้ถูกมอบหมายให้อ่านหนังสือ อัลมูวัฎฎะฮ์ให้กับคนอื่น ต่อมาในปี ฮ.ศ. 175 ซึ่งเป็นครั้งที่สองที่อิมามอัชชาฟีอีย์มาเยี่ยมอิมาม มาลิกและร่ำเรียนกับเขา ในขณะที่เดียวกันได้ช่วยท่านสอนศิษย์ของท่านเป็นเวลากว่า 4 ปี จนกระทั่งอิมามมาลิกเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 179 (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 488)

หลังจากอิมามมาลิกได้เสียชีวิตลง อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เดินทางไปยะมันพร้อมกับ วาเล็ยะมัน (ผู้ว่าการแห่งยะมัน) และได้ทำงานปฏิบัติหน้าที่ที่นั่นเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับการยกย่องสรรเสริญอย่างดี จากผู้คนทั่วไป พร้อมใช้โอกาสเรียนและสอนหนังสือ (ที่นั่นอีกด้วย) จึงทำให้ท่านมีศักดิ์ศรียิ่งขึ้นกับวาเล็ยะมัน ซึ่งสาเหตุที่ทำให้เกิดการอิจฉาและถูกกล่าวหาเป็นแกนนำของกลุ่มชีอะฮ์ อะละวีฮีน และถูกจับส่งตัวไปที่อิรักในเวลาต่อมา (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 508)

ที่อิรัก หลังจากอิมามอัชชาฟีอีย์ได้หลุดพ้นจากการกล่าวหาว่าเป็นผู้สนับสนุนชีอะฮ์ในสมัยของฮารูน อรรเราะซิด ท่านได้มีโอกาสเรียนและสอนพร้อมกับอิมามมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน อัชชะบานีย์ หลังจากนั้นก็กลับมาที่มักกะฮ์

ในปี ฮ.ศ. 195 สมัยของเคาะลีฟะฮ์ อัลมะอ์มูน ท่านได้เดินทางไปบัจดาต ในช่วงนี้เองท่านมีโอกาสอยู่เป็นเพื่อนกับอิมามอะหมัด เป็น หันบัล และที่บัจดาตนี้ท่านได้ทำการสอนหนังสือและอิจญ์ติฮาด (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 659)

ที่มักกะฮ์หลังจากที่ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์ ได้จากกันกับมุฮัมมัด เป็น อัลหะสัน อัชชะบานีย์ ที่บัจดาตในปี ฮ.ศ. 185 ท่านได้ทำการสอนที่มัศยิดหะรอหมมักกะฮ์เป็นเวลาประมาณ 9 ปี หลังจากนั้นก็ได้เดินทางไปบัจดาต เป็นครั้งที่ 3 คือ ครั้งสุดท้าย (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 655-656)

ในปี ฮ.ศ.199 อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เดินทางต่อจากบัจดาตไปที่มีสรด้วยความโศกเศร้าและร้องไห้ขณะที่อำลาจากบรรดาศิษย์ของท่านที่บัจดาต โดยเฉพาะอิมามอะหมัดและบางท่านได้เดินทางพร้อมกับท่านไปที่มีสร อาทิ เช่น อรรเราะบีอฺ เป็น สุลัยมาน อัลมูรอดีฮ์, อับดุลลอฮ์ เป็น อัชชะบิร อัลหุญัยคีย์ โดยพืงพาวาเล็ยะมีสร อัลอับบาต เป็น มูซา ที่ถูกบัญชาโดยเคาะลีฟะฮ์ อัลมะอ์มูน ที่มีสรท่านได้ทำการสอนและอิจญ์ติฮาดที่ ญามิอฺ อัมรุ เป็น อัลอาศ เป็นเวลากว่า 4 ปี (Mustafā al-Shakā'ah, 1983 : 665)

ในเรื่องของตะอฺลิม (การสอน) อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พร้อมทั้งให้โอกาสกับผู้ที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้จากท่านเสมอ ดังที่ อรรเราะบีอฺ เป็น สุลัยมาน ได้รายงานไว้ว่า หลังละหมาด ศุบหฺ อิมามอัชชาฟีอีย์จะนั่งล้อมเป็นวง (หะละเกาะฮ์) โดยมีผู้ต้องการศึกษาอัลกุรอานมาร่วมวงนั้น ครั้นเมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นพวกเขาก็จะถูกขังจากไปและผู้ต้องการศึกษาหะดีษจะเข้ามาถามไถ่ปัญหา (เกี่ยวกับหะดีษ) ครั้นเมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นสูงพวกเขาก็จะถูกจากไป

แล้ววงหะละเกาะสุก็จะเปลี่ยนเป็นการปรึกษาหารือและแสดงทัศนะความคิดเห็นจนถึงเวลาภูหาต่างคนก็จะแยกย้ายกัน แล้วนักภาษาศาสตร์ นักวรรณกรรม นักประพันธ์ นักกวี ก็จะเข้ามาหา พวกเขาจะขลุกอยู่จนกระทั่งใกล้เที่ยงวัน ก่อนที่ท่านอิมามอัชชาฟีอีย์จะลุกจากไป (Mustafa al-Shaka'ah, 1983 : 507)

ดังนั้นจากตะอฺลิม (การสอน) ของอิมามอัชชาฟีอีย์ที่ท่านมาทำให้ท่านมีลูกศิษย์ลูกหามากมายเกิดขึ้น และส่วนใหญ่ลูกศิษย์ของท่านนั้นเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในยุคนั้นไม่ว่าที่มักกะฮฺ มะดีนะฮฺ ษะมัน อีรัก และมิสร (อียิปต์)

3.6 การเสียชีวิตของอิมามอัชชาฟีอีย์

หลังจากที่อิมามอัชชาฟีอีย์ได้ใช้ชีวิตในการรับใช้อิสลามมาเป็นเวลามากพอสมควร และได้เผยแพร่ศัทธิธรรมแห่งอิสลามในหลายพื้นที่ด้วยกัน

ในช่วงท้ายอายุของท่านได้เกิดอาการป่วยหนักจากโรคริดสีดวงทวารหนัก ซึ่งอาจจะเกิดเนื่องมาจากท่านได้ใช้ความพยายามอุตสาหะอย่างหนักที่มิสร (อียิปต์) ในการเขียนตำรา การสอน การโต้แย้งปัญหา และในการแพร่หลายมัซฮับของท่าน ตลอดจนโต้เถียง ปกป้องจากผู้ต่อต้านต่าง ๆ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 84)

มุฮัมมัด เป็น अबดุลลอฮฺ เป็น अबดุลหะกัม กล่าวว่า : อิมามอัชชาฟีอีย์ได้เกิดป่วยจากโรคริดสีดวงทวารหนักอย่างหนัก จนกระทั่งเกิดอันตรายกับชีวิต และฉันได้ยินท่านกล่าวว่า : แท้จริงฉันได้นำมาการผิดพลาดและฉันเองก็รู้มัน มันหมายถึง ผู้ละทิ้งความโกรธ

อรรเราะบีอฺ กล่าวว่า : อิมามอัชชาฟีอีย์ได้อยู่ที่มิสร (อียิปต์) เป็นเวลา 4 ปี ได้บอกคำเขียนถึง 1,500 แผ่น และได้ออกกิตาบ (หนังสือ) อัลอุมมฺ 2,000 แผ่น กิตาบ อัสนุนนะฮฺ และสิ่งอื่นอีกมากมาย ท่านได้เกิดอาการป่วยหนักและได้ออกเลือดใส่กางเกงมากมาย ในขณะที่ท่านกำลังขี่เดินทาง ซึ่งหมายถึงเนื่องมาจากโรคริดสีดวงทวารนั่นเอง (al-Baihaqiy, 1996 : 2/172)

มุฮัมมัด เป็น अबดุลลอฮฺ เป็น अबดุลหะกัม กล่าวว่า แท้จริงอิมามอัชชาฟีอีย์ได้เกิดอาการป่วยหนักจากโรคริดสีดวงทวารเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอาการไม่สบายขึ้นและทำให้ท่านไม่อยากจะรับประทานอาหาร ซึ่งจะช่วยปกป้องอาการเจ็บป่วยของท่านได้

(Hamzah al-Nashrātiy et al, n.d. : 383)

ตามทัศนะที่ส่วนมากเห็นว่าสาเหตุของการเสียชีวิตของอิมามอัชชาฟีอีย์ คือสืบเนื่องจากการสูญเสียเลือดมากจากโรคประจำของท่าน ส่วนทัศนะอื่นที่ว่า อิมามอัชชาฟีอีย์เสียชีวิตสืบเนื่องจากการบาดเจ็บที่ศีรษะจากการตีของฟิฏยาน เป็น อะบีอัศซัมหฺ อัลมาลิกีย์ ด้วยคุณแจ

เหล็กหลังจากได้เกิดการโต้เถียงกันระหว่างทั้งสอง อิบน์ หะญูร ได้ตอบกับทัศนะนี้ว่าเป็นทัศนะที่ไม่สามารถจะยอมรับได้ (Ahmad Nahrāwiy, 1988 : 85 ; Hamzah al-Nashrātiy et al , n.d. : 384)

ในคืนวันศุกร์หลังจากมัฆริบของวันสุดท้ายของเดือนระญูบ ปี ฮิจญ์เราะฮ์ สักราช 204 อิมามอัชชาฟีอีย์ ได้กลับไปหาอัลลอฮ์ ﷻ และได้ทิ้งสินทรัพย์ทางด้านวิชาการอันล้ำค่าไว้กับประชาชาติมุสลิมสืบทอดต่อไป อรรถะบือ กล่าวว่ : อิมามอัชชาฟีอีย์เสียชีวิตคืนวันศุกร์หลังเวลาอิซาอ์ ซึ่งท่านได้ละหมาดมัฆริบและวันนั้นเป็นวันสุดท้ายของเดือนระญูบ พวกเราได้ฝังศพท่านในวันศุกร์หลังจากเสร็จสิ้นไป พวกเราได้เห็นเดือนจันทร์เสี้ยวของเดือนชะฮะบานขึ้น (al-Baihaqiy, 1996 : 2/172 ; Ibn Kathir, 1987 : 10/266)

จากการอธิบายข้างต้นเข้าใจได้ว่าอิมามอัชชาฟีอีย์ถือกำเนิดในสภาพสังคมมุสลิมที่มีความแตกต่างทั้งสามด้าน คือ ด้านการเมืองที่มีสภาพมีความแตกแยกทั้งภายในและภายนอกประเทศ ด้านสังคมที่มีความหลากหลายทางประเพณีและวัฒนธรรม มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ซึ่งบางครั้งจะก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม เช่น ชาวอาหรับกับชาวเปอร์เซีย และด้านศาสนามีการยึดมั่นในศาสนาของสังคมมุสลิมได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม คือ อะฮ์ลุล อัสสุนนะฮ์ ชิอะฮ์ เกลาะวาริจญ์ มุอตะฮิละฮ์ และชะนาคิเกะฮ์ อย่างไรก็ตามอิมามอัชชาฟีอีย์มีบทบาทต่อทั้งสามด้านนั้นอย่างเห็นได้ชัด เมื่อท่านทำหน้าที่เป็นอุละมาอ์ที่สมบูรณ์ ในการฟื้นฟูสังคมมุสลิมด้วยการเชิญชวนให้ยึดมั่นในหลักอะกีดะฮ์ที่ถูกต้องคือ อะกีดะฮ์อะฮ์ลุล อัสสุนนะฮ์